

Barbara Bacler-Żbikowska
Adam Stebel

KATALOG ROŚLIN LECZNICZYCH AKTUALNIE DOPUSZCZONYCH DO STOSOWANIA W MEDYCYNIE KONWENCJONALNEJ W POLSCE

Różnorodność gatunkowa, pochodzenie, zastosowanie,
problemy zrównoważonego pozyskiwania i ochrona

**Egzemplarz obowiązkowy -
Biblioteka Jagiellońska**

Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach

Fotografie na okładkach:

przód: Paź żeglarz *Iphioides podalirius* zapylający kwiaty lawendy wąskolistnej *Lavandula angustifolia* (Prowansja, 8.07.2011 r.; fot. Barbara Bacler-Żbikowska)

tył: Len zwyczajny *Linum usitatissimum* (Sosnowiec, 24.05.2023 r.; fot. Barbara Bacler-Żbikowska)

**Katalog roślin leczniczych
aktualnie dopuszczonych do stosowania
w medycynie konwencjonalnej w Polsce**

AUTORZY

dr n. farm. Barbara Bacler-Żbikowska – Katedra i Zakład Botaniki Farmaceutycznej i Ziołarstwa, Wydział Nauk Farmaceutycznych w Sosnowcu, Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach

prof. dr hab. n. med. i n. o zdr. Adam Stebel – Katedra i Zakład Botaniki Farmaceutycznej i Ziołarstwa, Wydział Nauk Farmaceutycznych w Sosnowcu, Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach

Barbara Bacler-Żbikowska

Adam Stebel

**KATALOG ROŚLIN LECZNICZYCH
AKTUALNIE DOPUSZCZONYCH DO STOSOWANIA
W MEDYCYNIE KONWENCJONALNEJ W POLSCE**

Różnorodność gatunkowa, pochodzenie, zastosowanie,
problemy zrównoważonego pozyskiwania i ochrona

Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach

Recenzent

prof. dr hab. Barbara Kołodziej

Redakcja

Teresa Pawlok

Projekty okładek

Mateusz Franczyk

Publikacja na licencji Creative Commons

Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne – Bez utworów zależnych 4.0 Międzynarodowe (CC BY-NC-ND 4.0)

Publication under license Creative Commons

Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0)

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach
Wydawnictwa Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach
oraz Polskiej Platformy Medycznej

Wydanie I

ISBN 978-83-7509-471-8

Wydawca

Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach
Katowice 2023

Skład komputerowy

Wydawnictwo
Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach
ul. Medyków 18
40-752 Katowice

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP	7
II. LISTA ROŚLIN LECZNICZYCH WYKORZYSTYWANYCH W MEDYCYNIE KONWENCJONALNEJ	9
III. STAN ZAGROŻENIA I OCHRONA GATUNKÓW DOSTARCZAJĄCYCH SUROWCÓW LECZNICZYCH ..	93
IV. PROBLEMY ZRÓWNOWAŻONEGO POZYSKIWANIA.....	114
IV. PIŚMIENNICTWO	126

I. WSTĘP

Rośliny przez tysiące lat stanowiły podstawowe źródło leku. Ich znaczenie zaczęło maleć wraz z rozwojem leków syntetycznych, choć obecnie nadal udział produktów farmaceutycznych wykorzystujących surowce zielarskie bądź też substancje izolowane z roślin jest znaczny. Od wielu lat obserwuje się wzrost zainteresowania tradycyjnymi metodami leczniczymi. Oprócz niewątpliwie pozytywnych aspektów z tym związanych (np. ograniczenie zużycia leków syntetycznych, dbałość o środowisko naturalne, propagowanie zdrowego trybu życia), niesie ono ze sobą również zagrożenia. Twierdzenie, że zioła są bezpieczne dla zdrowia, a jeżeli nie pomogą, to na pewno nie zaszkodzą, można traktować najwyżej w kategoriach reklamowego hasła. Badania naukowe dowodzą, że niewłaściwe używanie surowców uważanych za lecznicze może być szkodliwe i niebezpieczne dla życia. Z tego względu nie rekomenduje się wewnętrznego wykorzystania m.in. surowców z takich roślin, jak kopytnik pospolity *Asarum europaeum*, żywokost lekarski *Symphytum officinale* czy wrotycz pospolity *Tanacetum vulgare* (zawarte w nich substancje mogą być niebezpieczne dla zdrowia). Dużą niewiadomą są też rośliny sprowadzane z różnych, nieraz odległych regionów świata, dla których w wielu przypadkach brak wiarygodnych danych naukowych. Głęboka wiara w cudowną moc ziół skłania jednak wiele osób do ich stosowania. W Polsce rynek zielarski podlega raczej słabej kontroli merytorycznej, a uczelnie wyższe przygotowują farmaceutów pod tym względem w niewystarczającym stopniu. Często tematyka roślin leczniczych omawiana jest tylko w podstawowym zakresie na zajęciach z takich przedmiotów, jak botanika farmaceutyczna czy farmakognozja. Na kierunkach medycznych informacje na ten temat przekazywane są szczerkowo, a najczęściej omawiane są tylko określone substancje biologicznie czynne pochodzenia roślinnego wykorzystywane w leczeniu. Taka sytuacja rodzi negatywne konsekwencje, z których najgroźniejsza jest obecność w przestrzeni publicznej coraz liczniejszej grupy samozwańczych ekspertów zielarzy, fitoterapeutów i innych „specjalistów”. Wykorzystując m.in. internet, docierają do licznej grupy osób zainteresowanych medycyną naturalną, szerząc nieraz nienaukowe informacje, co może stanowić zagrożenie dla zdrowia, a nawet życia.

Spośród roślin wykorzystywanych w fitoterapii wyodrębnienie tych, które można określić jako lecznicze, nie jest proste. Wynika to z faktu, że dla wielu z nich dostępne dane naukowe są ciągle niewystarczające, a wyniki uzyskane dzięki stosowaniu coraz doskonalszych metod badawczych dostarczają nowych informacji, nieraz zmieniających zakorzenione od lat poglądy o ich właściwościach. Autorzy prezentowanego opracowania stoją na stanowisku, że tylko źródła rekomendowane przez środowiska naukowe, zwłaszcza medyczno-farmaceutyczne, mogą prezentować wiarygodne dane. W przypadku roślin, które są dostępne na rynku, ale nie znalazły się w tych opracowaniach, nie należy stosować terminu „lecznicze” w rozumieniu naukowym.

Nawet w grupie tak rozumianych roślin leczniczych sytuacja nie jest do końca jednoznaczna. Liczne wątpliwości budzą rośliny zamieszczone w ostatnich wydaniach Farmakopei Polskiej. W Farmakopei Polskiej od wydania VII, będącego tłumaczeniem Farmakopei Europejskiej 5.0, zamieszczone są surowce pochodzące częściowo z roślin egzotycznych, które nie były u nas wcześniej stosowane (i w wielu przypadkach nie stosuje się ich do tej pory). Co ciekawe, lista roślin w kolejnych wyda-

niach zmienia się, niektóre są wycofywane, inne wprowadzane do następnych edycji Farmakopei, najczęściej bez komentarzy na temat przyczyn tych zmian. Dotyczy to zwłaszcza roślin pochodzących z Dalekiego Wschodu, o których stosunkowo niewiele wiadomo, a preparaty zawierające ich składniki w zasadzie nie są dostępne w krajowych aptekach. Jest to źródłem pewnego chaosu, wprowadza dezorientację wśród farmaceutów i pacjentów.

Listy/zestawienia roślin leczniczych i/lub surowców zielarskich dostępnych/występujących w Polsce spotkać można w różnych pracach, często o charakterze popularno-naukowym. Są one najczęściej niepełne lub ograniczone do pewnych grup. Wiele informacji można odnaleźć we wcześniejszych, bardzo dobrych pracach z zakresu ziołolecznictwa (np. OŻAROWSKI 1980; OŻAROWSKI, JARONIEWSKI 1987; RUMIŃSKA, OŻAROWSKI 1990; LAMER-ZARAWSKA i in. 2007). Próbę uporządkowania informacji na temat roślin leczniczych i surowców zielarskich wykorzystywanych w Polsce podjął JĘDRZEJKO (2001), a danych o lekach naturalnych KISS (2022).

Biorąc pod uwagę przytoczone informacje, można stwierdzić, że istnieje potrzeba usystematyzowania wiadomości o roślinach leczniczych wykorzystywanych w Polsce, stąd też podstawowymi celami prezentowanej pracy są:

- utworzenie listy roślin leczniczych wykorzystywanych w Polsce ze wskazaniem źródła rekomendacji medyczno-farmaceutycznych, surowców z nich pozyskiwanych, a także najważniejszych preparatów zawierających składniki/substancje z nich pochodzące i ich działań leczniczych,
- wskazanie źródła surowców pochodzących z poszczególnych roślin (pozyskiwanie z natury, uprawa, import),
- określenie zagrożeń dla flory (przede wszystkim rodzimej), jakie niesie ze sobą eksploatacja surowców zielarskich ze stanu naturalnego.

Niniejsze opracowanie przedstawia aktualny (do 2023 r.) stan wiedzy na temat roślin leczniczych aktualnie dopuszczonych do stosowania w medycynie konwencjonalnej w Polsce.

Składamy serdeczne podziękowania Pani Recenzent, Prof. dr hab. Barbarze Kołodziej za cenne uwagi merytoryczne.

Barbara Bacler-Żbikowska

Adam Stebel

II. LISTA ROŚLIN LECZNICZYCH WYKORZYSTYWANYCH W MEDYCYNIE KONWENCJONALNEJ

Opracowanie obejmuje charakterystykę 393 gatunków i niższych taksonów roślin naczyniowych dostarczających surowców do produkcji leków roślinnych (388 gatunków, 2 podgatunki i 3 odmiany). W jednym przypadku (cedr *Cedrus*) podany jest cały rodzaj obejmujący, według różnych ujęć taksonomicznych, 2–3 gatunki. W podziale na tradycyjne grupy roślin naczyniowych wykaz obejmuje 3 gatunki paprotników, 10 gatunków roślin nagozalążkowych (oraz 1 rodzaj – cedr, bez wymieniań gatunków) oraz 375 gatunków, 2 podgatunki i 3 odmiany roślin okrytozalążkowych, w tym 36 gatunków roślin jednoliściennych i 339 gatunków, 2 podgatunki i 3 odmiany roślin dwuliściennych. Rośliny lecznicze zestawiono w porządku alfabetycznym (tab. I). Poszczególne kolumny tabeli zawierają: nazwy łacińskie i polskie gatunków, źródło informacji o gatunkach leczniczych, surowce/substancje, ich nazwy według Farmakopei XII i ich zastosowanie.

Nazwy łacińskie i polskie gatunków

Łacińskie nazewnictwo naukowe gatunków przyjęto za: PLANTS OF THE WORLD (<https://powo.science.kew.org>). Nazwy polskie dla gatunków rodzimych i zadomowionych na terenie Polski przyjęto za MIRKIEM i in. (2020), natomiast podając nazwy dla gatunków obcych, posłużono się różnymi opracowaniami botanicznymi i zielarskimi.

Źródło informacji o gatunkach leczniczych

Gatunki zamieszczone w tabeli zestawiono na podstawie następujących źródeł:

1. FARMAKOPEA POLSKA XII (2020); dodatkowo w przypadku substancji homeopatycznych zamieszczono skrót HP, a w przypadku surowców opisanych w monografiach narodowych użyto skrótu PL.
2. FARMINDEX (2020).
3. EUROPEJSKA AGENCJA LEKÓW (EMA); monografie Komitetu ds. Ziołowych Produktów Leczniczych (HMPC) (<https://www.ema.europa.eu/en>).
4. WYKAZ TRADYCYJNYCH ROŚLINNYCH PRODUKTÓW LECZNICZYCH (<http://bip.urpl.gov.pl/pl/biuletyny-i-wykazy/wykaz-tradycyjnych-produktow-leczniczych>).
5. EUROPEAN SCIENTIFIC COOPERATIVE ON PHYTOTHERAPY (ESCOP) (<https://escop.com>).

Surowce/substancje

Surowce/substancje roślinne, zgodnie z definicją zamieszczoną w Farmakopei XII, są to głównie całe, połamane lub pokruszone rośliny bądź części roślin w stanie nieprzetworzonym, zwykle wysuszonym (*siccus*), czasem świeżym (*recens*), a także wydzielinę roślinną, jeśli nie zostały poddane specjalnemu przetworzeniu. Wysuszone surowce/substancje roślinne są otrzymywane z roślin pocho-

dających z upraw lub ze stanowisk naturalnych. Odpowiedni sposób upraw, zbioru, suszenia, rozdrabniania i przechowywania jest gwarantem ich jakości.

Najczęściej pozyskiwanymi surowcami roślinnymi są:

- **anthodium** – koszyczek – kwiatostan groniasty prosty występujący w rodzinie astrowatych *Asteraceae*, który na szerokim dnie kwiatowym ma gęsto osadzone bezszypułkowe drobne kwiaty; podczas suszenia najczęściej dochodzi do wysypania pojedynczych kwiatów, dlatego obecnie częściej podaje się, że surowcem jest *flos*, czyli kwiat, np. *Matricariae flos* – kwiat rumianku,
- **bulbus** – cebula – przekształcony pęd podziemny, o silnie skróconej łodydze zwanej piętka i zgrubiałych, mięsistych, bezbarwnych liściach spichrzowych oraz zewnętrznych martwych i suchych, stanowiących łuski ochronne,
- **calyx et epicalyx** – kielich z kieliszkiem – kielich stanowi zewnętrzny okółek w kwiecie, składa się ze zwykle zielonych działek, natomiast kieliszek to okółek dodatkowych listków, które są przekształconymi podkwiatkami położonymi na zewnątrz, międzyległe do działek kielicha; występuje m.in. w rodzinie ślazowych *Malvaceae*; ten typ surowca pozyskiwany jest z kietmii szczawiowej *Hibiscus sabdariffa*, przy czym farmakopea podaje nazwę *Hibisci flos*, co błędnie sugeruje, że surowcem jest kwiat; w rzeczywistości surowiec, kielich z kieliszkiem, pozyskiwany jest po opadnięciu płatków korony, w czasie dojrzewania owoców,
- **caulis** – łodyga – oś pędu roślin naczyniowych, na której osadzone są m.in. liście, pąki boczne czy kwiaty:
 - **caulis cum florae** – łodyga z kwiatami,
 - **caulis cum folium** – łodyga z liściem,
- **cetyna** – świeże liście (igły) i gałązki drzew iglastych,
- **corolla** – korona – część okwiatu zróżnicowanego, stanowi jego wewnętrzny okółek, składa się zwykle z barwnych płatków, pełni rolę powabni dla zapylaczy,
- **caryopsis** – ziarniak – owoc suchy niepękający, jednonasienny, o suchej skórzastej owocni zrastającej się ściśle z łupiną nasienną, charakterystyczny dla rodziny wiechlinowatych (traw) *Poaceae*,
- **cortex** – kora – w farmacji tą nazwą określa się tkanki położone na zewnątrz od cylindra miazgi młodych pędów lub korzeni składające się głównie z łyka i perydermy (korkowicy), czasem również z kory pierwotnej,
- **embryo** – zarodek – rozwija się w nasieniu z zapłodnionej komórki jajowej, jego rozwój jest zatrzymany do momentu rozpoczęcia kiełkowania,
- **epicarpium** (synonim: *exocarpium*) – owocnia zewnętrzna (synonim: egzokarp, epikarp) – stanowi najbardziej zewnętrzną część perykarpu, czyli owocni; jest zwykle cienka, jednowarstwowa i tworzy tzw. skórkę,
- **epicarpium et mesocarpium** – owocnia zewnętrzna i śródowocnia dojrzałego owocu, np. pomarańczy gorzkiej *Citrus × aurantium*, obejmuje skórkę (*epicarpium*) i częściowo białą, gąbczastą tkankę śródowocni (*mesocarpium*),
- **flos** – kwiat – organ charakterystyczny dla roślin nasiennych, skrócony i przekształcony pęd, którego poszczególne części związane są bezpośrednio z rozmnażaniem płciowym, składa się z dna kwiatowego, okwiatu (części płonnej, utworzonej w kielicha i korony) i części płodnych, tj. pręcikowia i słupkowie:
 - **flos cum calycibus** – kwiat z kielichem – surowiec podany dla rodzaju pierwiosnek *Primula*,
- **folium** – liść – boczny organ pędu roślin naczyniowych; jego budowa zależy od gatunku rośliny i fazy jej rozwoju, położenia na łodydze oraz pełnionych funkcji, zwykle zbudowany z blaszki liściowej i ogonka,
- **folium et cortex aut ramunculus destillatum** – destylat z liści, kory lub gałązek oczaru wirginijskiego *Hamamelis virginiana*,

- **fructus** – owoc – organ charakterystyczny dla roślin okrytonasiennych, w którym zamknięte są nasiona,
- **galbulus** – szyszkojagoda – kulisty, podobny do jagody twór u jałowca *Juniperus communis*, powstający z szyszki, której łuski mięśnieją i zrastają się ze sobą, obejmując znajdujące się w środku nasiona,
- **galla** – galas – patologiczna narośl na różnych częściach niektórych gatunków z rodzaju dąb *Quercus*, rozwijająca się po nakłuciu i złożeniu jaj przez przedstawicieli błonkówek z rodziny galasówkowatych *Cynipidae*; zawiera do 70% garbników,
- **gummi** – guma – mieszanina związków organicznych głównie polisacharydów (z wyjątkiem skrobi), lepka, często zestalająca się na powietrzu
- **gummiresina** – gumożywica – mieszanina gum, żywic i olejków eterycznych, np. galbanum pozyskiwane z zapalniczki galbanowej *Ferula gummosa*,
- **herba** – ziele – nadziemna część rośliny składająca się z łodygi, liści, kwiatów lub/ i owoców; najczęściej pozyskiwane są ulistnione szczyty pędów wraz z kwiatami:
 - **herba cum flore** – ziele z kwiatami,
 - **herba cum radice** – ziele z korzeniami,
- **inflorescentia** – kwiatostan – zbiór rozgałęzień pędu u roślin nasiennych, osadzonych na specjalnej osi, tj. wydłużonej szypule lub spłaszczonym osadniku, zakończonych kwiatami,
- **lanugo** – wata – świeże włókna lub dobrej jakości chesanki otrzymywane z długich jednokomórkowych włosków okrywających nasiona różnych gatunków z rodzaju bawełna *Gossypium*,
- **lignum** – drewno – fragmenty (stróżyny, wióry) pnia, gałęzi lub korzeni pozbawione kory, pozyskiwane z roślin drzewiastych,
- **macis** – osnówka otaczająca nasiona muskatołowca korzennego *Myristica fragrans*,
- **petala** – płatki – barwne listki okwiatu niezróżnicowanego lub w przypadku okwiatu zróżnicowanego zwykle barwne płatki korony pełniące rolę powabni; przykładowo, u maku polnego *Papaver rhoeas* surowcem jest *Papaveris rhoeados flos*, przy czym w rzeczywistości są to wysuszone, całe lub połamane płatki korony pozyskiwane z rozwiniętych kwiatów,
- **pericarpium** – owocnia – ściana owocu, która jest utworzona zwykle z 3 warstw, tj. zewnętrznej (egzokarpu), środkowej (mezokarpu) i wewnętrznej (endokarpu); owocnia chroni rozwijające się nasiona, czasem bierze również udział w ich rozsiewaniu,
- **pollis** – ziarna pyłku – męskie gametofity roślin nasiennych, których funkcją jest przeniesienie gamety męskiej do gametofitu żeńskiego, wytwarzane u roślin w woreczkach pyłkowych pręcików,
- **pseudo-fructus** – owoc rzekomy – owoc, w tworzeniu którego biorą udział oprócz zalążni także inne części kwiatu, np. w rodzinie różowatych *Rosaceae* jest to dno kwiatowe zrosnięte z zalążnią słupka (owoc szupinkowy),
- **radix** – korzeń – podziemny organ roślin naczyniowych, niewytwarzający liści, umocowuje roślinę w podłożu i odpowiada za pobieranie przez roślinę wody z solami mineralnymi z gleby:
 - **radix et rhizoma** – korzeń i kłącze,
 - **radix minutata** – wysuszony połamany korzeń,
 - **radix (alba)** – korzeń okorowany, pozbawiony zewnętrznych tkanek okrywających,
 - **radix (rubra)** – korzeń z tkankami okrywającymi, pozbawiony korzeni bocznych,
- **ramulus cum uncis** – gałązka z kolcem – fragmenty pędu/łodygi czepoty *Uncaria rhynchophylla*, z których każdy posiada parę kolców,
- **ramus** – gałązka – młode pędy roślin zdrewniałych,
- **resina** – żywica – substancja wytwarzana w niektórych roślinach, najczęściej drzewiastych, szczególnie iglastych; znajduje się w specjalnych przestrzeniach międzykomórkowych lub przewodach

żywiczych, a wytwarzana jest przez otaczające je komórki wydzielnicze (żywicorodne), stanowi nietłną bezpostaciową mieszaninę licznych związków terpenowych lub pochodnych fenylopropanu o składzie zbliżonym do olejków eterycznych, uważana jest za produkt ich utlenienia,

- **rhizoma** – kłącze – wieloletni, przekształcony podziemny pęd, złożony głównie z łodygi oraz uwstecznionych, łuskowatych liści, w kątach których znajdują się pąki boczne, z węzłów z kolei mogą wyrastać korzenie przybyszowe:
 - **rhizoma et radix** – kłącze i korzeń,
- **semen** – nasienie – twór charakterystyczny dla roślin nasiennych, będący ich formą przetrwalnikową i jednocześnie służący do rozprzestrzeniania się gatunków, powstaje z zalążka zazwyczaj po procesie zapłodnienia, składa się zwykle z zarodka, tkanki odżywczej (bielma) i łupiny nasiennej,
- **spica** – kłos – typ kwiatostanu groniastego prostego, w którym bezszypułkowe kwiaty są gęsto osadzone wprost na wydłużonej osi głównej (szypule),
- **squama** – łuska – liście spichrzowe cebuli *Allium cepa*,
- **stigma** – znamię słupka – szczytowa część słupka, służy do przyjmowania pyłku; jako surowiec leczniczy zbiera się znamiona młode, w czasie kwitnienia, ale przed zapyleniem, np. w przypadku szafranu uprawnego *Crocus sativus*,
- **stipes** – szypułka – trzonek, na którym osadzony jest kwiat, a potem owoc,
- **strobulus** – szyszka – kwiatostany skupiające kwiaty żeńskie w przypadku chmielu zwyczajnego *Humulus lupulus*, które nie posiadają okwiatu, natomiast u ich podstawy wyrastają łuskowate listki (przysadki) pokryte gruczołami wydzielniczymi zawierającymi lupulinę, nadające im charakterystyczny szyszkowaty kształt; w rozumieniu botanicznym szyszki są to kłosa zarodnikowe, utworzone z osi i liści zarodnikowych, występujące u roślin nagonasiennych z klasy szpilkowych *Pinopsida*,
- **summitas** – szczyt pędu:
 - **summitas cum florae** – szczyt pędu z kwiatem,
- **tuber** – bulwa – podziemny, przetrwalnikowy, skrócony i zgrubiały, mięsisty organ spichrzowy, będący przekształconym pędem (bulwa pędowa), rzadziej korzeniem (bulwa korzeniowa) lub o pochodzeniu mieszanym, pędowo-korzeniowym,
- **turio** – pęd wzrostowy – tegoroczny, młody pęd drzew iglastych.

Surowce lecznicze są źródłem wielu substancji/przetworów leczniczych wykorzystywanych w medycynie konwencjonalnej.

Przetwory roślinne (*plantae medicinales praeparatae*) są produktami jednorodnymi otrzymanymi przez poddanie surowców roślinnych takim procesom, jak: ekstrakcja, destylacja, tłoczenie, frakcjonowanie, oczyszczanie, zagęszczanie lub fermentacja.

Do przetworów roślinnych zaliczamy:

- **aetheroleum** – olejek eteryczny – lotna, wieloskładnikowa ciecz nierozpuszczalna w wodzie,
- **amyllum** – skrobia – polisacharyd, polimer α -D glukozy, stanowi podstawowy materiał zapasowy roślin gromadzony głównie w nasionach, owocach, korzeniach, kłączach i bulwach:
 - **amyllum hydroxypropylum** – skrobia hydroksypropylowa – jest częściowo podstawionym eterem 2-hydroksypropylowym skrobi, chemicznie modyfikowanym przez estryfikację tlenkiem propylenu; może być częściowo hydrolizowana kwasami lub enzymami w celu otrzymania „upłynnionej skrobi” o zmniejszonej lepkości,
 - **amyllum pregelificatum** – skrobia żelowana – otrzymywana jest przez mechaniczne przetwarzanie w obecności wody, z ogrzewaniem lub bez, do pęknięcia wszystkich lub części ziaren skrobi i przez późniejsze suszenie,

- ***amylum hydroxypropylum pregelificatum*** – skrobia hydroksypropylowa żelowana – jest otrzymywana ze skrobi hydroksypropylowej przez mechaniczne przetwarzanie w obecności wody, z ogrzewaniem lub bez, do pęknięcia wszystkich lub części ziaren skrobi i późniejsze suszenie,
- ***aqua*** – woda – w przypadku oczaru wirginijskiego *Hamamelis virginiana* to przezroczysty, bezbarwny destylat przygotowany ze świeżo ściętych i częściowo wysuszonych gałązek, liści oraz kory,
- ***dextrinum*** – dekstryna – skrobia częściowo hydrolizowana i modyfikowana przez ogrzewanie w obecności lub bez kwasów, zasad lub substancji regulujących pH,
- ***extracta*** – wyciągi – mogą być płynne (*extracta fluida*), gęste (*extracta spissa*) lub suche (*extracta sicca*) w tym też:
 - wyciągi standaryzowane – doprowadzane do określonej zawartości jednego lub kilku składników o znanej aktywności terapeutycznej,
 - wyciągi kwantyfikowane – doprowadzane do określonej zawartości składników, w tym tzw. markerów analitycznych.
- ***lecithinum*** – lecytyna – grupa organicznych związków chemicznych zaliczanych do fosfolipidów, w których reszta fosforanowa zestryfikowana jest choliną; w ujęciu żywieniowym nazwa „lecytyna” może obejmować także inne fosfolipidy, np. kefaliny (fosfatydyloetanoloaminy), lub fosfatydyloinozytol,
- ***oleum*** – olej – pojęcie dotyczy olejów tłustych, które są głównie stałymi lub ciekłymi trójglicerydami kwasów tłuszczowych; w komórkach roślinnych pełnią funkcję zapasową lub energetyczną, gromadzone są głównie w nasionach lub owocach, mogą zawierać domieszki niewielkich ilości wosków lub kwasów tłuszczowych,
- ***oleoresina*** – oleożywica – substancja pochodzenia roślinnego, będąca półstałym roztworem żywicy w olejku eterycznym lub/i oleju tłustym,
- ***succus*** – sok – substancja uzyskiwana poprzez wyciskanie świeżych miękkich surowców, najczęściej liści lub owoców.

Nazwa surowców/substancji według Farmakopei Polskiej XII

Nazwy surowców/substancji leczniczych tworzy się od nazw łacińskich gatunku/rodzaju roślin leczniczych w drugim przypadku i nazwy organów lub substancji z nich pozyskiwanych, np. *Equiseti herba* – ziele skrzypu polnego. W starszych opracowaniach układ był odwrotny, to znaczy najpierw podawano łacińską nazwę surowca/substancji, a następnie gatunek/rodzaj rośliny, z której go pozyskano, np. ziele skrzypu polnego – *Herba Equiseti*. Szczegółowa charakterystyka surowców/substancji znajduje się w Farmakopei.

Zastosowanie

Kolumna ta zawiera następujące informacje:

- Zalecenia tradycyjne (*traditional use*) i tak zwane dobrze udokumentowane zastosowanie (*well-established use*) danego surowca roślinnego, które dotyczy gatunków posiadających monografię Komitetu ds. Ziołowych Produktów Leczniczych HMPC Europejskiej Agencji Leków EMA (<https://www.ema.europa.eu/en>).

Tradycyjne produkty lecznicze (*traditional use*) to preparaty, wobec których nie są wymagane żadne testy kliniczne, w tym dotyczące bezpieczeństwa, natomiast muszą być stosowane w lecznictwie przez co najmniej 30 lat, w tym przynajmniej 15 lat w Unii Europejskiej, co gwarantuje bezpieczeństwo i skuteczność. Są przeznaczone do stosowania bez nadzoru lekarza, ale nie mogą być po-

dawane poprzez iniekcję (USTAWA... 2001 Art. 20). Dopuszczenie do obrotu takich produktów w Polsce wydaje Urząd Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych.

W skład produktów leczniczych ze statusem *well-established use* wchodzi substancje o poświadczonym w publikowanej literaturze zastosowaniu leczniczym w UE od co najmniej dziesięciu lat, z uznaną skutecznością i akceptowalnym poziomem bezpieczeństwa (USTAWA... 2001 Art. 16).

- Wykaz mieszanek ziołowych scharakteryzowanych w polskich monografiach narodowych (FPXII), wykaz leków naturalnych i tradycyjnych roślinnych produktów leczniczych zarejestrowanych i dostępnych w obrocie w Polsce wraz z działaniami farmakologicznymi (<http://bip.urpl.gov.pl/pl/biuletyny-i-wykazy/wykaz-tradycyjnych-produktow-leczniczych>).
- Działania. Zarejestrowane w Polsce leki roślinne wykazują następujące działania (za: FARMINDEX 2020):

– —	adaptogenne
– <i>adstringens</i>	ściągające
– <i>advulans</i>	przyspieszające gojenie ran
– <i>analgeticum</i>	przeciwbólowe
– <i>anasteticum (locale)</i>	znieczujające (miejscowo)
– <i>antiacneticum</i>	przeciwtrądzikowe
– <i>antiatheromaticum</i>	przeciwmiażdżycowe
– <i>anticoagulans</i>	przeciwzakrzepowe
– <i>antidepressivum</i>	przeciwdepresyjne
– <i>antidiarhoicum</i>	przeciwbiegunkowe
– <i>antidotum</i>	odtruające
– <i>antiemeticum</i>	przeciwwymiotne
– <i>antihaemorrhagicum</i>	przeciwkrwotoczne
– <i>antihaemorrhoidales</i>	przeciw hemoroidom
– <i>antihydroticum</i>	przeciwpotne
– <i>antihypertensivum</i>	obniżające ciśnienie
– <i>antimeteoricum</i>	przeciwwzdęciowe
– <i>antioedemicum</i>	przeciwobrzękowe
– <i>antipediculosum</i>	przeciw wszom
– <i>antiphlogisticum</i>	przeciwzapalne
– <i>antipsoriaticum</i>	przeciwłuszczycowe
– <i>antipyreticum</i>	przeciwgorączkowe
– <i>antirheumaticum</i>	przeciwreumatyczne
– <i>antiscleroticum</i>	przeciwmiażdżycowe
– <i>antisepticum</i>	odkażające
– <i>antitussicum</i>	przeciwkaszlowe
– <i>bacteriostaticum</i>	bakteriostatyczne
– <i>cardiacum</i>	nasercowe
– <i>cardiotonicum</i>	wzmacniające pracę serca
– <i>carminativum</i>	przeciw wzdęciom
– <i>cholagogum</i>	żółciopędne
– <i>cholareticum</i>	żółciotwórcze
– <i>dermaticum</i>	na skórę

– <i>diaphoreticum</i>	napotne
– <i>diureticum</i>	moczopędne
– <i>expectorans</i>	wyksztuśne
– <i>haemostaticum</i>	hamujące krwawienie
– <i>hepatoprotectivum</i>	chroniące wątrobę
– <i>immunostimulans</i>	pobudzające czynność układu odpornościowego
– <i>keratolyticum</i>	zmiękczające warstwę rogową naskórka
– <i>laxans</i>	przeczyszczające
– <i>mineralisans</i>	mineralne
– <i>mucolyticum</i>	rozpuszczające śluz
– <i>parasympatholyticum</i>	hamujące aktywność przywspółczulnego układu nerwowego
– <i>prostatostaticum</i>	hamujące rozrost prostaty
– <i>regenerans</i>	regenerujące
– <i>rubefaciens</i>	drażniące skórę
– <i>sedativum</i>	uspokajające
– <i>spasmolyticum</i>	rozkurczowe
– <i>stomachicum</i>	pobudzające pracę żołądka
– <i>stomatologicum</i>	w stomatologii
– <i>uricosuricum</i>	mocznikopędne
– <i>urodesinficiens</i>	odkażające na drogi moczowe
– <i>urolyticum</i>	zapobiegające kamicy nerkowej
– <i>urosepticum</i>	odkażające na drogi moczowe
– <i>vasodilatans</i>	rozszerzające na naczynia krwionośne
– <i>vasoprotectivum</i>	osłaniające na naczynia krwionośne
– <i>virostaticum</i>	przeciwwirusowe, wirusostatyczne

Uwagi

1. Podane w tabeli działania dotyczą odpowiednich preparatów roślinnych i nie należy ich utożsamiać z działaniami poszczególnych roślin, gdyż konkretne działanie może być wywołane na przykład synergistycznym działaniem składników wchodzących w skład preparatu.
2. W kolumnie „zastosownie”, w przypadku tożsamy surowców, wprowadzono odnośnik „patrz:” do gatunku głównego, który według Farmakopei nadaje nazwę surowca/substancji. Na przykład „owoc pieprzu długiego *Piperis longi fructus*” – gatunkiem głównym jest pieprz długi *Piper longum*, natomiast surowiec ten może być pozyskiwany także z *Piper retrofractum* i przy tym gatunku w kolumnie „zastosowanie” pojawia się odnośnik „patrz: *Piper longum*”.

Tabela I. Wykaz gatunków roślin leczniczych aktualnie dopuszczonych do wykorzystania w medycynie konwencjonalnej w Polsce

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
1.	<i>Abelmoschus manihot</i> (L.) Medik. piżmian maniokowy	x	corolla [1]	<i>Abelmoschi corolla</i>	.	
2.	<i>Achillea millefolium</i> L. krwawnik pospolity	x	x	x	x	x	herba [1, 2, 3, 4, 5]	<i>Millefolii herba</i>	status EMA traditional use: przy czasowej utracie apetytu, do objawowego leczenia łagodnych, spastycznych dolegliwości żołądkowo-jelitowych, w tym wzdęć, do objawowego leczenia niewielkich skurczów towarzyszących miesiączkom, do leczenia małych powierzchownych ran	
									<i>SPECIES AD GARGARISIMA</i> ziola do płukania gardła	
									<i>SPECIES ADVULANTES</i> ziola ułatwiające gojenie	
									<i>SPECIES ANTIPYRETICAE</i> ziola przeciwgorączkowe	
									<i>SPECIES CHOLAGOGAE</i> ziola żółciopędne	
									<i>SPECIES STOMACHICAE</i> ziola wzmagające trawienie	
									AMAROSAL	<i>stomachicum</i>
									ARTECHOLIN N	<i>cholericum</i> <i>cholagogum</i>
									ENTEROSOL	<i>antiphlogisticum</i> <i>adstringens</i>
									GASTOBONISOL	<i>stomachicum</i>
HEMORIGEN	<i>antihemorhagicum</i> <i>antihemorhoidales</i>									
HEMOROL	<i>antiphlogisticum</i> <i>vasoprotectivum</i>									
IMUPRET	<i>immunostimulans</i> <i>virostaticum</i> <i>bacteriostaticum</i> <i>antiphlogisticum</i>									
IMUPRET N	<i>immunostimulans</i> <i>virostaticum</i> <i>bacteriostaticum</i> <i>antiphlogisticum</i>									
KRWAWNIK FIX										

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
									LIV 52 NEROBONISOL NERVOSAN FIX SALVIASEPT	<i>hepatoprotectivum</i> <i>urosepticum</i> <i>sedativum</i> <i>antisepticum</i> <i>antiphlogisticum</i>
							<i>flos</i> [3]		status EMA traditional use: przy czasowej utracie apetytu, do objawowego leczenia łagodnych, spastycznych dolegliwości żołądkowo-jelitowych, w tym wzdęć, do objawowego leczenia niewielkich skurczów towarzyszących miesiączkom, do leczenia małych powierzchownych ran	
							<i>semen</i> [2]		LIV 52	<i>hepatoprotectivum</i>
3.	<i>Achyranthes bidentata</i> Blume grzebyk dwuzębny	x	<i>radix</i> [1]	<i>Achyranthis bidentatae radix</i>		
4.	<i>Actaea racemosa</i> L. [<i>Cimicifuga racemosa</i> (L.) Nutt.] czerniec groniasty, pluskwica groniasta	x	x	x	.	x	<i>rhizoma</i> [1, 2, 3, 5, 6]	<i>Cimicifugae rhizoma</i>	status EMA well-established use: łagodzi dolegliwości menopauzalne, takie jak uderzenia gorąca i obfite pocenie się	
									KLIMADYNON REMIFEMIN	na menopauzę na menopauzę
5.	<i>Acorus calamus</i> L. tatarak zwyczajny	.	x	.	x	.	<i>rhizoma</i> [2, 3]		DENTOSEPT DENTOSEPT A	<i>antisepticum</i> <i>adstringens</i> <i>antiphlogisticum</i> <i>antisepticum</i> <i>adstringens</i> <i>antiphlogisticum</i> <i>anaestheticum</i>
6.	<i>Adonis vernalis</i> L. miłek wiosenny	HP	<i>herba recens</i> [1]	<i>Adonis vernalis ad praeparationes homoeopathicas</i>		
7.	<i>Aesculus hippocastanum</i> L. kasztanowiec pospolity	x	x	x	x	.	<i>semen</i> [1, 2, 3, 4]	<i>Hippocastani semen</i>	status EMA well-established use: do leczenia przewlekłej niewydolności żylniej, która charakteryzuje się obrzękiem nóg, żylakami, uczuciem ciężkości, bólem, zmęczeniem, swędzeniem, napięciem i skurczami łydek; traditional use: do łagodzenia objawów dyskomfortu i ciężkości nóg związanych z drobnymi zaburzeniami krążenia żylnego, do łagodzenia objawów siniazków, takich jak miejscowy obrzęk i krwiak	
									AESCINER ESCALAR	<i>vasoprotectivum</i> <i>antiphlogisticum</i>

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
									<i>vasoprotectivum</i>	
								ESCEVEN	<i>antiphlogisticum</i> <i>antioedermaticum</i>	
								FITOVEN	<i>vasoprotectivum</i> <i>antiphlogisticum</i>	
								HIPOSEM	<i>vasoprotectivum</i> <i>antiphlogisticum</i> <i>antiaedematicum</i>	
							<i>Hippocastani seminis extractum siccum normatum</i>	INTRACTUM HIPPOCASTANII PHYTOPHARM	<i>vasoprotectivum</i> <i>antiphlogisticum</i> <i>antiaedematicum</i>	
								KORA KASZTANOWCA	<i>antiphlogisticum</i> <i>antioedemicum</i>	
								SAPOVEN	<i>vasoprotectivum</i>	
								SAPOVEN T	<i>vasoprotectivum</i>	
								SAVARIX	<i>anticoagulans</i>	
								VENESCIN	<i>vasoprotectivum</i> <i>antiphlogisticum</i> <i>antioedematicum</i>	
							<i>fructus</i> [2]	INTRACTUM HIPPOCASTANI PHYTOPHARM	<i>antiphlogisticum</i> <i>antioedematicum</i> <i>vasoprotectivum</i>	
								VENOFORTON	<i>vasoprotectivum</i>	
							<i>cortex</i> [2, 3]	status EMA traditional use: do łagodzenia objawów dyskomfortu i ciężkości nóg związanego z niewielkimi zaburzeniami krążenia żylnego, do objawowego łagodzenia swędzenia i pieczenia związanych z hemoroidami, po wykluczeniu poważnych schorzeń przez lekarza		
								AESCULAN	<i>antihaemorrhoidales</i> <i>antiphlogisticum</i> <i>vasoprotectivum</i>	
								ARCALEN	<i>dermaticum</i>	
								HEMOROL	<i>antihaemorrhoidales</i> <i>antiphlogisticum</i> <i>vasoprotectivum</i>	
								NEO-AESCULAN	<i>antihaemorrhoidales</i> <i>antiphlogisticum</i> <i>vasoprotectivum</i>	

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE		
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU	
8.	<i>Agrimonia eupatoria</i> L. rzepik pospolity	x	x	x	x	x	herba [1, 2, 3, 4, 5]	<i>Agrimoniae herba</i>	status EMA traditional use: do objawowego leczenia łagodnej biegunki, do płukania gardła w objawowym łagodzeniu drobnych stanów zapalnych jamy ustnej i gardła, do łagodzenia drobnych stanów zapalnych skóry i małych, powierzchownych ran	PROSTAPOL <i>prostatostaticum</i>	ZIELE RZEPIKU <i>cholagogum diureticum</i>
9.	<i>Akebia quinata</i> (Thunb. ex Houtt.) Decne. akebia pięciolistkowa	x	caulis [1]	<i>Akebiae caulis</i>	.	.	.
10.	<i>Akebia trifoliata</i> (Thunb.) Koidz. akebia trójlistkowa	x	caulis [1]	<i>Akebiae caulis</i>	.	.	.
11.	<i>Alchemilla vulgaris</i> L. przywrotnik pospolity	x	.	.	x	x	herba [1, 4, 5]	<i>Alchemillae herba</i>	ZIELE PRZEWROTNIKA	.	.
12.	<i>Allium cepa</i> L. czosnek cebula, cebula	.	x	.	x	x	bulbus [2, 4, 5]	.	ALCEP CEPAN CEPASMEL CEPASTIL CONTRATUBEX	<i>antisepticum expectorans dermaticum bacteriostaticum expectorans protectivum bacteriostaticum dermaticum</i>	.
							squama [2]	.	FITOLIZYNA	<i>diureticum urolyticum</i>	.
13.	<i>Allium sativum</i> L. czosnek pospolity	x	x	x	x	x	bulbus [1, 2, 3, 4, 5]	<i>Alii sativi bulbi pulvis</i>	status EMA traditional use: jako adiuwant w profilaktyce miażdżycy, w łagodzeniu objawów przeziębienia	ALCHINAL ALLIOFIL CEPASMEL CEPASTIL TABLETKI Z CZOSNKU LABOFARM	<i>immunostimulans immunostimulans bacteriostaticum expectorans protectivum bacteriostaticum antiscleroticum</i>
							HP	<i>bulbus recens</i> [1]	<i>Allium sativum ad praeparationes homoeopathicas</i>	.	.
14.	<i>Aloe arborescens</i> Mill. aloes drzewiasty	.	x	.	.	.	folium [2]	.	BIOARON SYSTEM BIOSTYMINA	<i>immunostimulans immunostimulans</i>	.

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
15.	<i>Aloe ferox</i> Mill. aloes uzbrojony	x	x	x	·	x	succus [1, 2, 3, 5]	<i>Aloe capensis</i>	status EMA well-established use: do krótkotrwałego stosowania w przypadkach sporadycznych zaparć	
									ALAX	<i>laxans</i>
								<i>Aloe extractum siccum normatum</i>	BOLDALOIN	<i>cholagogum</i>
								TRAVISTO ACTIV	<i>cholagogum</i>	
16.	<i>Aloe vera</i> (L.) Burm.f. [<i>Aloe barbadensis</i> Mill.] aloes zwyczajny	x	x	x	·	x	succus [1, 2, 3, 5]	<i>Aloe barbadensis</i>	status EMA well-established use: do krótkotrwałego stosowania w przypadkach sporadycznych zaparć	
								<i>Aloe extractum siccum normatum</i>	ALAX	
17.	<i>Aloysia citrodora</i> Paláu [<i>Verbena triphylla</i> L'Hér.] [<i>Lippia citrodora</i> (Paláu) Kunth] werbena cytrynowa, lippia trójlistna, miłownka trójlistna, cukrownica trójlistna	x	·	x	·	·	folium [1, 3]	<i>Verbenae citrodorae folium</i>	status EMA traditional use: na łagodne objawy stresu psychicznego; wspomagająco na sen, do objawowego leczenia łagodnych dolegliwości żołądkowo-jelitowych, w tym wzdęć	
18.	<i>Alpinia officinarum</i> Hance alpinia lekarska, galgant, galangal, galgant chiński, dziki kardamon	·	x	·	x	x	radix [2, 4, 5] aeteroleum [2, 4]	·	MELISANA KLOSTERFRAU	<i>sedativum</i>
19.	<i>Althaea officinalis</i> L. prawosłaz lelarski	x	x	x	x	x	folium [1]	<i>Althaeae folium</i>	·	
							radix [1, 2, 3, 4, 5]	<i>Althaeae radix</i>	status EMA traditional use: w łagodzeniu podrażnienia jamy ustnej lub gardła i związanego z nim suchego kaszlu, w objawowym łagodzeniu dolegliwości żołądkowo-jelitowych	
									SPECIES ANTIBECHICAE ziola przeciwkaszlowe	
									SPECIES EXPECTORANTES ziola wykrztuśne	
									ALTHAEAE SIRUPUS syrup prawosłazowy	
									ALTE FORTE Z MIODEM	<i>expectorans</i>
									ALTHAN	<i>expectorans</i>
BRONCHISAN FIX	<i>antiphlogisticum</i> <i>diaphoreticum</i> <i>expectorans</i>									
IMUPRET	<i>immunostimulans</i> <i>virostaticum</i>									

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
										<i>bacteriostaticum</i> <i>antiphlogisticum</i> <i>immunostimulans</i> <i>virostaticum</i> <i>bacteriostaticum</i> <i>antiphlogisticum</i>
									IMUPRET N	
									RUBITAL RUBITAL FORTE	<i>expectorans</i>
		PL					<i>Altheae sirupus</i>		SYROP PRAWOŚLAZOWY	<i>expectorans</i>
20.	<i>Anamirta cocculus</i> (L.) Wight & Arn. [<i>Anamirta paniculata</i> Colebr.] rybitrutka indyjska	HP	<i>fructus succus</i> [1]	<i>Anamirta cocculus ad</i> <i>praeparationes</i> <i>homoeopathicas</i>		.
21.	<i>Andrographis paniculata</i> (Burm.f.) Nees brodziuszka wiechowata	x	<i>herba</i> [1]	<i>Andrographidis herba</i>		.
22.	<i>Anemarrhena asphodeloides</i> Bunge anemarena asfodelowata	x	<i>rhizoma</i> [1]	<i>Anemarrhenae</i> <i>asphodeloides rhizoma</i>		.
23.	<i>Angelica archangelica</i> L. dzięgiel litwor, arcydzięgiel litwor	x	x	x	.	x	<i>radix</i> [1, 2, 3, 5]	<i>Angelicae archangelicae</i> <i>radix</i>	<i>SPECIES DIGESTIVAE</i> ziola poprawiające trawienie	
									IBEROGAST	<i>stomachicum</i>
									KORZEN ARCYDZIEGIELA KROPLE USPOKAJAJĄCE	<i>sedativum</i>
									KROPLE USPOKAJAJĄCE SPOKOJNIE	<i>sedativum</i>
									MELISAL FORTE	<i>sedativum</i>
									NERVOSOL	<i>sedativum</i>
									NERVOSOL K	<i>sedativum</i>
									MELIS-TONIC	<i>sedativum</i>
									NERVINEX FIX	<i>sedativum</i>
									<i>aetheroleum</i> [2, 4]	
<i>folium</i> [3]		.								
<i>herba</i> [3]		.								
<i>fructus</i> [3]		.								

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
24.	Angelica biserrata (R.H.Shan & C.Q.Yuan) C.Q.Yuan & R.H.Shan [<i>Angelica pubescens</i> Maxim.f. <i>biserrata</i> R.H.Shan & C.Q.Yuan] dzięgiel podwójnie piłkowany	x	<i>radix</i> [1]	<i>Angelicae pubescentis radix</i>	.	
25.	Angelica dahurica (Hoffm.) Benth. & Hook.f. ex Franch. & Sav. dzięgiel dahuryjski	x	<i>radix</i> [1]	<i>Angelicae dahuricae radix</i>	.	
26.	Angelica sinensis (Oliv.) Diels dzięgiel chiński	x	<i>radix</i> [1]	<i>Angelicae sinensis radix</i>	.	
27.	Arachis hypogaea L. orzecha podziemna, orzech ziemny, orzech arachidowy, fistaszki	x	<i>semen</i> [1]	<i>Arachidis oleum hydrogenatum</i> <i>Arachidis oleum raffinatum</i>	.	
28.	Arctium lappa L. łopian większy	PL	x	x	.	x	<i>radix</i> [1, 2, 3, 5]	<i>Bardanae majoris radix</i> [PL]	status EMA traditional use: w celu zwiększenia ilości moczu, przepłukania dróg moczowych, jako adiuwant w drobnych dolegliwościach układu moczowego, w chwilowej utracie apetytu, w leczeniu łojotokowych schorzeń skóry <i>IMMUNOFORT</i> <i>immunostimulans</i>	
29.	Arctium minus (Hill) Bernh. łopian mniejszy	.	.	x	.	x	<i>radix</i> [3, 5]	.	patrz: <i>Arctium lappa</i>	
30.	Arctium tomentosum Mill. łopian pajęczynowaty	.	.	x	.	x	<i>radix</i> [3, 5]	.	patrz: <i>Arctium lappa</i>	
31.	Arctostaphylos uva-ursi (L.) Spreng. mącznica lekarska	x	x	x	.	x	<i>folium</i> [1, 2, 3, 5]	<i>Uvae ursi folium</i>	status EMA traditional use: do łagodzenia objawów łagodnych, nawracających infekcji dolnych dróg moczowych, takich jak uczucie pieczenia podczas oddawania moczu i/lub częste oddawanie moczu u kobiet, po wykluczeniu poważnych schorzeń przez lekarza <i>NEFROSEPT</i> <i>urosepticum</i> <i>UROFORT</i> <i>diureticum urosepticum</i>	
32.	Arnica chamissonis Less. arnika łąkowa	.	x	.	x	.	<i>anthodium</i> [2, 4]	.	<i>ARCALEN</i> <i>dermaticum</i> <i>NALEWKA Z KOSZYCZKA ARNIKI</i> <i>dermaticum</i>	
33.	Arnica montana L. arnika góraska	x	x	x	x	x	<i>flos</i> [1, 2, 3, 4, 5]	<i>Arnicae flos</i>	status EMA traditional use: do łagodzenia siniaków, zwichnięć i miejscowego bólu mięśni <i>SPECIES ADVULANTES</i> zioła ułatwiające gojenie	

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
								ESCALAR	<i>vasoprotectivum antiphlogisticum</i>	
							<i>Arnicae tinctura</i>	NALEWKA Z KOSZYCZKA ARNIKI	<i>dermaticum</i>	
								MASĆ ARNIKOWA	<i>antiphlogiosticum</i>	
								PROSTAPOL	<i>prostatostaticum</i>	
						<i>herba</i> [2]		DENTOSEPT	<i>antisepticum adstringens antiphlogisticum</i>	
								DENTOSEPT A	<i>antisepticum adstringens antiphlogisticum anaestheticum</i>	
								VENOFORTON	<i>vasoprotectivum</i>	
34.	<i>Aronia melanocarpa</i> (Michx.) Elliott aronia czarna, aronia czarnoowocowa	.	x	x	.	.	<i>fructus</i> [2, 3]		IMMUNOFORT	<i>immunostimulans</i>
35.	<i>Artemisia abrotanum</i> L. bylica boże drzewko	.	x	.	.	.	<i>herba</i> [2]		ARTECHOLIN N	<i>cholericum cholagogum</i>
								ENTEROSOL	<i>antiphlogisticum adstringens</i>	
								GASTROBONISOL	<i>stomachicum</i>	
36.	<i>Artemisia absinthium</i> L. bylica piołun, piołun, absynt	x					<i>herba</i> [1, 2, 3, 5]	<i>Absynthii herba</i>	status EMA traditional use: na czasową utratę apetytu, na łagodne zaburzenia dyspeptyczne/jelitowe	
		PL	x	x	.	.		<i>Absynthii tinctura</i> [PL]	<i>SPECIES DIGESTIVAE</i> ziola poprawiające trawienie	
								ARTEMISOL	<i>antipediculosum</i>	
37.	<i>Astragalus gummifer</i> Labill. traganek gumodajny	x	<i>gummi</i> [1]	<i>Tragacantha</i>		
38.	<i>Astragalus mongholicus</i> Bunge traganek mongolski	x	<i>radix</i> [1]	<i>Astragali mongholic radix</i>		
39.	<i>Atractylodes lancea</i> (Thunb.) DC. <i>Atractylodes chinensis</i> (Bunge) Koidz. atraktylodes chiński	x	<i>rhizoma</i> [1]	<i>Atractylodis lanceae rhizoma</i>		
40.	<i>Atractylodes macrocephala</i> Koidz. atraktylodes wielkogłówkowy	x	<i>rhizoma</i> [1]	<i>Atractylodis macrocephalae rhizoma</i>		
41.	<i>Atropa bella-donna</i> L.	x	x	.	.	.	<i>folium</i> [1]	<i>Belladonnae folium</i> <i>Belladonnae folii</i>	BELLERGOT	<i>parasympathio- colyticum</i>

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
	pokrzyk wilcza jagoda							<i>extractum siccum normatum</i>		
								<i>Belladonnae folii pulvis normatus</i>		
								<i>Belladonnae folii tincture normata</i>	CHOLITOL	<i>cholagogum cholereticum</i>
		HP					<i>radix</i> [2]		HEMOROL	<i>antihaemorrhoidales antiphlogisticum vasoprotectivum</i>
									KAPSIPLAST	<i>analgeticum rubefaciens</i>
									SPASTICOL	<i>spasmolyticum</i>
						<i>herba</i> [1]	<i>Atropa belladonna ad praeparationes homoeopathicas</i>			
42.	<i>Avena sativa</i> L. owies zwyczajny	.	x	x	.	.	<i>herba</i> [2, 3]	.	status EMA traditional use: na łagodne objawy stresu psychicznego, ułatwiający zasypianie	
							<i>fructus</i> [3]	.	status EMA traditional use: do objawowego leczenia drobnych stanów zapalnych skóry (takich jak oparzenia słoneczne) oraz wspomagający gojenie drobnych ran	
43.	<i>Ballota nigra</i> L. mierznicza czarna	x	.	.	.	x	<i>herba</i> [1, 5]	<i>Ballotae nigrae herba</i>		
44.	<i>Baptisia tinctoria</i> (L.) R.Br bratwa barwierska, dzikie indygo	.	x	.	.	.	<i>radix</i> [2]	.	ESBERITOX N	<i>immunostimulans</i>
45.	<i>Beta vulgaris</i> L. burak zwyczajny	.	x	.	x	.	<i>radix</i> [2, 4]	.	FITOVEN	<i>antiphlogisticum vasoprotectivum</i>
46.	<i>Betonica officinalis</i> L. bukwica zwyczajna, bukwica lekarska, czyściec lekarski	.	.	.	x	.	<i>herba</i> [4]	.	ZIELE BUKOWICY	.
47.	<i>Betula pendula</i> Roth brzoza brodawkowata, brzoza zwisła	x	x	x	x	x	<i>folium</i> [1, 2, 3, 4, 5]	<i>Betulae folium</i>	status EMA traditional use: do zwiększania ilości moczu w celu przepłukania dróg moczowych, jako środek wspomagający w drobnych dolegliwościach ze strony układu moczowego	
									<i>SPECIES ANTIRHEUMATICAE</i> zioła przeciwreumatyczne	
									<i>SPECIES DIURETICAE</i> zioła moczopędne	
									DIABETOFORT	<i>diureticum</i>

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
									FITOLIZYNA <i>diureticum</i> urolyticum	
									LIŚĆ BRZOZY NEFROBONISOL <i>urosepticum</i>	
									SUCCUS BETULAE PHYTOPHARM <i>diureticum</i>	
									UROSAN FIX <i>diureticum</i> urolyticum	
									UROGRAN <i>diureticum</i> urosepticum spasmolyticum	
									UROSEPT <i>diureticum</i>	
48.	<i>Betula pubescens</i> Ehrh. brzoza omszona	x	x	x	x	x	<i>folium</i> [1, 2, 3, 4, 5]	.	patrz: <i>Betula pendula</i>	
49.	<i>Borago officinalis</i> L. ogórecznik lekarski	x	<i>oleum</i> [1]	<i>Boraginis officinalis</i> <i>oleum raffinatum</i>	.	
50.	<i>Boswellia serrata</i> Roxb. kadzidłowiec indyjski	x	<i>gummiresina</i> [1]	<i>Olibanum indicum</i>	.	
51.	<i>Brassica napus</i> L. kapusta rzepek	x	<i>semen</i> [1]	<i>Rapae oleum raffinatum</i>	<i>SAPO MEDICATUS</i> mydło lecznicze PLASTER NOSTRZYKOWY GEMINI <i>advulans</i>	
52.	<i>Brassica nigra</i> (L.) W.D.J.Koch kapusta czarna, gorczyca czarna	PL	<i>semen</i> [1]	<i>Sinapis aetheroleum</i> [PL]	<i>SPIRITUS SINAPIS</i> spirytus gorczyczny	
53.	<i>Brassica rapa</i> L. [<i>Brassica campestris</i> L.] kapusta właściwa	x	<i>semen</i> [1]	<i>Rapae oleum raffinatum</i>	<i>UNGUENTUM LENIES</i> maść zmiękczająca	
54.	<i>Bupleurum chinense</i> DC. przewiercień chiński	x	<i>radix</i> [1]	<i>Bupleuri radix</i>	.	
55.	<i>Bupleurum scorzonerifolium</i> Willd. przewiercień skorzonerolistny	x	<i>radix</i> [1]	<i>Bupleuri radix</i>	.	
56.	<i>Calendula officinalis</i> L. nagietek lekarski	x	x	x	x	x	<i>flos</i> [1, 3, 5] <i>anthodium</i> [2, 4]	<i>Calendulae flos</i>	status EMA traditional use: do objawowego leczenia drobnych stanów zapalnych skóry (takich jak oparzenia słoneczne) oraz wspomagający gojenie drobnych ran, do objawowego leczenia drobnych stanów zapalnych jamy ustnej lub gardła ARCALEN <i>dermaticum</i>	

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
									AZUCALEN	<i>antiphlogisticum</i>
									ESCALAR	<i>vasoprotectivum</i> <i>antiphlogisticum</i>
									MAŚĆ NAGIETKOWA	<i>antiphlogisticum</i> <i>regenerans</i>
									MUCOSIT	<i>antiphlogisticum</i> <i>analgeticum</i> (<i>stomatologicum</i>)
									KOSZYCZEK NAGIETKA	<i>dermaticum</i>
									NAGIETEK FIX	<i>dermaticum</i>
									TINCTURA CALENDULAE PHYTOPHARM	<i>antiphlogisticum</i>
									VAGOSAN	<i>antiphlogisticum</i>
57.	<i>Camellia sinensis</i> (L.) Kunze herbata chińska	x	.	x	.		<i>folium</i> [1, 3]	<i>Camelliae sinensis non fermentata folium</i>	status EMA traditional use: łagodzący zmęczenie i uczucie osłabienia	
58.	<i>Cannabis sativa</i> L. konopie siewne	.	x	.	.	.	<i>folium et flos</i> [2]	.	SATIVEX	<i>analgeticum</i>
59.	<i>Capparis spinosa</i> L. kapary ciemiste	.	x	.	x	.	<i>cortex</i> [2]	.	LIV 52	<i>hepatoprotectivum</i>
60.	<i>Capsella bursa-pastoris</i> (L.) Medik. tasznik pospolity	.	x	x	.	.	<i>herba</i> [2, 3]	.	status EMA traditional use: do ograniczania obfitych krwawień miesięczkowych u kobiet z regularnymi cyklami miesięczkowymi, po wykluczeniu poważnych schorzeń przez lekarza	
									ZIELE TASZNIKA	
61.	<i>Capsicum annuum</i> L. var. <i>minimum</i> (Miller) Heiser papryka owocowa, pieprzowiec ostry	x	x	x	.	.	<i>fructus</i> [1, 2, 3]	<i>Capsici fructus</i> <i>Capsici tinctura normata</i> <i>Capsici extractum spissum normatum</i>	status EMA well-established use: do łagodzenia bólu mięśni, takiego jak ból krzyża	
							<i>oleoresina</i> [1]	<i>Capsici oleoresina raffinata et normata</i>	KAPSIPLAST	<i>rubefaciens analgeticum</i>
62.	<i>Capsicum frutescens</i> L. pieprzowiec owocowy, papryka tabasco	x	x	x	.	.	<i>fructus</i> [1, 2, 3]	.	patrz: <i>Capsicum annuum</i> L. var. <i>minimum</i>	
							<i>oleoresina</i> [1]			
63.	<i>Carapichea ipecacuanha</i> (Brot.) L.Andersson	x	<i>radix</i>	<i>Ipecacuanhae radix</i>	.	

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
	[<i>Cephaelis ipecacuanha</i> (Brot.) A.Rich. [<i>Cephaelis acuminata</i> H.Karst] ipekakuana prawdziwa, wymiotnica prawdziwa						[1]	<i>Ipecacuanhae extractum fluidum normatum</i> <i>Ipecacuanhae pulvis normatus</i> <i>Ipecacuanhae tinctura normata</i>		
64.	<i>Carthamus tinctorius</i> L. krokosz barwierski	x	<i>flos</i> [1]	<i>Carthami flos</i>	.	.
65.	<i>Carum carvi</i> L. kminek zwyczajny	x	x	x	.	x	<i>fructus</i> [1, 2, 3] <i>aetheroleum</i> [1, 3, 5]	<i>Boraginis officinalis oleum raffinatum</i> <i>Carvi aetheroleum</i>	status EMA traditional use: do objawowego łagodzenia zaburzeń trawiennych, takich jak wzdęcia <i>SPECIES LAXANTES</i> ziola przeczyszczające IBEROGAST <i>stomachicum</i> MELIS-TONIC <i>sedativum</i> NORMOSAN <i>laxans</i> NORMOSAN FIX <i>laxans</i> RHELAX <i>laxans</i> TABLETKI NA NIESTRAWNOŚĆ LABOFARM <i>stomachicum</i>	status EMA traditional use: do objawowego łagodzenia zaburzeń trawiennych, takich jak wzdęcia
66.	<i>Cassia occidentalis</i> L. strączyniec zachodni	.	x	.	x	.	<i>semen</i> [2, 4]	.	LIV 52	<i>hepatoprotectivum</i>
67.	<i>Cedrus</i> spp. Cedry	.	x	.	.	.	<i>lignum</i> [2] <i>aetheroleum</i> [2]	.	RUB-AROM	<i>rubefaciens</i>
68.	<i>Centaurea benedicta</i> (L.) L. [<i>Cnidus benedictus</i> L.] drapacz lekarski	.	x	.	.	.	<i>herba</i> [2]	.	ARTECHOLIN N	<i>cholagogum cholericum</i>
69.	<i>Centaureum erythraea</i> Rafn [<i>C. umbellatum</i> Gilibert] [<i>Erythraea centaurium</i> (L.) Pers.] [<i>C. minus</i> Garsault] centuria pospolita, centuria zwyczajna, tysiącznik	x	x	x	.	x	<i>herba</i> [1, 2, 3, 5]	<i>Centaurii herba</i>	status EMA traditional use: w łagodnych zaburzeniach dyspeptycznych/jelitowych i czasowej utracie apetytu CANEPHRON	<i>diureticum urodesinficiens</i>

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
70.	<i>Centaurium erythraea</i> subsp. <i>suffruticosum</i> (Salzm. ex Griseb.) Greuter [<i>Centaurium suffruticosum</i> (Griseb.) H.Lindb.]	x	x	x	.	x	herba [1, 2, 3, 5]	.	patrz: <i>Centaurium erythraea</i>	
71.	<i>Centaurium erythraea</i> subsp. <i>grandiflorum</i> (Griseb.) Melderis [<i>Centaurium majus</i> Druce] Uwaga. W Farmakopei podano błędnie jako <i>Centaurium majus</i> (H. & L.) Zeltner.	x	x	x	.	x	herba [1, 2, 3, 5]	.	patrz: <i>Centaurium erythraea</i>	
72.	<i>Centella asiatica</i> (L.) Urb. wąkrotka azjatycka	x	.	x	.	.	herba [1, 3]	<i>Centellae asiaticae</i> herba	status EMA traditional use: wspomaga gojenie drobnych ran	
73.	<i>Chamaemelum nobile</i> (L.) All. [<i>Anthemis nobilis</i> L.] rumian rzymski	x	.	x	.	x	flos [1, 3, 5]	<i>Chamomillae romanae</i> flos	status EMA traditional use: do objawowego leczenia łagodnych, spastycznych dolegliwości żołądkowo-jelitowych, w tym wzdęć	
74.	<i>Chelidonium majus</i> L. glistnik jaskółcze ziele	x	x	.	.	.	herba [1, 2]	<i>Chelidonii herba</i>	IBEROGAST	<i>stomachicum</i>
75.	<i>Cichorium intybus</i> L. cykoria podróżnik	PL	x	x	x	.	radix [1, 2, 3, 4]	<i>Cichorii radix</i>	status EMA traditional use: do łagodzenia objawów związanych z łagodnymi zaburzeniami trawienia (takich jak uczucie pełności w jamie brzusznej, wzdęcia i spowolnienie trawienia) oraz chwilowej utraty apetytu	
							semen [2]		.	UROSAN FIX
76.	<i>Cinchona calisaya</i> Wedd. [<i>Cinchona ledgeriana</i> Moens ex Trimen] – podany w Farmakopei jako odrębny gatunek chinowiec peruwiański	x PL	cotrex [1]	<i>Cinchonae cortex</i>	.	
								<i>Cinchonae extractum fluidum normatum</i>		
77.	<i>Cinchona pubescens</i> Vahl [<i>Cinchona succirubra</i> (Pav. ex Klotzsch) Kuntze] chinowiec, drzewo chinowe, chinowiec soczystoczerwony	x PL	cotrex [1]	<i>Cinchonae cortex</i>	.	
								<i>Cinchonae extractum fluidum normatum</i>		
								<i>Cinchonae tinctura</i> [PL]		

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE				
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU			
78.	<i>Cinnamomum camphora</i> (L.) J.Presl cynamonowiec kamforowy	x	x	·	·	·	lignum [1, 2]	<i>Camphora racemica</i>	<i>LINIMENTUM SAPONATO-CAMPHORATUM</i> mazidło mydlano-kamforowe				
									<i>SPIRITUS SAPONATO-CAMPHORATUS</i> spirytus mydlano-kamforowy				
									ANALGOL	<i>rubefaciens</i> <i>antirheumaticum</i>			
									AROMATOL HOT ŻEL	<i>antisepticum</i> <i>rubefaciens</i>			
									DERHOTILL	<i>antisepticum</i> <i>rubefaciens</i>			
									DERNILAN	<i>dermaticum</i>			
									NEO-CAPSIDERM	<i>analgeticum</i> <i>antirheumaticum</i>			
									PULMONIL	<i>rubefaciens</i>			
									RUB-AROM	<i>rubefaciens</i>			
									VICK VAPORUB	<i>expectorans</i> <i>rubefaciens</i>			
VIPROSAL B	<i>analgeticum</i> <i>antiphlogisticum</i>												
							<i>Camphorae spiritus</i> [PL]	·					
							<i>Camphorae unguentum</i> [PL]	·					
							<i>Oleum camphoratum</i> [PL]	·					
79.	<i>Cinnamomum cassia</i> (L.) J.Presl [<i>Cinnamomum aromaticum</i> Nees] cynamonowiec wonny, cynamonowiec chiński, kasja	x	x	·	x	·	<i>folium</i> [1]	<i>Cinnamomi cassiae aetheroleum</i>	·				
							<i>aetheroleum</i> [1]		·				
							<i>caulis</i> [1]		·				
							<i>cortex</i> [2, 4]		MELISANA KLOSTERFRAU	<i>sedativum</i>			
<i>aetheroleum</i> [2, 4]													
80.	<i>Cinnamomum verum</i> J.Presl [<i>Cinnamomum zeylanicum</i> Blume] cynamonowiec cejloński	x	x	x	x	·	<i>flos</i> [2,4]	·	MELISANA KLOSTERFRAU	<i>sedativum</i>			
							<i>aetheroleum</i> [2,4]						
							<i>folium</i> [1]				<i>Cinnamomi zeylanici folii aetheroleum</i>	·	
							<i>aetheroleum</i> [1]						

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
							<i>cortex</i> [1, 3]	<i>Cinnamomi cortex</i>	status EMA traditional use: do objawowego leczenia łagodnych, spastycznych dolegliwości żołądkowo-jelitowych, w tym wzdęć, do objawowego leczenia łagodnej biegunki	
							<i>aetheroleum</i> [1, 2, 3]	<i>Cinnamomi zeylanici corticis aetheroleum</i>	status EMA traditional use: do objawowego leczenia łagodnych, spastycznych dolegliwości żołądkowo-jelitowych, w tym wzdęć	
						AMOL			<i>sedativum analgeticum stomachicum</i>	
						ARGOL ESSENZA BALSAMICA			<i>antiphlogisticum analgeticum antisepticum</i>	
								AROMATOL	<i>rubefaciens stomachicum analgeticum</i>	
81.	<i>Citrus x aurantium</i> L. [<i>C. aurantium</i> L. ssp. <i>amara</i> Engl.] pomarańcza gorzka, pomarańcza kwaśna	x PL	.	.	.	<i>epicarpium et mesocarpium</i> [1]	<i>Aurantii amari epicarpium et mesocarpium</i>	<i>AMARA TINCTURA</i> nalewka gorzka		
								KROPLE ŻOŁĄDKOWE	<i>stomachicum</i>	
								GUTTAE STOMACHICAE	<i>stomachicum spasmolyticum carminativum</i>	
								.	.	
								SYROP Z SULFOGWAJAKOLEM	<i>expectorans</i>	
								NALEWKA GORZKA	<i>stomachicum</i>	
								MELISANA KLOSTERFRAU	<i>sedativum</i>	
								<i>flos</i> [1]	<i>Aurantii amari flos</i>	.
<i>aetheroleum</i> [1]	<i>Neroli aetheroleum</i>	.								

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
82.	<i>Citrus × limon</i> (L.) Osbeck [<i>Citrus limon</i> (L.) Burm.f. cytryna zwyczajna, cytryna	x	x	·	·	·	<i>epicarpium</i> [1, 2]	<i>Limonis aetheroleum</i> [1, 2]	·	
							<i>aetheroleum</i> [1, 2]		AMOL	<i>sedativum analgeticum stomachicum</i>
									ARGOL ESSENZA BALSAMICA	<i>analgeticum antisepticum antiphlogisticum</i>
								AROMATOL	<i>rubefaciens stomachicum analgeticum</i>	
83.	<i>Citrus × reticulata</i> Blanco mandarynka	x	·	·	·	·	<i>epicarpium et mesocarpium</i> [1]	<i>Citri reticulatae epicarpium et mesocarpium</i>	·	
							<i>aetheroleum</i> [1]	<i>Citri reticulatae aetheroleum</i>		
84.	<i>Citrus × sinensis</i> (L.) Osbeck [<i>Citrus aurantium</i> L. var. <i>dulcis</i> L.] pomarańcza słodka	x	·	·	·	·	<i>epicarpium et mesocarpium</i> [1]	<i>Aurantii dulcis aetheroleum</i>	·	
							<i>aetheroleum</i> [1]			
85.	<i>Clematis armandii</i> Franch powojnik Armanda	x	·	·	·	·	<i>caulis</i> [1]	<i>Clematis armandii caulis</i>	·	
86.	<i>Cocos nucifera</i> L. kokos właściwy, palma kokosowa	x	·	·	·	·	<i>semen</i> [1]	<i>Cocois oleum raffinatum</i>	·	
87.	<i>Codonopsis pilosula</i> (Franch.) Nannf. dzwonkowiec kosmaty	x	·	·	·	·	<i>radix</i> [1]	<i>Codonopsis radix</i>	·	
88.	<i>Coix lacryma-jobi</i> L. subsp. <i>ma-yuen</i> (Rom.Caill.) T. Koyama łzawica ogrodowa	x	·	·	·	·	<i>semen</i> [1]	<i>Coicis semen</i>	·	
89.	<i>Cola acuminata</i> (P.Beauv.) Schott & Endl. [<i>Sterculia acuminata</i> P.Beauv.] kola zaostzona	x	x	x	·	x	<i>semen</i> [1, 2, 3, 5]	<i>Colae semen</i>	status EMA traditional use: na objawy chwilowego zmęczenia i uczucia osłabienia	
									CARDIACOL C	<i>cardiacum</i>
									CARDIOL C	<i>cardiacum</i>
90.	<i>Cola nitida</i> (Vent.) Schott & Endl. [<i>Cola vera</i> K. Schum.] kola błyszcząca	x	x	x	·	x	<i>semen</i> [1, 2, 3, 5]	<i>Colae semen</i>	patrz: <i>Cola acuminata</i>	

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
91.	<i>Colchicum autumnale</i> L. zimowit jesienny	.	x	.	.	.	semen [2]	.	COLCHICUM DISPERT	uricosuricum
92.	<i>Commiphora kua</i> (R.Br. ex Royle) Vollesen [<i>Commiphora abyssinica</i> (Engl.) Engl.] balsamowiec abisyński	x	.	x	.	x	gummiresina [1, 3, 5]	.	patrz: <i>Commiphora myrrha</i>	
93.	<i>Commiphora myrrha</i> (Nees) Engl. [<i>Commiphora molmol</i> (Engl.) Engl. ex Tschirch] balsamowiec mirra	x	.	x	.	x	gummiresina [1, 3, 5]	<i>Myrrha</i>	status EMA traditional use: do leczenia drobnych owrzodzeń i stanów zapalnych jamy ustnej (zapalenie jamy ustnej i dziąseł)	
								<i>Myrrhae tinctura</i>	.	
94.	<i>Commiphora schimperi</i> (O.Berg) Engler balsamowiec Schimperera	x	.	.	.	x	gummiresina [1, 3, 5]	.	patrz: <i>Commiphora myrrha</i>	
95.	<i>Conioselinum anthriscoides</i> (H.Boissieu) Pimenov & Kljuykov [<i>Ligusticum sinense</i> Oliv.] podagrycznik chiński	x	radix et rhizoma [1]	<i>Ligustici radix et rhizoma</i>	.	
96.	<i>Convallaria majalis</i> L. konwalia majowa	.	x	.	x	.	herba [2, 4]	.	CARDIACOL C	cardiacum
									CARDIOL C	cardiacum
									CONVAFORT	cardiacum
96.	<i>Convallaria majalis</i> L. konwalia majowa	.	x	.	x	.	herba [2, 4]	.	KELICARDINA	cardiacum
									KROPLE NASERCOWE	cardiacum
									KROPLE NASERCOWE CARDIACOL	cardiacum
									NEOCARDINA	cardiacum
96.	<i>Convallaria majalis</i> L. konwalia majowa	.	x	.	x	.	folium [2]	NEOCARDINA	cardiacum	
97.	<i>Coptis chinensis</i> Franch. cynowód chiński	x	rhizoma [1]	<i>Coptidis rhizoma</i>	.	
98.	<i>Coptis deltoidea</i> C.Y.Cheng & P.K.Hsiao cynowód deltowaty	x	rhizoma [1]	.	patrz: <i>Coptis chinensis</i>	
99.	<i>Coptis teeta</i> Wall. cynowód teeta	x	rhizoma [1]	.	patrz: <i>Coptis chinensis</i>	
100.	<i>Coriandrum sativum</i> L. kolendra siewna	x	x	x	.	.	fructus [1, 2, 3]	<i>Coriandri fructus</i>	SPECIES STOMACHICAE ziola wzmagające trawienie	
									CHOLESOL	cholagogum cholereticum
									DIGESTONIC	stomachicum

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
							<i>aetheroleum</i> [1, 2]	<i>Coriandri aetheroleum</i>	ARGOL ESSENZA BALSAMICA	<i>antiphlogisticum</i> <i>analgeticum</i> <i>antisepticum</i>
101.	<i>Corydalis yanhusuo</i> (Y.H.Chou & Chun C. Hsu) W.T.Wang ex Z.Y.Su & C.Y.Wu kokorycz azjatycka	x	<i>rhizoma</i> [1]	.	.	.
102.	<i>Crataegus azarolus</i> L. głóg włoski	x	x	x	x	.	<i>fructus</i> [1, 2, 4]	.	patrz: <i>Crataegus monogyna</i>	
							<i>folium cum florae</i> [1, 3, 4]	.		
							<i>inflorescentia</i> [2, 4]			
103.	<i>Crataegus laevigata</i> (Poir.) DC. głóg dwuszyjkowy	x	x	x	x	.	<i>fructus</i> [1, 2, 4]	.	patrz: <i>Crataegus monogyna</i>	
							<i>folium cum florae</i> [1, 3, 4]	.		
							<i>inflorescentia</i> [2, 4]			
104.	<i>Crataegus monogyna</i> Jacq. głóg jednoszyjkowy	x	x	x	x	.	<i>fructus</i> [1, 2, 4]	<i>Crataegi fructus</i>	status EMA traditional use: tradycyjny ziółowy produkt leczniczy stosowany w celu łagodzenia objawów przejściowych dolegliwości układu nerwowego serca (np. kołatanie serca, odczuwane dodatkowe skurcze serca z powodu łagodnego leku) po wykluczeniu przez lekarza poważnych schorzeń	
									SPECIES SEDATIVAE ziola uspokajające	
									DOPPELHERTZ ENERGOVITAL TONIC K	<i>cardiacum</i>
									SENO SPASMINA	<i>sedativum</i>
									NEO SPASMINA	<i>sedativum</i> <i>spasmolyticum</i>
									NEO SPASMINA NOC	<i>sedativum</i> <i>spasmolyticum</i>
TABLETKI TONIZUJĄCE LABOFARM	<i>cardiacum</i>									

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
								<i>Crataegi folii cum flore</i>	ANTINERVICUM KWIAT GŁOGU FIX	<i>sedativum</i>
									CARDIOL C	<i>cardiacum</i>
									ANTINERVICUM	<i>sedativum</i>
									CARDIACOL C	<i>cardiacum</i>
									CARDIOBONISOL	<i>cardiotonicum</i>
									CRATONIC	<i>cardiacum</i>
									CRAVISOL	<i>cardiotonicum</i>
									FITOVEN	<i>antiphlogisticum</i> <i>vasoprotectivum</i>
								<i>Crataegi folii cum flore extractum fluidum quantificatum</i>	INTRACTUM CRTEGI PHYTOPHARM	<i>cardiacum</i>
									KELICARDINA	<i>cardiacum</i>
									KROPLE NASERCOWE	<i>cardiacum</i>
									CARDIACOL	<i>cardiacum</i>
									MELISAL FORTE	<i>sedativum</i>
									MELISSED	<i>sedativum</i>
									MELIS-TONIC	<i>sedativum</i>
									NEOCARDINA	<i>cardiacum</i>
									NERVOBONISOL	<i>sedativum</i>
									SEDOMIX	<i>sedativum</i>
									TABLETKI TONIZUJĄCE LABOFARM	<i>cardiacum</i>
								<i>Crataegi tinctura [PL]</i>	TINCTURA CRATAEGI HERBAPOL W KRAKOWIE SA	<i>cardiacum</i>
									VENOFORTON	<i>vasoprotectivum</i>
									ZIOŁA USPOKAJAJĄCE LABOFARM	<i>sedativum</i>
105.	<i>Crataegus nigra</i> Waldst. & Kit. głóg czarny	x	x	x	x	.	<i>fructus</i> [1, 2, 4]	.		patrz: <i>Crataegus monogyna</i>
							<i>folium cum florae</i> [1, 3, 4]	.		
							<i>inflorescentia</i> [2, 4]	.		

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
106.	<i>Crataegus pentagyna</i> Waldst. & Kit. ex Willd. głóg pięcioszyjkowy	x	x	x	x	.	fructus [1, 2, 4]	.	patrz: <i>Crataegus monogyna</i>	
							folium cum florae [1, 3, 4]	.		
							inflorescentia [2, 4]	.		
107.	<i>Crocus sativus</i> L. szafran uprawny	HP	stigma [1]	<i>Croci sativi stigma ad praeparationes homoeopathicas</i>	.	
108.	<i>Cucurbita pepo</i> L. dynia zwyczajna	.	.	x	.	.	semen [3]	.	status EMA traditional use: do łagodzenia objawów dolnych dróg moczowych związanych z łagodnym przerostem gruczołu krokowego lub związanych z pęcherzem nadreaktywnym, po wykluczeniu poważnych schorzeń przez lekarza	
109.	<i>Curcuma longa</i> L. [<i>C. domestica</i> Valeton] ostryż długi	x	x	x	.	.	rhizoma [1, 2, 3]	<i>Curcumae longae rhizoma</i>	status EMA traditional use: do łagodzenia zaburzeń trawienia, takich jak uczucie pełności, spowolnione trawienie i wzdęcia	
									CHOLITOL	<i>cholagogum cholericum</i>
110.	<i>Curcuma zanthorrhiza</i> Roxb. ostryż jawański	x	.	x	.	.	rhizoma [1, 3]	<i>Curcuma zanthorrhiza rhizoma</i>	status EMA traditional use: w objawowym leczeniu zaburzeń trawienia, takich jak uczucie pełności, spowolnione trawienie i wzdęcia	
111.	<i>Cyamopsis tetragonoloba</i> (L.) Taub. guar	x	semen [1]	<i>Cyamopsisidis seminis pulvis (guma guar)</i>	.	
112.	<i>Cymbopogon winterianus</i> Jowitt & Bor palczatka jawańska	x	x	.	.	.	herba [1]	.	.	
							aetheroleum [1, 2]	<i>Citronellae aetheroleum</i>	AMOL	<i>sedativum analgeticum stomachicum</i>
113.	<i>Cynara cardunculus</i> L. (<i>V. scolymus</i> L.) karczoch hiszpański, karczoch zwyczajny	folium [1]	<i>Cynarae folium</i>	status EMA traditional use: do objawowego łagodzenia zaburzeń trawienia, takich jak niestrawność z uczuciem pełności, wzdęć	
								<i>Cynarae extractum</i>	CARDIOBONISOL	<i>cardiotonicum</i>
								<i>siccum</i>	CHOLITOL	<i>cholagogum cholericum</i>

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
							herba [2]	.	CYNACHOLIN	<i>hepatoprotectivum cholagogum</i>
									CYNAREX	<i>cholagogum cholereticum antiatherometricum</i>
									RAPHAMAX FORTE	<i>stomachicum carminativum cholagogum</i>
									RAPHACHOLIN C	<i>cholagogum cholereticum</i>
									SYLICYNAR	<i>hepatoprotectivum antiatheromaticum cholagogum cholereticum</i>
114.	<i>Cytisus scoparius</i> (L.) Link [<i>Sarothamnus scoparius</i> (L.) Wimm. ex W.D.J.Koch] żarnowiec miotlasty		x	.	.		herba [2]	.	HEMOROL	<i>antihaemorrhidales antiphlogisticum vasoprotectivum</i>
115.	<i>Datura stramonium</i> L. bieluń dziedzierzawa	x	.	.	.		folium [1]	<i>Stramonii folium Stramonii pulvis normatus</i>	.	
116.	<i>Delphinium consolida</i> L. [<i>Consolida regalis</i> Gray] ostróżeczka polna		x	.	.		herba [2]	.	DELACET	<i>antipediculosum</i>
117.	<i>Delphinium staphisagria</i> L. ostróżka ostra	HP	.	.	.		semen siccus [1]	<i>Delphinium staphisagria ad praeparationes homoeopathicas</i>	.	
118.	<i>Digitalis purpurea</i> L. naparstnica purpurowa	x	.	.	.		folium [1]	<i>Digitalis purpureae folium</i>	.	
		HP	.	.	.		folium recens [1]	<i>Digitalis purpurea ad praeparationes homoeopathicas</i>		
119.	<i>Dioscorea nipponica</i> Makino pochrzyn japoński	x	.	.	.		rhizoma [1]	<i>Dioscoreae nipponicae rhizoma</i>	.	
120.	<i>Dioscorea oppositifolia</i> L. (<i>Dioscorea opposita</i> Thunb.) pochrzyn chiński	x	.	.	.		rhizoma [1]	<i>Dioscoreae oppositifoliae rhizoma</i>	.	

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
121.	<i>Dolomiaea costus</i> (Falc.) Kasana & A.K.Pandey [<i>Aucklandia lappa</i> (Decne.) Decne.] [<i>Aucklandia costus</i> Falc.] [<i>Saussurea costus</i> (Falc.) Lipsch.] auklandia chińska	x	<i>radix</i> [1]	<i>Aucklandiae radix</i>	.	
122.	<i>Drynaria roosii</i> Nakaike [<i>Drynaria fortunei</i> (Kunze ex Mett.) J.Sm.] drynaria chińska	x	<i>rhizoma</i> [1]	<i>Drynariae rhizoma</i>	.	
123.	<i>Echinacea angustifolia</i> DC. jeżówka wąskolistna	x	.	x	.	.	<i>radix</i> [1, 3]	<i>Echinaceae angustifoliae radix</i>	status EMA traditional use: wspomaganie leczenia przeziębienia	
124.	<i>Echinacea pallida</i> (Nutt.) Nutt. jeżówka biała	x	x	x	.	.	<i>radix</i> [1, 2, 3]	<i>Echinaceae pallidae radix</i>	status EMA traditional use: do łagodzenia objawów przeziębienia LIMPHOZIL <i>immunostimulans</i>	
125.	<i>Echinacea purpurea</i> (L.) Moench jeżówka purpurowa	x	x	x	.	x	<i>herba</i> [1, 2, 3, 5]	<i>Echinaceae purpureae herba</i>	status EMA well-established use: do krótkotrwałej profilaktyki i leczenia przeziębienia; traditional use: do leczenia małych powierzchownych ran ALCHINAL <i>immunostimulans</i> ECHINASAL <i>expectorans</i> ECHINERBA <i>immunostimulans</i> IMMUNOFORT <i>immunostimulans</i> PLANTIFORT <i>expectorans</i> REUMAHERB <i>antirheumaticum</i> SUCCUS ECHINACEAE PHYTOPHARM <i>immunostimulans</i>	
							<i>radix</i> [1, 5]		<i>Echinaceae purpureae radix</i>	status EMA traditional use: do łagodzenia objawów przeziębienia, do łagodzenia wyprysków i wyprysków spowodowanych łagodnym trądzikiem ESBERTOX N <i>immunostimulans</i>
126.	<i>Eclipta prostrata</i> (L.) L. bhringraj	x	<i>herba</i> [1]	<i>Ecliptae herba</i>	.	
127.	<i>Elettaria cardamomum</i> (L.) Maton kardamon malabarski	.	x	.	x	.	<i>fructus</i> [2, 4] <i>aetheroleum</i> [2, 4]		MELISANA KLOSTERFRAU <i>sedativum</i>	
128.	<i>Eleutherococcus nodiflorus</i> (Dunn) S.Y.Hu [<i>Acanthopanax gracilistylus</i> W.W.Sm.] eleuterokok chiński	x	<i>cortex</i> [1]	<i>Acanthopanax gracilistyli cortex</i>	.	

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
129.	<i>Eleutherococcus senticosus</i> (Rupr. & Maxim.) Maxim. eleuterokok kolczasty	x	.	x	.	.	<i>radix</i> [1, 3]	<i>Eleutherococci radix</i>	status EMA traditional use: na objawy osłabienia, takie jak zmęczenie i osłabienie	
130.	<i>Elymus repens</i> (L.) Gould [<i>Agropyron repens</i> (L.) P.Beauv.] perz właściwy	x	x	x	x	x	<i>rhizoma</i> [1, 2, 3, 4, 5]	<i>Graminis rhizoma</i>	status EMA traditional use: w celu zwiększenia ilości moczu, przepłukania dróg moczowych, jako adiuwant w drobnych dolegliwościach układu moczowego	
									<i>SPECIES LAXANTES</i> ziola przeczyszczające	
									<i>SPECIES METABOLICAE I</i> ziola metaboliczne I	
									<i>SPECIES MERTABOLICAE II</i> ziola metaboliczne II	
									DIABETOFORT	<i>diureticum</i>
FITOLIZYNA	<i>diureticum urolyticum</i>									
131.	<i>Ephedra equisetina</i> Bunge przędź skrzypowata	x	.	.	x		<i>herba</i> [1]	<i>Ephedrae herba</i>	.	
132.	<i>Ephedra intermedia</i> Schrenk & C.A.Mey. przędź pośrednia	x	.	.	x		<i>herba</i> [1]	<i>Ephedrae herba</i>	.	
133.	<i>Ephedra sinica</i> Stapf przędź chińska	x	.	.	x		<i>herba</i> [1]	<i>Ephedrae herba</i>	.	
134.	<i>Epilobium angustifolium</i> L. [<i>Chamaenerion angustifolium</i> (L.) Scop.] wierzbowka kiprzyca wierzbowica kiprzyca	.	.	x	.		<i>herba</i> [3]	.	status EMA traditional use: do łagodzenia objawów dolnych dróg moczowych związanych z łagodnym przerostem gruczołu krokowego, po wykluczeniu przez lekarza poważnych schorzeń	
135.	<i>Epilobium parviflorum</i> Schreb. wierzbowica drobnokwiatowa	.	.	x	.		<i>herba</i> [3]	.	patrz: <i>Epilobium angustifolium</i>	
136.	<i>Equisetum arvense</i> L. skrzyp polny	x	x	x	x	x	<i>herba</i> [1, 2, 3, 4, 5]	<i>Equiseti herba</i>	status EMA traditional use: do zwiększenia ilości moczu w celu przepłukania dróg moczowych, jako środek wspomagający w drobnych dolegliwościach układu moczowego, do wspomagającego leczenia ran powierzchownych	
									<i>SPECIES ANTIRHEUMATICAE</i> ziola przeciwreumatyczne	
									<i>SPECIES DIURETICAE</i> ziola moczopędne	
		<i>SPECIES METABOLICAE II</i> ziola metaboliczne II								

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
									FITOLIZYNA	<i>diureticum urolyticum</i>
									SKRZYP FIX ZIELE SKRZYPU	.
									IMUPRET	<i>immunostimulans virostaticum bacteriostaticum antiphlogisticum</i>
									IMUPRET N	<i>immunostimulans virostaticum bacteriostaticum antiphlogisticum</i>
									NEFROBONISOL	<i>urosepticum</i>
									UROGRAN	<i>diureticum urosepticum spasmolyticum</i>
									UROSAN FIX	<i>diureticum urolyticum</i>
137.	<i>Erigeron canadensis</i> L. <i>Conyza canadensis</i> (L.) Cronquist konyza kanadyjska	.	x	.	.	.	<i>herba</i> [2]	.	HEMORIGEN	<i>antithaemorrhagicum</i>
138.	<i>Eschscholzia californica</i> Cham. pozłotka kalifornijska	.	.	x	.	.	<i>herba</i> [3]	.	status EMA traditional use: do łagodzenia łagodnych objawów stresu psychicznego, wspomagający sen	
139.	<i>Eucalyptus globulus</i> Labill. eukaliptus gałkowy	x	x	x	.	.	<i>folium</i> [1, 2, 3]	<i>Eucalypti folium</i>	status EMA traditional use: w łagodzeniu kaszlu związanego z przeziębieniem	
							<i>summitas</i> [1]			
							<i>aethroleum</i> [1, 2, 3]	<i>Eucalypti aethroleum</i>	status EMA traditional use: w łagodzeniu kaszlu związanego z przeziębieniem	
									AROMATOL HOT ŻEL	<i>antisepticum rubefaciens</i>
									DEPULOL	<i>rubefaciens expectorans</i>
									DERHOTILL	<i>antisepticum rubefaciens</i>
		DIP HOT ROZGRZEWAJĄCY	<i>antiphlogisticum analgeticum</i>							
		NASIRUS FORTE	<i>expectorans</i>							

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
								NEO-CAPSIDERM	<i>analgeticum antirheumaticum</i>	
								OLBAS OIL	<i>antisepticum</i>	
								PULMONIL	<i>rubefaciens</i>	
								RUB-AROMA	<i>rubefaciens</i>	
								VICK VAPORUB	<i>expectorans rubefaciens</i>	
140.	<i>Eucalyptus polybractea</i> R.T.Baker eukaliptus niebieskolistny	x	x	x	.	.	<i>folium</i> [1, 2, 3] <i>summitas</i> [1] <i>aethroleum</i> [1, 2, 3]	.	patrz: <i>Eucalyptus globulus</i>	
141.	<i>Eucalyptus smithii</i> R.T.Baker eukaliptus Smitha	x	x	x	.	.	<i>folium</i> [1, 2, 3] <i>summitas</i> [1] <i>aethroleum</i> [1, 2, 3]	.	patrz: <i>Eucalyptus globulus</i>	
142.	<i>Eucommia ulmoides</i> Oliv. eukomia wiązowata	x	<i>cortex</i> [1]	<i>Eucommia cortex</i>	.	
143.	<i>Euphrasia rostkoviana</i> Hayne świetlik łąkowy	.	.	.	x	.	<i>herba</i> [4]	.	ŚWIETLIK FIX <i>antiphlogisticum</i>	
144.	<i>Fagopyrum esculentum</i> Moench gryka zwyczajna	x	.	.	.	x	<i>herba</i> [1]	<i>Fagopyri herba</i>	FITOVEN <i>antiphlogisticum vasoprotectivum</i>	
145.	<i>Fallopia multiflora</i> (Thunb.) Haraldson (syn. <i>Polygonum multiflorum</i> Thunb.) rdest wielokwiatowy	x	<i>radix</i> [1]	<i>Polygoni multiflori radix</i>	.	
146.	<i>Filipendula ulmaria</i> (L.) Maxim. wiązówka błotna	x	x	x	.	x	<i>herba</i> [1, 2, 3, 5] <i>flos</i> [3]	<i>Filipendulae ulmariae herba</i>	status EMA traditional use: wspomagający leczenie przeziębienia, do łagodzenia niewielkiego bólu stawów REUMAHARB <i>antirheumaticum</i>	
147.	<i>Foeniculum vulgare</i> Mill. ssp. <i>vulgare</i> var. <i>vulgare</i> koper włoski gorzki	x	x	x	x	x	<i>fructus</i> [1, 2, 3, 5]	<i>Foeniculi amari fructus</i>	status EMA traditional use: do objawowego leczenia łagodnych, spazmolytycznych dolegliwości żołądkowo-jelitowych, w tym wzdęć, do objawowego leczenia	

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
									niewielkich skurczów towarzyszących miesiączkom, jako środek wykrztuśny w kaszlu związanym z przeziębieniem	
									<i>SPECIES ANTIBECHICAE</i> ziola przeciwkaszlowe	
								AMAROSAL	<i>stomachicum</i>	
								BOBOFEN FIX	<i>antiphlogisticum</i> <i>spasmolyticum</i> <i>antimeteoricum</i>	
								DEXAPINI	<i>antitussicum</i>	
								DIGESTONIC	<i>stomachicum</i>	
								KOPER WŁOSKI FIX		
								HERBAPINI	<i>antitussicum</i> <i>expectorans</i>	
								RHELAX	<i>laxans</i>	
								SALVIASEPT	<i>antisepticum</i> <i>antiphlogisticum</i>	
								SIRUPUS PINI COMPOSITUS	<i>antitussicum</i> <i>expectorans</i>	
								SIRUPUS TUSSIPINI D	<i>antitussicum</i> <i>expectorans</i>	
							<i>aetheroleum</i> [1, 3, 5]	<i>Foeniculi amari fructus</i> <i>aetheroleum</i>	WOODWARSS GRIPE WATER <i>antimeteoricum</i>	
							<i>herba</i> [1]	<i>Foeniculi amari herba</i>	.	
							<i>aetheroleum</i> [1]	<i>Foeniculi amari herba</i> <i>aetheroleum</i>	status EMA traditional use: do objawowego leczenia łagodnych, spastycznych dolegliwości żołądkowo-jelitowych, w tym wzdęć, do objawowego leczenia niewielkich skurczów towarzyszących miesiączkom, jako środek wykrztuśny w kaszlu związanym z przeziębieniem	
148.	<i>Foeniculum vulgare</i> Mill. subsp. <i>vulgare</i> var. <i>dulce</i> (Mill.) Batt. & Trab. koper włoski słodki	x	.	x	.		<i>fructus</i> [1, 3]	.	status EMA traditional use: do objawowego leczenia łagodnych, spastycznych dolegliwości żołądkowo-jelitowych, w tym wzdęć, do objawowego leczenia niewielkich skurczów towarzyszących miesiączkom, jako środek wykrztuśny w kaszlu związanym z przeziębieniem	
149.	<i>Fragaria moschata</i> Duchesne ex Weston poziomka wysoka	.	.	x	.	.	<i>folium</i> [3]	.	patrz: <i>Fragaria vesca</i>	

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE			
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU		
150.	<i>Fragaria vesca</i> L. poziomka pospolita	.	.	x	.	.	<i>folium</i> [3]	.	status EMA traditional use: do zwiększania ilości moczu w celu przepłukania dróg moczowych, jako adiuwant w drobnych dolegliwościach układu moczowego, do objawowego leczenia łagodnej biegunki			
151.	<i>Fragaria viridis</i> Weston poziomka twardawa	.	.	x	.	.	<i>folium</i> [3]	.	patrz: <i>Fragaria vesca</i>			
152.	<i>Fragaria x ananasa</i> (Duchesne ex Weston) Duchesne ex Rozier poziomka truskawka	.	.	x	.	.	<i>folium</i> [3]	.	patrz: <i>Fragaria vesca</i>			
153.	<i>Frangula alnus</i> Mill. kruszyna pospolita	x	x	x	.	x	<i>cortex</i> [1, 2, 3, 5]	<i>Frangulae cortex</i>	status EMA well-established use: do krótkotrwałego stosowania w przypadkach sporadycznych zaparć			
									<i>SPECIES CHOLAGOGAE</i> ziola żółciopędne			
									<i>SPECIES LAXANTES</i> ziola przeczyszczające			
								<i>SPECIES METABOLICAE II</i> ziola metaboliczne II		<i>Frangulae corticis extractum siccum normatum</i>	ALAX	<i>laxans</i>
								NORMOSAN	<i>laxans</i>			
								NORMOSAN CAPS	<i>laxans</i>			
								RHELAX	<i>laxans</i>			
TABLETKI NA NIESTRAWNOŚĆ LABOFARM			<i>stomachicum</i>									
154.	<i>Fraxinus angustifolia</i> Vahl [<i>Fraxinus oxyphylla</i> M. Bieb.] jesion wąskolistny	x	.	x	.	.	<i>folium</i> [1, 3]	.	patrz: <i>Fraxinus excelsior</i>			
155.	<i>Fraxinus chinensis</i> Roxb. subsp. <i>rhynchophylla</i> (Hance) A.E.Murray [<i>Fraxinus rhynchophylla</i> Hance] jesion koreański	x	<i>cortex</i> [1]	<i>Fraxini chinensis cortex</i>	.			
156.	<i>Fraxinus excelsior</i> L. jesion wyniosły	x	.	x	.	.	<i>folium</i> [1, 3]	<i>Fraxini folium</i>	status EMA traditional use: do łagodzenia niewielkiego bólu stawów, zwiększenia ilości moczu w celu przepłukania dróg moczowych, jako adiuwant w drobnych dolegliwościach układu moczowego			

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE		
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU	
157.	<i>Fumaria officinalis</i> L. dymnica pospolita	x	x	x	.	x	<i>herba</i> [1, 2, 3, 5]	<i>Fumariae herba</i>	status EMA traditional use: w celu zwiększenia przepływu żółci do złagodzenia objawów niestrawności (takich jak uczucie pełności, wzdęcia i spowolnienie trawienia)	TRAVISTO ACTIV	<i>cholericum</i> <i>cholagogum</i>
158.	<i>Gardenia jasminoides</i> J.Ellis gardenia jaśminowata	x	<i>fructus</i> [1]	<i>Gardeniae fructus</i>	.	.	.
159.	<i>Gastrodia elata</i> Blume gastrodia wysoka	x	<i>rhizoma</i> [1]	<i>Gastrodiae rhizoma</i>	.	.	.
160.	<i>Gentiana lutea</i> L. goryczka żółta	x	x	x	x	x	<i>radix</i> [1, 2, 3,4, 5]	<i>Gentianae radix</i>	status EMA traditional use: na czasową utratę apetytu, na łagodne zaburzenia dyspeptyczne/jelitowe	<i>AMARA TINCTURA</i> nalewka gorzka	
									<i>SPECIES DIGESTIVAE</i> ziola poprawiające trawienie		
									GUTTAE STOMACHICAE	<i>stomachicum</i>	
									KALMS	<i>sedativum</i>	
									KROPLE ŻOŁĄDKOWE	<i>stomachicum</i>	
									NALEWKA GORZKA	<i>stomachicum</i>	
									SINUPRET	<i>mucolyticum</i> <i>antiphogisticum</i> <i>virostaticum</i>	
									SINUPRET EXTRACT	<i>mucolyticum</i> <i>antiphogisticum</i> <i>virostaticum</i>	
									<i>aetheroleum</i> [2, 4]	MELISANA KLOSTERFRAU	<i>sedativum</i>
161.	<i>Ginkgo biloba</i> L. miłorząb dwuklapowy, miłorząb japoński	x	x	x	x	.	<i>folium</i> [1, 2, 3, 4]	<i>Ginkgonis folium</i>	status EMA well-established use: do poprawy (związanych z wiekiem) zaburzeń funkcji poznawczych i jakości życia w łagodnym ośpieniu; traditional use: do złagodzenia ciężkości nóg i uczucia zimnych rąk i stóp związanych z drobnymi zaburzeniami krążenia, po wykluczeniu poważnych schorzeń przez lekarza		

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
								<i>Ginkgonis extractum siccum raffinatum et quantificatum</i>	BILOBIL BILOBIL FORTE BILOBIL INTENSE BILOMAG CARDIOBONISOL GINKGOFOL GINKOFAR GINKOFAR FORTE GINKOFAR EXTRA GINKOFAR INTENS GINKOFLAV MED TANAKAN TINCTURA GINKGO BILOBAE HERBAPOL W KRAKOWIE SA TINCTURA GINKGO BILOBAE PHYTOPHARM VENOFORTON	<i>vasodilatans</i> <i>vasodilatans</i> <i>vasodilatans</i> <i>vasodilatans</i> <i>cardiotonicum</i> <i>vasodilatans</i> <i>vasodilatans</i> <i>vasodilatans</i> <i>vasodilatans</i> <i>vasodilatans</i> <i>vasodilatans</i> <i>vasodilatans</i> <i>vasodilatans</i> <i>vasodilatans</i> <i>vasodilatans</i> <i>vasodilatans</i> <i>vasodilatans</i> <i>vasoprotectivum</i>
162.	<i>Glycine max</i> (L.) Merr [<i>Glycine hispida</i> (Moench) Maxim.] soja owłosiona	x	x	x	.	.	<i>semen</i> [1] <i>oleum</i> [1, 2, 3] <i>lecithinum</i> [3]	<i>Soiae oleum hydrogenatum et raffinatum</i> <i>Soiae oleum raffinatum</i>	SOYFEM status EMA traditional use: do łagodzenia chwilowego zmęczenia i uczucia osłabienia status EMA traditional use: w objawowym łagodzeniu stanów suchej skóry związanych z łagodnym nawracającym wypryskiem PIASCLEDINE VITA BUERLECITIN	estrogenie zwyrodnienia stawu kolanowego .
163.	<i>Glycyrrhiza glabra</i> L. lukrecja gładka	x	x	x	x	.	<i>radix</i> [1, 2, 3, 4]	<i>Liquiritiae radix</i>	status EMA traditional use: do łagodzenia objawów trawiennych, w tym pieczenia i niestrawności, jako środek wykrztuśny w kaszlu związanym z przeziębieniem SPECIES EXPECTORANTES zioła wykrztuśne IBEROGAST KORZEN LUKRECJI PECTOBONISOL PINI HELIX	<i>stomachicum</i> <i>expectorans</i> <i>expectorans</i> <i>expectorans</i>

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
								<i>Liquiritiae extractum siccum ad saporandum</i>	TUSSIPECT (DRAŻETKI)	<i>expectorans</i>
164.	<i>Glycyrrhiza inflata</i> Batalin lukrecja chińska	x	x	x	x	.	<i>radix</i> [1, 2, 3, 4]	.	patrz: <i>Glycyrrhiza glabra</i>	
165.	<i>Glycyrrhiza uralensis</i> Fisch. ex DC. lukrecja uralaska (także często określana jako lukrecja chińska)	x	x	x	x	.	<i>radix</i> [1, 2, 3, 4]	.	patrz: <i>Glycyrrhiza glabra</i>	
166.	<i>Gossypium hirsutum</i> L. bawełna kosmata, bawełna zwyczajna	x	.	.	.	x	<i>semen</i> [1, 5]	<i>Gossypi oleum hydrogenatum</i>	.	
							<i>fructus</i> [1]	<i>Lanuga gossypii absorbens</i>	.	
167.	<i>Grindelia hirsutula</i> Hook. & Arn. [<i>Grindelia camporum</i> Greene, <i>Grindelia humilis</i> Hook. & Arn., <i>Grindelia robusta</i> Nutt. – synonimy poodawane w ESCOP jako odrębne gatunki] dogłędka owłosiona	.	x	x	.	x	<i>herba</i> [2, 3, 5]	.	status EMA traditional use: do łagodzenia kaszlu związanego z przeziębieniem	
									ECHINASAL	<i>expectorans immunostimulans</i>
168.	<i>Grindelia squarrosa</i> (Pursh) Dunal dogłędka nastroszona	.	x	x	.	x	<i>herba</i> [2, 3, 5]	.	patrz: <i>Grindelia hirsutula</i>	
169.	<i>Hamamelis virginiana</i> L. oczar wirginijski	x	.	x	.	x	<i>cortex</i> [1, 3, 5]	<i>Hamamelidis cortex</i>	status EMA traditional use: do łagodzenia drobnych stanów zapalnych i suchości skóry, do objawowego łagodzenia swędzenia i pieczenia związanych z hemo- roidami, jako płyn do płukania jamy ustnej i płukania gardła w celu łagodzenia drobnych stanów zapalnych błon śluzowych jamy ustnej	
							<i>folium</i> [1, 3, 5]	<i>Hamamelidis folium</i>	status EMA traditional use: do łagodzenia drobnych stanów zapalnych i suchości skóry, do objawowego łagodzenia swędzenia i pieczenia związanych z hemo- roidami, jako płyn do płukania jamy ustnej oraz gardła w celu łagodzenia drobnych stanów zapalnych błon śluzowych jamy ustnej	
							<i>folium et cortex aut ramunculus destillatum</i> [3] <i>aqua</i> [5]	.	status EMA traditional use: do łagodzenia drobnych stanów zapalnych i suchości skóry, do tymczasowego złagodzenia dyskomfortu związanego z suchością oka lub ekspozycją na wiatr lub słońce	
170.	<i>Harpagophytum procumbens</i> (Burch.) DC. ex Meisn.	x	x	x	.	.	<i>radix</i> [1, 2, 3]	<i>Harpagophyti radix</i>	status EMA traditional use: do łagodzenia drobnego ból stawów, w łagodzeniu łagodnych zaburzeń tra-	

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
	hakorośl rozesłana								wienia, takich jak wzdęcia, oraz w przypadku chwilowej utraty apetytu	
								REUMAHHERB	<i>antirheumaticum</i>	
								DOPELHERZ ACTIV	<i>antirheumaticum</i>	
								ANTIREUMAL	.	
							<i>Harpagophyti radix extractum siccum</i>	REVMASSTOP	.	
								REUMPHYT	<i>antiphlogisticum</i>	
171.	<i>Harpagophytum zeyheri</i> Decne. hakorośl Zeyhera	x	x	x	.	.	<i>radix</i> [1, 2, 3]	.	patrz: <i>Harpagophytum procumbens</i>	
172.	<i>Hedera helix</i> L. bluszcz pospolity	x	x	x	.	.	<i>folium</i> [1, 2, 3]	<i>Hederae folium</i>	status EMA well-established use: jako środek wykrztuśny w kaszlu z odkrztuszaniem	
								BRONCHPRET TE	<i>expectorans</i>	
								HEDELIX	<i>expectorans</i>	
								HEDEROSAL	<i>expectorans</i>	
								HEDEROIN	<i>expectorans</i>	
								HEDUSSIN	<i>expectorans</i>	
								HELIPICO	<i>expectorans</i>	
								HELITUSPAN	<i>expectorans</i>	
								HERBION	<i>expectorans</i>	
								PINI HELIX	<i>expectorans</i>	
								PROSPAN	<i>expectorans</i>	
		HP					<i>caulis recens</i> [2]	<i>Hedera helix ad praeparationes homoeopathicas</i>	.	
173.	<i>Helianthus annuus</i> L. słonecznik zwyczajny	x	<i>semen</i> [1]	<i>Helianthi oleum rafinatum</i>	.	
174.	<i>Helichrysum arenarium</i> (L.) Moench kocanki piaskowe	PL	x	x	x	x	<i>flos</i> [1, 2, 3, 4, 5]	<i>Helichrysi flos</i> [PL]	status EMA traditional use: w zaburzeniach trawienia z uczuciem pełności i wzdęciami	
									<i>SPECIES CHOLAGOGAE</i> zioła żółciopędne	
								CHOLESOL	<i>cholagogum cholericum</i>	
175.	<i>Herniaria glabra</i> L. połonicznik nagi	.	.	x	.	.	<i>herba</i> [3]	.	status EMA traditional use: do zwiększania ilości moczu w celu przepłukania dróg moczowych, jako środek wspomagający w drobnych dolegliwościach układu moczowego	

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
176.	<i>Herniaria hirsuta</i> L. połonicznik kosmaty	.	.	x	.	.	herba [3]	.	patrz: <i>Herniaria glabra</i>	
177.	<i>Herniaria incana</i> Lam. połonicznik siwy	.	.	x	.	.	herba [3]	.	patrz: <i>Herniaria glabra</i>	
178.	<i>Hibiscus sabdariffa</i> L. kietmia szczawiowa	x	calyx et epicalyx [1]	<i>Hibisci sabdariffae flos</i>	.	
179.	<i>Houttuynia cordata</i> Thunb. pstrolistka sercowata	x	herba [1]	<i>Houttuyniae herba</i>	.	
180.	<i>Humulus lupulus</i> L. chmiel zwyczajny	x	x	x	x	.	flos [1, 2, 3, 4] strobili [2]	<i>Lupuli flos</i>	status EMA traditional use: łagodzący łagodne objawy stresu psychicznego i wspomagający sen	
									SPECIES SEDATIVAE zioła uspokajające	
									ANTINERVICUM	sedativum
									HOVA	sedativum
									KALMS	sedativum
									KROPLE USPOKAJAJĄCE	sedativum
									KROPLE USPOKAJAJĄCE SPOKOJNIE	sedativum
									LUMEWAL	sedativum
									LUNAPRET	sedativum
									LUPULINA	sedativum
									NEOSPASMINA	sedativum
									NEOSPASMINA NOC	sedativum spasmolyticum
									NERVINEX FIX	sedativum
									NERVINUM FIX	sedativum
									NERVOMIX FORTE	sedativum
									NERVOSOL	sedativum
									NERVOSOL K	sedativum
NERVOBONISOL	sedativum									
SEDOMIX	sedativum									
SENOASPASMINA	sedativum									
STERSOLEK	sedativum									
TABLETKI USPOKAJAJĄCE	sedativum									

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
								LABOFRM VALUSED VALUHERB ZIOŁA USPOKAJAJĄCE LABOFARM	 <i>sedativum</i> <i>sedativum</i> <i>sedativum</i>	
181.	<i>Hydrastis canadensis</i> L. gorzknik kanadyjski	x					<i>rhizoma</i> [1, 5]	<i>Hydrastis rhizama</i>		
		HP				x	<i>radix at rhizoma succus</i> [1]	<i>Hydrastis canadensis ad praeparationes homoeopathicas</i>		
182.	<i>Hyoscyamus niger</i> L. lulek czarny	HP					<i>herba recens</i> [1]	<i>Hyoscyamus niger ad praeparationes homoeopathicas</i>		
183.	<i>Hypericum perforatum</i> L. dziurawiec zwyczajny							<i>Hyperici herba</i>	status EMA well-established use: do leczenia łagodnych do umiarkowanych epizodów depresyjnych, do krótkotrwałego leczenia objawów łagodnych zaburzeń depresyjnych	
									<i>SPECIES ADVULANTES</i> ziola ułatwiające gojenie	
									DZIURAWIEC FIX	
									APATINAC	<i>antidepressivum</i>
									DEPRIM	<i>antidepressivum</i>
									DEPRIM FORTE	<i>antidepressivum</i>
									DIABETOFORT	<i>diureticum</i>
									DIGESTONIC	<i>stomachicum</i>
									GASTROBONISOL	<i>stomachicum</i>
									GUTTAE STOMACHICAE	<i>stomachicum</i>
									HYPERHERBA	<i>antidepressivum</i>
									INTRACTUM HIYPERICI PHYTOPHARM	<i>antidepressivum</i>
									KROPLE ŻOŁĄDKOWE	<i>sedativum</i>
									NERVOMIX FORTE	<i>sedativum</i>
									PROSTAPOL	<i>prostatostaticum</i>
							PERHIP	<i>antidepressivum</i>		
							SEDOMIX	<i>sedativum</i>		
							SILENIL	<i>antidepressivum</i>		

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
								SUCCUS HYPERICI PHYTOPHARM	<i>cholereticum</i>	
								TINCTURA HYPERICI HERBAPOL W KRAKOWIE SA	<i>antidepressivum</i>	
		HP					<i>herba recens</i> [1]	<i>Hypericum perforatum</i> <i>ad praeparationes</i> <i>homoeopathicas</i>	.	
184.	<i>Hyssopus officinalis</i> L. hyzop lekarski	.	x	.	x	.	<i>herba</i> [2, 4]	.	PECTOSOL	<i>expectorans</i>
185.	<i>Iberis amara</i> L. ubiorek gorzki	.	x	.	.	.	<i>herba</i> [2]	.	IBEROGAST	<i>stomachicum</i>
186.	<i>Ilex paraguariensis</i> A.St.-Hil. ostrokrzew paragwajski	x	.	x	.	.	<i>folium</i> [1, 3]	<i>Mate folium</i>	status EMA traditional use: na objawy zmęczenia i uczucie osłabienia, zwiększający ilość moczu w celu przepłukania dróg moczowych, jako adiuwant w drobnych dolegliwościach układu moczowego	
187.	<i>Illicium verum</i> Hook.f. anyż gwiazdzisty	x	<i>fructus</i> [1]	<i>Anisi stellati fructus</i>	.	
							<i>aetheroleum</i> [1]	<i>Anisi stellati aetheroleum</i> <i>Ammoni anisatus spiritus</i> [PL]		
188.	<i>Inula helenium</i> L. oman wielki	.	x	.	x	.	<i>rhizoma</i> [2, 4] <i>aetheroleum</i> [2, 4]	.	MELISANA KLOSTERFRAU	<i>sedativum</i>
189.	<i>Iris domestica</i> (L.) Goldblatt & Mabb. [<i>Belamcanda chinensis</i> (L.) Redouté] iksja (belamkanda) chińska	x	<i>rhizoma</i> [1]	<i>Belamcandae chinensis rhizoma</i>	.	
190.	<i>Isatis tinctoria</i> L. [<i>Isatis indigotica</i> Fortune] urzet barwierski	x	<i>radix</i> [1]	<i>Isatidis radix</i>	.	
191.	<i>Juglans regia</i> L. orzech włoski	.	x	x	.	.	<i>folium</i> [2,3]	.	status EMA traditional use: do łagodzenia drobnych stanów zapalnych skóry, przy nadmiernym poceniu się dłoni i stóp	
									IMUPRET	<i>immunostimulans</i>

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
									<i>virostaticum</i> <i>bacteriostaticum</i> <i>antiphlogisticum</i>	
								IMUPRET N	<i>immunostimulans</i> <i>virostaticum</i> <i>bacteriostaticum</i> <i>antiphlogisticum</i>	
								LIŚĆ ORZECHA WŁOSKIEGO		
192.	<i>Juniperus communis</i> L. jałowiec pospolity	x	x	x	·	·	<i>galbulus</i> [1, 3]	<i>Juniperi galbulus</i>	status EMA traditional use: zwiększenie ilości moczu w celu przepłukania dróg moczowych, jako adiuwant w drobnych dolegliwościach układu moczowego, do objawowego łagodzenia zaburzeń trawienia, takich jak niestrawność i wzdęcia	
									status EMA traditional use: zwiększenie ilości moczu w celu przepłukania dróg moczowych, jako adiuwant w drobnych dolegliwościach układu moczowego, do objawowego łagodzenia zaburzeń trawienia, takich jak niestrawność i wzdęcia, stosowanie na skórę, jako adiuwant w łagodzeniu niewielkich bólów mięśni i stawów	
									<i>LINIMENTUM SAPONATO-CAMPHORATUM</i> mazidło mydlano-kamforowe	
									ANALGOL	<i>rubefaciens</i> <i>antirheumaticum</i>
								OLBAS OIL	<i>antisepticum</i>	
								PULMONIL	<i>rubefaciens</i>	
193.	<i>Krameria lappacea</i> (Dombey) Burdet & B.B.Simpson [<i>Krameria triandra</i> Ruiz & Pav.] pastwin trójpręcikowy, ratania trójpręcikowa	x	·	·	·	x	<i>radix</i> [1, 5] <i>caulis cum flore</i> [1]	<i>Ratanhia radix</i>		
								<i>Ratanhia tinctura</i>		
194.	<i>Lavandula angustifolia</i> Mill. [<i>Lavandula officinalis</i> Chaix] lawenda wąskolistna	x	x	x	x	·	<i>flos</i> [1, 2, 3]	<i>Lavandulae flos</i>	status EMA traditional use: łagodzący łagodne objawy stresu psychicznego i wyczerpania oraz ułatwiający zasypianie	
									NERVINEX FIX	<i>sedativum</i>
									NERVOSOL	<i>sedativum</i>
									NERVOSOL K	<i>sedativum</i>
									STERSOLEK	<i>sedativum</i>
NERVINUM FIX	<i>sedativum</i>									

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
									LUMEWAL <i>sedativum</i>	
									KROPLE USPOKAJAJĄCE <i>sedativum</i>	
									KROPLE USPOKAJAJĄCE SPOKOJNIE <i>sedativum</i>	
							<i>aetheroleum</i> [1, 2, 3, 4, 5]	<i>Lavandulae aetheroleum</i>	status EMA traditional use: łagodzący łagodne objawy stresu psychicznego i wyczerpania oraz ułatwiający zasypianie	
									<i>UNGUENTUM LENIES</i> maść zmiękczająca	
									AMOL <i>analgeticum sedativum stomachicum</i>	
									AROMATOL <i>rubefaciens stomachicum analgeticum</i>	
									LAWENOL <i>rubefaciens</i>	
195.	<i>Lavandula latifolia</i> Medik. lawenda szerokolistna	x	<i>summitas cum flore</i> [1] <i>aetheroleum</i> [1]	<i>Spicae aetheroleum</i>	.	
196.	<i>Leonurus cardiaca</i> L. serdecznik pospolity	x	x	x	x	x	<i>herba</i> [1, 2, 3, 4, 5]	<i>Leonuri cardiaca herba</i>	status EMA traditional use: tradycyjny ziołowy produkt leczniczy stosowany w celu łagodzenia objawów napięcia nerwowego, dolegliwości układu nerwowego serca, takich jak kołatanie serca, po wykluczeniu poważnych schorzeń przez lekarza	
									NERVINEX FIX <i>sedativum</i>	
									LUMEWAL <i>sedativum</i>	
									NERVOBONISOL <i>sedativum</i>	
									STRESOLEK <i>sedativum</i>	
									TABLETKI TONIZUJĄCE LABOFARM <i>cardiacum</i>	
									TABLETKI USPOKAJAJĄCE LABOFARM <i>sedativum</i>	
									ZIELE SERDECZNIKA	

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
197.	<i>Levisticum officinale</i> W.D.J.Koch. luczyk ogrodowy	x	x	x	x	.	radix [1, 2, 3, 4]	<i>Levistici radix</i>	<p>status EMA traditional use: zwiększenie ilości moczu w celu przepłukania dróg moczowych, jako adiuwant w drobnych dolegliwościach układu moczowego</p> <p><i>SPECIES DIUTRETICAE</i> ziola moczopędne</p> <p>CANEPHRON <i>diureticum urodesinficiens</i></p> <p>UROGRAN <i>diureticum urosepticum spasmolyticum</i></p> <p>FITOLIZYNA <i>diureticum urolyticum</i></p>	
198.	<i>Ligusticum chuanxiong</i> S.H.Qiu, Y.Q.Zeng, K.Y.Pan, Y.C.Tang & J.M.Xu [<i>Ligusticum sinense</i> Oliv. 'Chuanxiong'] [<i>Conioselinum anthriscoides</i> H. Bosissieu Pimenov & Kljuykov 'Chuanxiong'] podagrycznik chiński 'Chuanxiong'	x	rhizoma [1]	<i>Ligustici chuanxiong rhizoma</i>	.	
199.	<i>Ligusticum jeholense</i> (Nakai&Kitag.) Nakai & Kitag. lubiśnik Uwaga. Relacje tego gatunku do podagrycznika chińskiego <i>Conioselinum anthriscoides</i> (<i>Ligusticum sinense</i>) podane w Farmakopei są niejasne. W medycynie chińskiej <i>Ligusticum sinense</i> nosi nazwę „gao ben” a <i>Ligusticum jeholense</i> „liao gao ben” [FLORA OF CHINA]	x	radix et rhizoma [1]	.	patrz: <i>Conioselinum anthriscoides</i>	
200.	<i>Linum usitatissimum</i> L. len zwyczajny	x	x	x	x	x	semen [1, 2, 3, 4, 5]	<p><i>Lini semen</i></p> <p>status EMA well-established use: do leczenia zaparć nawykowych lub w stanach, w których pożądane jest łatwe wypróżnianie miękkim stolcem, traditional use: w objawowym łagodzeniu łagodnych dolegliwości żołądkowo-jelitowych</p> <p><i>SPECIES LAXANTES</i> ziola przeczyszczające</p> <p><i>SAPO KALINUS</i> mydło potasowe</p> <p>NASIONA LNU</p>		
201.	<i>Lycium barbatum</i> L. kolcowój pospolity	x					fructus [1]	<i>Lyci fructus</i>	.	

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
202.	<i>Lycopus lucidus</i> Turcz. ex Benth. [<i>Lycopus lucidus</i> var. <i>hirtus</i> (Regel) Makino & Nemoto] karbieniec jasny	x	herba [1]	<i>Lycopi herba</i>	.	
203.	<i>Lythrum salicaria</i> L. krwawnica pospolita	x	herba [1]	<i>Lythri herba</i>	.	
204.	<i>Macrotyloma biflorum</i> (Schumach. & Thonn.) Hepper var. <i>biflorum</i> [<i>Dolichos biflorus</i> L.] Wspięga, fasolnik dwukwiatowy	.	x	.	x	.	semen [2, 4]	.	DEBELIZYNA	diureticum
205.	<i>Magnolia biondii</i> Pamp. [<i>Yulania biondii</i> (Pamp.) D.L.Fu] magnolia Bionda	x	flos [1]	<i>Magnoliae biondii flos immaturus</i>	.	
206.	<i>Magnolia officinalis</i> Rehder & E.H.Wilson magnolia lekarska	x	cortex [1]	<i>Magnoliae officinalis cortex</i>	.	
							flos [1]	<i>Magnoliae officinalis flos</i>		
207.	<i>Majorana hortensis</i> Moench. <i>Origanum majorana</i> L. majeranek ogrodowy	PL	x	x	.	.	herba [1, 3]	<i>Majoranae herba [PL]</i>	status EMA traditional use: do łagodzenia objawów łagodnych, spastycznych dolegliwości żołądkowo-jelitowych, takich jak wzdęcia, do łagodzenia podrażnionej skóry wokół nozdrzy	
								<i>Majoranae unguentum [PL]</i>	MAŚĆ MAJERANKOWA	antiphlogisticum
							aetheroleum [2]	.	SALVIASEPT	antisepticum antiphlogisticum
208.	<i>Malva neglecta</i> Wallr. ślaz zaniedbany	x		x	x		folium [1, 3]	.	patrz: <i>Malva sylvestris</i>	
							flos [1, 3, 5]	.		
209.	<i>Malva sylvestris</i> L. ślaz dziki	x	.	x	x	x	folium [1, 3]	<i>Malvae folium</i>	status EMA traditional use: łagodząco w objawowym leczeniu podrażnienia jamy ustnej lub gardła i związanego z nim suchego kaszlu, w objawowym łagodzeniu łagodnych dolegliwości żołądkowo-jelitowych	
							flos [1, 3, 4, 5]	<i>Malvae sylvestris flos</i>	SPECIES ANTIBECHICAE ziola przeciwkaszlowe	
									status EMA traditional use: łagodząco w objawowym leczeniu podrażnienia jamy ustnej lub gardła i związanego z nim suchego kaszlu, w objawowym łagodzeniu	

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
									łagodnych dolegliwości żołądkowo-jelitowych	
									KWIAT ŚLAZU	
210.	<i>Manihot esculenta</i> Crantz maniok jadalny	x	<i>tuber radices</i> [1] <i>amylum</i> [1]	<i>Amylum</i> <i>hydroksypropylum</i> <i>Dextrinum</i>		
211.	<i>Marrubium vulgare</i> L. szanta zwyczajna	x	x	x	.	x	<i>herba</i> [1, 2, 3, 5]	<i>Marrubii herba</i>	status EMA traditional use: jako środek wykrztuśny w kaszlu związanym z przeziębieniem, w objawowym leczeniu łagodnych dolegliwości dyspeptycznych, takich jak wzdęcia, w chwilowej utracie apetytu <i>AMAROSAL</i> <i>stomachicum</i>	
212.	<i>Matricaria chamomilla</i> L. [<i>Chamomilla recutita</i> (L.) Rauschert] [<i>Matricaria recutita</i> L.] rumianek pospolity	x	x	x	x	x	<i>flos</i> [1, 3, 5] <i>anthodium</i> [2]	<i>Matricariae flos</i>	status EMA traditional use: w łagodzeniu objawów przeziębienia, do leczenia drobnych owrzodzeń i stanów zapalnych jamy ustnej i gardła, w leczeniu uzupełniającym podrażnień skóry i błon śluzowych okolicy odbytu i narządów płciowych, po wykluczeniu poważnych schorzeń przez lekarza, w leczeniu drobnych stanów zapalnych skóry (oparzenia słoneczne), powierzchownych ran i drobnych czyraków <i>SPECIES AD GARGARISIMA</i> ziola do płukania gardła <i>SPECIES ANTIPYRETICAE</i> ziola przeciwgorączkowe <i>SPECIES SEDATIVAE</i> ziola uspokajające <i>AZUCALEN</i> <i>antiphlogisticum</i> <i>BOBOFEN FIX</i> <i>antiphlogisticum</i> <i>spasmolyticum</i> <i>antimetoeoricum</i> <i>IMUPRET</i> <i>immunostimulans</i> <i>virostaticum</i> <i>bacteriostaticum</i> <i>antiphlogisticum</i> <i>IMUPRET N</i> <i>immunostimulans</i> <i>virostaticum</i> <i>bacteriostaticum</i> <i>antiphlogisticum</i> <i>RUMIANEK FIX</i> <i>KOSZYCZEK</i> <i>RUMIANKU</i>	

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
								NERVOSAN FIX	<i>sedativum</i>	
								VAGOSAN	<i>antiphlogisticum</i>	
								ZIOLA USPOKAJAJĄCE LABOFARM	<i>sedativum</i>	
								AZULAN	<i>antiphlogisticum</i>	
								AZUSEPTOL	<i>antiphlogisticum</i>	
								KAMAGEL	<i>antiphlogisticum</i> <i>antioedematicum</i>	
								CEPAN	<i>dermaticum</i>	
								CHOLESOL	<i>cholagogum</i> <i>cholereticum</i>	
								DIGESTONIC	<i>stomachicum</i>	
								DENTINOX N	<i>anasteticum locale</i> <i>antiphlogisticum</i>	
								DENTOSEPT	<i>antisepticum</i> <i>adstringens</i> <i>antiphlogisticum</i>	
								DENTOSEPT A	<i>antisepticum</i> <i>adstringens</i> <i>antiphlogisticum</i> <i>anaestheticum</i>	
							<i>Matricariae extractum fluidum</i>	GASTROLIT	<i>mineralisans</i>	
								HEMOROL	<i>antihaemorrhoidales</i> <i>antiphlogisticum</i> <i>vasoprotectivum</i>	
								IBEROGAST	<i>stomachicum</i>	
								IMMUNOFORT	<i>immunostimulans</i>	
								MELISSED	<i>sedativum</i>	
								MELIS-TONIC	<i>sedativum</i>	
								MUCOSIT	<i>antiphlogisticum</i> <i>analgeticum</i> <i>(stomatologicum)</i>	
								NERVOBONISOL	<i>sedativum</i>	
								PARADENTOSOL	<i>antisepticum</i> <i>antiphlogisticum</i>	
								SALVIASEPT	<i>antisepticum</i> <i>antiphlogisticum</i>	
								UROSEPT	<i>diureticum</i>	
						<i>aetheroleum</i> [1, 3]	<i>Matricariae aetheroleum</i>	status EMA traditional use: w leczeniu uzupełniają- cym podrażnień skóry i błon śluzowych okolicy odby- tu i narządów płciowych, po wykluczeniu poważnych		

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
									schorzeń przez lekarza	
								MUCOSIT	<i>antiphlogisticum analgeticum (stomatologicum)</i>	
								NEO-AESCULAN	<i>antihaemorrhoidales antiphlogisticum vasoprotectivum</i>	
213.	<i>Melaleuca alternifolia</i> (Maiden & Betch) Cheel melaleuka skrętolistna, drzewo herbaciane	x	.	x	.	.	<i>folium</i> [1] <i>summitas</i> [1] <i>aetheroleum</i> [1, 3]	<i>Melaleuca aetheroleum</i>	status EMA traditional use: do leczenia małych ran powierzchniowych oraz ukąszeń owadów, do leczenia małych czyraków i łagodnego trądziku, do łagodzenia swędzenia i podrażnienia w przypadku łagodnej stopy atlety, do objawowego leczenia drobnych stanów zapalnych błony śluzowej jamy ustnej	
214.	<i>Melaleuca dissitiflora</i> F.Muell. melaleuka odległokwiatowa, drzewo herbaciane	x	.	x	.	.	<i>folium</i> [1] <i>summitas</i> [1] <i>aetheroleum</i> [1, 3]	.	patrz: <i>Melaleuca alternifolia</i>	
215.	<i>Melaleuca leucadendra</i> (L.) L. melaleuka białodrzew, drzewo kajeputowe	.	x	.	.	.	<i>aetheroleum</i> [2]	.	OLBAS OIL <i>antisepticum</i>	
216.	<i>Melaleuca linariifolia</i> Sm. melaleuka linariolistna	x	.	x	.	.	<i>folium</i> [1] <i>summitas</i> [1] <i>aetheroleum</i> [1, 3]	.	patrz: <i>Melaleuca alternifolia</i>	
217.	<i>Melaleuca quinquenervia</i> (Cav.) S.T.Blake melaleuka pięciożyłkowa	x	<i>caulis cum folium</i> [1] <i>aetheroleum</i> [1]	<i>Niaouli typo cineolo aetheroleum</i>		
218.	<i>Melilotus officinalis</i> (L.) Lam. nostrzyk żółty	x	x	x	.	.	<i>herba</i> [1, 2, 3]	<i>Meliloti herba</i>	status EMA traditional use: do łagodzenia objawów dyskomfortu i ciężkości nóg związanych z drobnymi zaburzeniami krążenia żylnego, w leczeniu drobnych stanów zapalnych skóry <i>SPECIES ADVULANTES</i> ziola ułatwiające gojenie MAŚC NA ODCISKI PLASTER <i>keratolyticum advulans</i>	

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
								NOSTRZYKOWY GEMI ZIELE NOSTRZYKA		
								TABLETKI TONIZUJĄCE LABOFARM	<i>cardiacum</i>	
219.	<i>Melissa officinalis</i> L. melisa lekarska	x	x	x	x	x	<i>folium</i> [1, 2, 3, 4, 5]	<p>status EMA traditional use: łagodzący łagodne objawy stresu psychicznego i ułatwiający zasypianie, do objawowego leczenia łagodnych dolegliwości żołądkowo-jelitowych, w tym wzdęć</p> <p><i>SPECIES SEDATIVAE</i> zioła uspokajające</p> <p>BOBOFEN FIX <i>antiphlogisticum spasmolyticum antimeteoricum sedativum</i></p> <p>MELIS-TONIC <i>sedativum</i></p> <p>NERVINEX FIX <i>sedativum</i></p> <p>NERVOMIX FORTE <i>sedativum</i></p> <p>NERVINUM FIX <i>sedativum</i></p> <p>NERVOSAN FIX <i>sedativum</i></p> <p>LISC MELISY TABLETKI USPOKAJAJĄCE LABOFARM <i>sedativum</i></p> <p>ZIOŁA USPOKAJAJĄCE LABOFARM <i>sedativum</i></p> <p>DEXA CAPS <i>antitussicum</i></p> <p>EXTRASPASMINA <i>sedativum</i></p> <p>IBEROGAST <i>stomachicum</i></p> <p>KROPLE USPOKAJAJĄCE <i>sedativum</i></p> <p>KROPLE USPOKAJAJĄCE SPOKOJNIE <i>sedativum</i></p> <p>DOPPELHERTZ ENERGOVITAL TONIC K <i>cardiacum</i></p> <p>LUMEWAL <i>sedativum</i></p> <p>AMAROSAL <i>stomachicum</i></p> <p>PERSEN FORTE <i>sedativum</i></p> <p>MELISA FIX <i>sedativum</i></p> <p>MELISAL FORTE <i>sedativum</i></p>		
								<p>DEXA CAPS <i>antitussicum</i></p> <p>EXTRASPASMINA <i>sedativum</i></p> <p>IBEROGAST <i>stomachicum</i></p> <p>KROPLE USPOKAJAJĄCE <i>sedativum</i></p> <p>KROPLE USPOKAJAJĄCE SPOKOJNIE <i>sedativum</i></p> <p>DOPPELHERTZ ENERGOVITAL TONIC K <i>cardiacum</i></p> <p>LUMEWAL <i>sedativum</i></p> <p>AMAROSAL <i>stomachicum</i></p> <p>PERSEN FORTE <i>sedativum</i></p> <p>MELISA FIX <i>sedativum</i></p> <p>MELISAL FORTE <i>sedativum</i></p>		

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
								MELISSED	<i>sedativum</i>	
								NERVOBONISOL	<i>sedativum</i>	
								VALBEN	<i>sedativum</i>	
								ARGOL ESSENZA BALSAMICA	<i>antiphlogisticum analgeticum antisepticum</i>	
								MELISANA KLOSTERFRAU	<i>sedativum</i>	
								CRAVISOL	<i>cardiotonicum</i>	
								INTRACTUM MELISSAE PHYTOPHARM	<i>sedativum</i>	
								NERVOSOL	<i>sedativum</i>	
								NERVOSOL K	<i>sedativum</i>	
								SEDOMIX	<i>sedativum</i>	
STRESOLEK	<i>sedativum</i>									
220.	<i>Mentha arvensis</i> L. mięta polna	.	x	.	.	.	<i>herba</i> [2]	<i>Menthol</i>	ANALGOL	<i>rubefaciens antirheumaticum</i>
									ARGOL ESSENZA BALSAMICA	<i>antiphlogisticum analgeticum antisepticum</i>
									BALSAMUM MENTHOLI COMPOSITUM	<i>rubefaciens analgeticum</i>
									OLBAS OIL	<i>antisepticum</i>
									BENGAY MASC PRZECIWBÓLOWA	<i>rubefaciens analgeticum</i>
									DERHOTILL	<i>antisepticum rubefaciens</i>
									DIP HOT ROZGREZWAJACY	<i>antiphlogisticum analgeticum</i>
									DIP RILIF	<i>antiphlogisticum analgeticum</i>
									GARGARIN ALOFARM	<i>antisepticum</i>
									MEDISPIRANT STEPSPRAY	<i>antihydroticum</i>
									PUDER PŁYNNY	<i>dermaticum</i>
									PUDROSPAN	<i>dermaticum</i>
									ROWACHOL	<i>cholagogum spasmolyticum</i>
SALVIASEPT	<i>antisepticum antiphlogisticum</i>									

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
								SOLIGARDIN VALIDOL VARIDERM	<i>antisepticum</i> . .	
221.	<i>Mentha canadensis</i> L. [<i>Mentha arvensis</i> L. var. <i>glabrata</i> (Benth.) Fernald] [<i>Mentha arvensis</i> L. var. <i>piperascens</i> Mailnv. ex Holmes] mięta kanadyjska	x	<i>herba</i> [1] <i>aetheroleum</i> [1]	<i>Menthae arvensis</i> <i>aetheroleum partim</i> <i>mentholum depletum</i>	. AROMATOL .	. <i>rubeaciens</i> <i>stomachicum</i> <i>analgeticum</i>
222.	<i>Mentha × piperita</i> L. mięta pieprzowa	x	x	x	x	x	<i>herba</i> [1, 2] <i>aetheroleum</i> [1, 2, 3, 4] <i>menthol</i> [2] <i>folium</i> [1, 3, 4, 5]	<i>Menthae piperitae</i> <i>aetheroleum</i> <i>Menthae piperitae</i> <i>tinctura cum Menthae</i>	DENTOSEPT CHOLITOL AMOL INHALOL MENTHO-PARAFFINOL AFLOFARM MUCOSIT NALEWKA MIETOWA OLEOMINT RAPHACHOLIN C SALVIASEPT ARGOL ESSENZA BALSAMICA PUDER PŁYNNY AFLOFARM	<i>antisepticum</i> <i>adstringens</i> <i>antiphlogisticum</i> <i>cholericum</i> <i>cholagogum</i> <i>sedativum</i> <i>analgeticum</i> <i>stomachicum</i> <i>antiphlogisticum</i> <i>expectorans</i> <i>laxans</i> <i>antiphlogisticum</i> <i>analgeticum</i> (<i>stomatologicum</i>) <i>spasmolyticum</i> <i>spasmolyticum</i> <i>cholagogum</i> <i>cholericum</i> <i>antisepticum</i> <i>antiphlogisticum</i> <i>antiphlogisticum</i> <i>analgeticum</i> <i>antisepticum</i> <i>dermaticum</i>

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
								<i>piperitae aetheroleo</i> [PL]		
								<i>Menthae piperitae folium</i>	status EMA traditional use: do objawowego łagodzenia zaburzeń trawienia, takich jak niestrawność i wzdęcia	
									<i>SPECIES ANTIDIARRHOICAE</i> ziola przeciwbiegunkowe	
									<i>SPECIES CHOLAGOGAE</i> ziola żółciopędne	
									<i>SPECIES EXPECTORANTES</i> ziola wykrztuśne	
									<i>SPECIES LAXANTES</i> ziola przeczyszczające	
									<i>SPECIES SEDATIVAE</i> ziola uspokajające	
									<i>SPECIES STOMACHICAE</i> ziola wzmagające trawienie	
									ARTECHOLIN N	<i>cholericum cholagogum</i>
									DIGESTONIC	<i>stomachicum</i>
									GASTROBONISOL	<i>stomachicum</i>
									GUTTAE STOMACHICAE	<i>stomachicum</i>
									IBEROGAST	<i>stomachicum</i>
									KROPLE MIĘTOWE	<i>stomachicum spasmolyticum</i>
									KROPLE ŻOŁADKOWE	<i>sedativum</i>
									MELIS-TONIC	<i>sedativum</i>
								NALEWKA MIETOWA	<i>spasmolyticum</i>	
								NERVOSAN FIX	<i>sedativum</i>	
								NORMOSAN	<i>laxans</i>	
								PECTOBONISOL	<i>expectorans</i>	
								PERSEN FORTE	<i>sedativum</i>	
								SALVIASEPT	<i>antisepticum antiphlogisticum</i>	
								TABLETKI NA NIESTRAWNOŚĆ LABOFARM	<i>stomachicum</i>	
								<i>Menthae piperitae folii extractum siccum</i>		

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
223.	<i>Menyanthes trifoliata</i> L. bobrek trójlistkowy	x	x	x	x	x	<i>folium</i> [1, 2, 3, 4, 5]	<i>Menyanthidis folium</i>	status EMA traditional use: w chwilowej utracie apetytu, w łagodzeniu łagodnych zaburzeń trawienia, takich jak wzdęcia, w łagodzeniu niewielkich bólów stawów i mięśni <i>AMARA TINCTURA</i> nalewka gorzka <i>SPECIES STOMACHICAE</i> ziola wzmagające trawienie GUTTAE STOMACHICAE <i>stomachicum</i> KROPLE ŻOŁĄDKOWE <i>stomachicum</i> NALEWKA GORSZKA <i>stomachicum</i>	
224.	<i>Myristica fragrans</i> Houtt. muszkatołowiec korzenny	x	x	.	.	.	<i>macis</i> [2] <i>semen</i> (jądro nasienne) [1] <i>aetheroleum</i> [1]	<i>Myristicae fragrantis aetheroleum</i>	ARGOL ESSENZA BALSAMICA <i>antiphlogisticum analgeticum antisepticum</i>	
225.	<i>Myroxylon balsamum</i> (L.) Harms var. <i>balsamum</i> woniawiec balsamowy tolukański, drzewo balsamowe tolukańskie	x					<i>resina</i> [1]	<i>Balsamum toluatanum</i>	.	
226.	<i>Myroxylon balsamum</i> (L.) Harms var. <i>pereirae</i> (Royle) Harms woniawiec balsamowy peruwiański, drzewo balsamowe peruwiańskie	x	x	.	.	.	<i>resina</i> [1, 2]	<i>Balsamum peruvianum</i>	AROMATOL HOT ŻEL <i>antisepticum, rubefaciens</i> BALSOLAN <i>darmaticum</i> DEPULOL <i>rubefaciens expectorans</i> NEO-AESCULAN <i>antiheamorrhoidales antiphlogisticum vasoprotectivum</i>	
227.	<i>Oenothera biennis</i> L. wiesiołek dwuletni	x	.	x	.	.	<i>semen</i> [1, 3]	<i>Oenotherae oleum raffinatum</i>	status EMA traditional use: do objawowego łagodzenia swędzenia w ostrych i przewlekłych stanach suchej skóry	
228.	<i>Oenothera lamarckiana</i> L. gatunek niezidetyfikowany, być może chodzi o <i>Oenothera grandiflora</i> L'Hér. [<i>O. lamarckiana</i> Ser.]	x	.	x	.	.	<i>semen</i> [1, 3]	.	<i>patrz: Oenothera biennis</i>	
229.	<i>Olea europaea</i> L. oliwka europejska	x	.	x	.	.	<i>folium</i> [1, 3]	<i>Oleae folium</i> <i>Oleae folii extractum</i>	status EMA traditional use: stosowany w celu ułatwienia wydalania wody przez nerki, w łagodnych przypadkach retencji wody, po wykluczeniu przez le-	

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
								<i>siccum</i>	karza poważnych schorzeń	
								<i>Olivae oleum virginale</i>	.	
230.	<i>Ononis spinosa</i> L. wilżyna ciernista	x	.	x	.	x	<i>radix</i> [1, 3, 5]	<i>Ononidis radix</i>	status EMA traditional use: w celu zwiększenia ilości moczu, w celu przepłukania dróg moczowych, jako adiuwant w drobnych dolegliwościach układu moczowego	
231.	<i>Ophiopogon japonicus</i> (Thunb.) Ker Gawl. kowalnik japoński	x	<i>radix</i> [1]	<i>Ophiopogonis radix</i>	.	
232.	<i>Origanum dictamnus</i> L. oregano kreteńskie	.	.	x	.	.	<i>herba</i> [3]	.	status EMA traditional use: do łagodzenia kaszlu związanego z przeziębieniem, do łagodzenia łagodnych zaburzeń żołądkowo-jelitowych, do łagodzenia drobnych stanów zapalnych skóry i siniaków	
233.	<i>Origanum onites</i> L.	x	<i>herba</i> [1]	<i>Origani herba</i>	.	
234.	<i>Origanum vulgare</i> L. [<i>Origanum vulgare</i> L. subsp. <i>hirtum</i> (Link) A.Terracc.] lebiodka pospolita, oregano	x	<i>herba</i> [1]	<i>Origani herba</i>	.	
235.	<i>Orthosiphon aristatus</i> (Blume) Miq. var. <i>aristatus</i> [<i>Orthosiphon stamineus</i> Benth.] ortosyfon groniasty	x	.	x	x	x	<i>folium</i> [1, 3, 5]	<i>Orthosiphonis folium</i>	status EMA traditional use: zwiększenie ilości moczu w celu przepłukania dróg moczowych, jako adiuwant w drobnych dolegliwościach układu moczowego	
									LIŚC ORTOSYFONU	
236.	<i>Oryza sativa</i> L. ryż siewny	x	<i>fructus</i> [1]	<i>Oryzae amyllum</i> <i>Amyllum</i> <i>pregelificatum</i> <i>Amyllum</i> <i>hydroksypropylum</i> <i>Amyllum</i> <i>hydroksypropylum</i> <i>pregelificatum</i>	.	
237.	<i>Paeonia lactiflora</i> Pall. piwonia chińska	x	<i>radix</i> [1]	<i>Paeonia radix alba</i> <i>Paeoniae radis rubra</i>	.	
238.	<i>Paeonia x suffruticosa</i> Andrews piwonia drzewiasta	x	<i>cortex</i> [1]	<i>Moutan cortex</i>	.	
239.	<i>Paeonia veitchii</i> Lynch piwonia Veitcha	x	<i>radix</i> [1]	.	patrz: <i>Paeonia lactiflora</i>	

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
240.	<i>Panax ginseng</i> C.A.Mey żeń-szeń właściwy, wszechlek żeń-szeń, żeń-szeń	x	·	x	·	·	<i>radix</i> [1, 3]	<i>Ginseng radix</i>	status EMA traditional use: na objawy osłabienia, takie jak zmęczenie i osłabienie	
								<i>Ginseng extractum siccum</i>	KORZEN ZEN-SZENIA	adaptogen
									WITAGIN	adaptogen
241.	<i>Panax notoginseng</i> (Burkill) F.H. Chen [<i>Panax pseudoginseng</i> Wall. var. <i>notoginseng</i> (Burkill) G.Hoo & C.J.Tseng] żeń-szeń chiński, żeń-szeń fałszywy	x	·	·	·	·	<i>radix</i> [1]	<i>Notoginseng radix</i>	·	
242.	<i>Papaver rhoeas</i> L. mak polny	x	·	·	·	·	<i>petala</i> [1]	<i>Papaveris rhoeados flos</i>	·	
243.	<i>Papaver somniferum</i> L. mak lekarski	x	·	·	·	·	<i>fructus</i> [1]	<i>Opium crudum</i>	·	
								<i>Opii extractum siccum normatum</i>		
								<i>Opii tinctura normata</i>		
244.	<i>Passiflora incarnata</i> L. męczennica cielistą	x	x	x	·	·	<i>herba</i> [1, 2, 3]	<i>Passiflorae herba</i>	status EMA traditional use: łagodzący łagodne objawy stresu psychicznego i wspomagający sen	
									NEOSPASMINA NOC	<i>sedativum spasmolyticum</i>
								<i>Passiflorae herbae extractum siccum</i>	PASSIFLOR PHYTOPHARM	<i>sedativum</i>
									SENOSPASMINA	<i>sedativum</i>
									VALBEN	<i>sedativum</i>
	VALUSED	<i>sedativum</i>								
245.	<i>Paullinia cupana</i> Kunth [<i>Paullinia sorbilis</i> Mart.] paulinia guarana, guarana, osmęta	x	·	x	·	·	<i>semen</i> [1, 3]	<i>Guaranae semen</i>	status EMA traditional use: na objawy zmęczenia i uczucie osłabienia	
246.	<i>Pelargonium reniforme</i> (Andrews) Curtis pelargonia nerkolistna	x	·	x	·	x	<i>radix</i> [1, 3, 5]	<i>Pelargoniae radix</i>	status EMA traditional use: do objawowego leczenia przeziębienia	
									PELAFEN	przeziębienia
247.	<i>Pelargonium sidoides</i> DC. pelargonia afrykańska	x	·	x	·	x	<i>radix</i> [1, 3, 5]	·	patrz: <i>Pelargonium reniforme</i>	
248.	<i>Persea americana</i> Mill. smaczliwka właściwa, awokado	·	x	·	·	·	<i>frucus</i> [2]	·	·	
							<i>oil</i> [2]	·	PIASCLEDINE	zwyrodnienia stawu kolanowego

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
249.	<i>Persicaria orientalis</i> (L.) Spach. [<i>Polygonum orientale</i> L.] rdest wschodni	x	<i>fructus</i> [1]	<i>Polygoni orientalis</i> <i>fructus</i>	.	.
250.	<i>Persicaria tinctoria</i> (Aiton) Spach [<i>Polygonum tinctorium</i> Aiton] rdest barwierski	x	<i>folium</i> [1]	<i>Persicariae tinctoriae</i> <i>folium</i>	.	.
251.	<i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) Fuss pietruszka zwyczajna	.	x	.	x	.	<i>radix</i> [2, 4]	.	FITOLIZYNA UROSEPT	<i>diureticum</i> <i>urolyticum</i> <i>diureticum</i>
252.	<i>Peumus boldus</i> Molina boldo	x	.	x	.	.	<i>folium</i> [1, 3]	<i>Boldi folium</i> <i>Boldi extractum siccum</i>	status EMA traditional use: w objawowym łagodzeniu niestrawności i łagodnych spastycznych zaburzeń przewodzenia żołądkowo-jelitowego	
253.	<i>Phaseolus vulgaris</i> L. fasola zwykła	PL	x	x	.	.	<i>pericarpium</i> [1, 2, 3]	.	status EMA traditional use: zwiększenie ilości moczu w celu przepłukania dróg moczowych, jako adiuwant w drobnych dolegliwościach układu moczowego <i>SPECIES DIURETICAE</i> ziola moczopędne <i>SPECIES METABOLICAE I</i> ziola metaboliczne I DIABETOFORT NEFROL UROSEPT	
254.	<i>Picrorhiza kurroa</i> Royle ex Benth. katuka skorpionowa	.	.	x	.	.	<i>rhizoma et radix</i> [3]	.	.	.
255.	<i>Pilosella officinarum</i> Vaill. [<i>Hieracium pilosella</i> L.] jastrzębiec kosmaczek	.	.	x	.	.	<i>herba cum radice</i> [3]	.	status EMA traditional use: zwiększenie ilości moczu w celu przepłukania dróg moczowych, jako adiuwant w drobnych dolegliwościach układu moczowego	
256.	<i>Pimpinella anisum</i> L. biedrzyk anyż	x	x	x	x	x	<i>fructus</i> [1, 2, 3, 5]	<i>Anisi fructus</i>	status EMA traditional use: do objawowego leczenia łagodnych, spastycznych dolegliwości żołądkowo-jelitowych, w tym wzdęć <i>SPECIES EXPECTORANTES</i> ziola wykrztuśne ANISI FRUCTUS SYROP ZŁOŻONY SOSNOWY	
										<i>antitussicum</i> <i>expectorans</i>

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
								APHLOPHARM		
							<i>aetheroleum</i> [1, 3]	<i>Anisi aetheroleum</i>	status EMA traditional use: do objawowego leczenia łagodnych, spastycznych dolegliwości żołądkowo-jelitowych, w tym wzdęć, jako środek wykrztuśny w kaszlu związanym z przeziębieniem	
257.	<i>Pinus massoniana</i> Lamb. [<i>Pinus sinensis</i> D. Don.] sosna Massona	x					<i>oleoresina</i> [1]	.	patrz: <i>Pinus pinaster</i>	
258.	<i>Pinus mugo</i> Turra sosna górską, kosodrzewina	x	<i>folium</i> [1] <i>aetheroleum</i> [1]	<i>Pini pumilionis aetheroleum</i>	.	
259.	<i>Pinus pinaster</i> Aiton sosna nadmorska	x	x	.	.		<i>oleoresina</i> [1] <i>aetheroleum</i> [1, 2]	<i>Colophonium</i>	.	
								ANALGOL	<i>rubefaciens antirheumaticum</i>	
								DERHOTILL	<i>antisepticum rubefaciens</i>	
								DIP HOT ROZGRZEWAJĄCY	<i>antiphlogisticum analgeticum</i>	
								HOTLEC	<i>rubefaciens analgeticum</i>	
								INHALOL	<i>antiphlogisticum expectorans</i>	
								NEO-CAPSIDERM	<i>analgeticum antirheumaticum</i>	
								PULMONIL	<i>rubefaciens</i>	
								VICK VAPORUB	<i>expectorans rubefaciens</i>	
								VIPROSAL B	<i>analgeticum antiphlogisticum</i>	
								RUB-AROMA	<i>rubefaciens</i>	
260.	<i>Pinus sylvestris</i> L. sosna zwyczajna	x	x	.	.	.	<i>oleoresina</i> [1] <i>cetyna</i> [1, 2]	<i>Pini sylvestris aetheroleum</i>	DEXAPINI	<i>antitussicum</i>
									HERBAPINI	<i>antitussicum expectorans</i>
									NEO-CAPSIDERM	<i>analgeticum antirheumaticum</i>
									SIRUPUS PINI COMPOSITUS	<i>antitussicum expectorans</i>

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
								SIRUPUS TUSSIPINI D PĄCZKI SOSNY	<i>antitussicum expectorans</i>	
							<i>aetheroleum</i> [1]	ANALGOL HOTLEC INHALOL PULMONIL SYROP ZŁOŻONY SOSNOWY APHLOPHARM	<i>rubefaciens antirheumaticum</i> <i>rubefaciens analgeticum</i> <i>antiphlogisticum expectorans</i> <i>rubefaciens</i> <i>antitussicum expectorans</i>	
							<i>Colophonium</i> <i>lignum</i> [1]	<i>pix liquida Pini</i> [PL]	.	
							<i>turio</i> [2]	.	PĄCZKI SOSNY	.
261.	<i>Piper longum</i> L. pieprz długi	x	<i>fructus</i> [1]	<i>Piperis longi fructus</i>	.	
262.	<i>Piper nigrum</i> L. pieprz czarny	x	.	.	x	.	<i>fructus</i> [1] <i>aetheroleum</i> [1, 2, 4]	<i>Piperis fructus</i>	.	<i>sedativum</i>
263.	<i>Piper retrofractum</i> Vahl. [<i>P. chaba</i> W.Hunter] [<i>P. officinarum</i> (Miq.) C.DC.] pieprz chavya, pieprz chaba	x	<i>fructus</i> [1]	.	patrz: <i>Piper longum</i>	
264.	<i>Pisium sativum</i> L. groch zwyczajny	x	<i>semen</i> [1] <i>amylum</i> [1]	<i>Pisi amylum</i> <i>Amylum hydroksypropylum</i>	.	
265.	<i>Pistacia lentiscus</i> L. pistacja kleista	x	<i>resina</i> [1]	<i>Mastix</i>	status EMA traditional use: w łagodnych zaburzeniach dyspeptycznych, w objawowym leczeniu drobnych stanów zapalnych skóry oraz jako środek wspomagający gojenie drobnych ran	
266.	<i>Plantago afra</i> L. [<i>Plantago psyllium</i> L.]	x	.	x	.	x	<i>semen</i> [1, 3, 5]	<i>Psyllii semen</i>	status EMA well-established use: do leczenia zaparć nawykowych, w stanach, w których pożądane jest łatwe wypróżnianie miękkim stolcem, m.in. w przy-	

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE																						
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU																					
	babka plesznik								padku bolesnego wypróżniania po operacji odbytu i hemoroidów																						
267.	<i>Plantago indica</i> L. [<i>Plantago arenaria</i> Waldst. & Kit.] babka piaskowa	x	.	x	.	x	semen [1, 3, 5]	.	patrz: <i>Plantago afra</i>																						
268.	<i>Plantago lanceolata</i> L. babka lancetowata	x	x	x	x	x	folium [1, 2, 3, 4, 5]	<i>Plantaginis lanceolatae</i> folium	<p>status EMA traditional use: łagodzący w objawowym leczeniu podrażnień jamy ustnej lub gardła i związane go z nimi suchego kaszlu</p> <p><i>SPECIES ANTIBECHICAE</i> ziola przeciwkaszlowe</p> <table border="1"> <tr> <td>BABICUM</td> <td><i>expectorans antiphlogisticum</i></td> </tr> <tr> <td>BRONCHISAN FIX</td> <td><i>antiphlogisticum diaphoreticum expectorans</i></td> </tr> <tr> <td>ECHINASAL</td> <td><i>expectorans immunostimulans</i></td> </tr> <tr> <td>FLEGATUSSIN</td> <td><i>expectorans mucolyticum</i></td> </tr> <tr> <td>LANCETAN</td> <td><i>expectorans antiphlogisticum</i></td> </tr> <tr> <td>PECTOBONISOL</td> <td><i>expectorans</i></td> </tr> <tr> <td>PECTONAREX</td> <td><i>expectorans</i></td> </tr> <tr> <td>PLANTAGOPHARM</td> <td><i>antitussicum</i></td> </tr> <tr> <td>PLANTIFORT</td> <td><i>expectorans</i></td> </tr> <tr> <td>SYROP Z BABKI LANCETOWATEJ</td> <td><i>expectorans antiphlogisticum</i></td> </tr> <tr> <td>SIRUPUS PLANTAGINIS</td> <td><i>expectorans antiphlogisticum</i></td> </tr> </table>	BABICUM	<i>expectorans antiphlogisticum</i>	BRONCHISAN FIX	<i>antiphlogisticum diaphoreticum expectorans</i>	ECHINASAL	<i>expectorans immunostimulans</i>	FLEGATUSSIN	<i>expectorans mucolyticum</i>	LANCETAN	<i>expectorans antiphlogisticum</i>	PECTOBONISOL	<i>expectorans</i>	PECTONAREX	<i>expectorans</i>	PLANTAGOPHARM	<i>antitussicum</i>	PLANTIFORT	<i>expectorans</i>	SYROP Z BABKI LANCETOWATEJ	<i>expectorans antiphlogisticum</i>	SIRUPUS PLANTAGINIS	<i>expectorans antiphlogisticum</i>
BABICUM	<i>expectorans antiphlogisticum</i>																														
BRONCHISAN FIX	<i>antiphlogisticum diaphoreticum expectorans</i>																														
ECHINASAL	<i>expectorans immunostimulans</i>																														
FLEGATUSSIN	<i>expectorans mucolyticum</i>																														
LANCETAN	<i>expectorans antiphlogisticum</i>																														
PECTOBONISOL	<i>expectorans</i>																														
PECTONAREX	<i>expectorans</i>																														
PLANTAGOPHARM	<i>antitussicum</i>																														
PLANTIFORT	<i>expectorans</i>																														
SYROP Z BABKI LANCETOWATEJ	<i>expectorans antiphlogisticum</i>																														
SIRUPUS PLANTAGINIS	<i>expectorans antiphlogisticum</i>																														
269.	<i>Plantago ovata</i> Forssk. [<i>P. ispaghula</i> Roxb. ex Fleming] babka jajowata	x	x	x	.	x	semen [2, 3, 5]	<p><i>Plantaginis ovatae</i> semen</p> <p><i>Plantaginis ovatae</i> seminis tegumentum</p>	<p>status EMA well-established use: do leczenia zaparć nawykowych, w stanach, w których pożądanę jest łatwe wypróżnianie miękkim stolcem, m.in. w przypadku bolesnego wypróżniania po operacji odbytu lub hemoroidów</p> <table border="1"> <tr> <td>AGIOLAX</td> <td><i>laxans</i></td> </tr> <tr> <td>MUCOFALK O</td> <td><i>laxans</i></td> </tr> </table>	AGIOLAX	<i>laxans</i>	MUCOFALK O	<i>laxans</i>																		
AGIOLAX	<i>laxans</i>																														
MUCOFALK O	<i>laxans</i>																														
270.	<i>Platycodon grandiflorus</i> (Jacq.) A.DC. rozwar wielkokwiatowy	x	radix [1]	<i>Platycodonis radix</i>	.																						

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
271.	<i>Polygala senega</i> L. krzyżownica wirginijska	x	radix [1]	<i>Polygalae radix</i>	.	
272.	<i>Polygala tenuifolia</i> Willd. krzyżownica cienkolistna	x	radix [1]	.	patrz: <i>Polygala senega</i>	
273.	<i>Polygonum aviculare</i> L. rdest ptasi	x	.	x	.	.	herba [1, 3]	<i>Polygonum avicularis</i> herba	status EMA traditional use: w łagodzeniu objawów przeziębienia, w objawowym leczeniu drobnych stanów zapalnych jamy ustnej lub gardła, w celu zwiększenia ilości moczu, w celu przepłukania dróg moczowych, jako adiuwant w drobnych dolegliwościach układu moczowego	
									FITOLIZYNA	<i>diureticum urolyticum</i>
									VAGOSAN	<i>antiphlogisticum</i>
274.	<i>Polygonum bistorta</i> L. rdest węzownik	x	rhizoma [1]	<i>Bistortae rhizoma</i>	.	
275.	<i>Polypodium vulgare</i> L. paprotka zwyczajna	.	.	x	.	.	rhizoma [3]	.	status EMA traditional use: jako środek wykrztuśny przy kaszlu i przeziębieniu, do krótkotrwałego stosowania w przypadkach sporadycznych zaparć	
276.	<i>Populus nigra</i> L. topola czarna	PL	folium [1]	<i>Populi folium</i>	<i>SPECIES ANTIRHEUMATICAE</i> zioła przeciwreumatyczne	
277.	<i>Potentilla anserina</i> L. pięciornik gęsi	.	.	.	x	.	herba [4]	.	ZIELE PIĘCIORNIKA GĘSIEGO	<i>adstringens antidiarrhoicum</i>
278.	<i>Potentilla erecta</i> (L.) Raeusch. [<i>Potentilla tormentilla</i> (Crantz) Neck.] [<i>Tormentilla erecta</i> L.] pięciornik kurze ziele	x	.	x	.	.	rhizoma [1, 3, 5]	<i>Tormentillae rhizoma</i>	status EMA traditional use: do objawowego leczenia łagodnej biegunki, do objawowego leczenia drobnych stanów zapalnych błony śluzowej jamy ustnej	
									<i>SPECIES ANTIDIARRHOICAE</i> zioła przeciwbiegunkowe	
									<i>TORMETILLAE UNGUENTUM COMPOSITUM</i> maść tormentiolowa złożona	
									HEMOROL	<i>antihaemorrhidales antiphlogisticum vasoprotectivum</i>
									PARADENTOSOL	<i>antisepticum antiphlogisticum</i>
<i>Tormentillae extractum fluidum</i> [PL]	TORMENTALUM MĄSC PIĘCIORNIKOWA	<i>dermaticum</i> <i>dermaticum</i>								

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
								NEO-TORMENTIL	<i>dermaticum</i>	
								TORMENTILE FORTE	<i>dermaticum</i>	
								TORMENTIOL	<i>dermaticum</i>	
							<i>Tormetillae unguentum compositum</i>	TORMAZOL	<i>dermaticum</i>	
279.	<i>Primula elatior</i> (L.) Hill pierwiosnek wyniosły	x	x	x	.	x	<i>radix</i> [1, 2, 3, 5]	.	<i>patrz: Primula veris</i>	
							<i>spica</i> (<i>inflorescentia</i>) [1]	.		
							<i>spica flos cum calycibus</i> [2, 3]	.		
280.	<i>Primula veris</i> L. pierwiosnek lekarski	x	x	x	.	x	<i>radix</i> [1, 2, 3, 5]	<i>Primulae radix</i>	status EMA traditional use: jako środek wykrztuśny w kaszlu związanym z przeziębieniem	
									BRONCHITABS	<i>expectorans</i>
									BRONCHOSOL	<i>expectorans antisepticum</i>
							<i>spica</i> (<i>inflorescentia</i>) [1]	.	.	.
							<i>flos cum calycibus</i> [2, 3]	.	status EMA traditional use: jako środek wykrztuśny w kaszlu związanym z przeziębieniem	
								SINUPRET	<i>mucolyticum antiphogisticum viostaticum</i>	
								SINUPRET EXTRACT	<i>mucolyticum antiphogisticum viostaticum</i>	
								HERBAPECT	<i>expectorans</i>	
281.	<i>Prunella vulgaris</i> L. głowienka pospolita	x	<i>spica</i> (<i>inflorescentia</i>) [1]	<i>Prunellae spica</i>	.	
282.	<i>Prunus africana</i> (Hook.f.) Kalkman [<i>Pygeum africanum</i> Hook.f.] śliwa afrykańska	x	x	.	.	x	<i>cortex</i> [1, 2, 3, 5]	<i>Pruni africanae cortex</i>	status EMA traditional use: do łagodzenia objawów dolnych dróg moczowych związanych z łagodnym przerostem gruczołu krokowego po wykluczeniu po- ważnych schorzeń przez lekarza	
									POLDANEN	<i>prostatostaticum</i>

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
283.	<i>Prunus dulcis</i> (Mill.) D.A.Webb migdałowiec pospolity	x	semen [1]	<i>Amygdalae oleum raffinatum</i> <i>Amygdalae oleum virginale</i>	.	
284.	<i>Pueraria montana</i> (Lour.) Merr. var. <i>lobata</i> (Willd.) Maesen & S.M.Almeida ex Sanjappa & Predeep [<i>Pueraria lobata</i> (Willd.) Ohwi.] opornik łatkowaty, kudzu	x	radix [1]	<i>Puerariae lobatae radix</i>	.	
285.	<i>Pueraria montana</i> (Lour.) Merr. var. <i>thomsonii</i> (Benth.) M.R.Almeida [<i>Pueraria thomsonii</i> Benth.] opornik tomsoński	x	radix (alba) [1]	<i>Puerariae thomsonii radix</i>	.	
286.	<i>Quercus infectoria</i> G.Oliver dąb galasowy	PL	galla [1]	<i>Gallae tinctura</i> [PL]	.	
287.	<i>Quercus petraea</i> (Matt.) Liebl. dąb bezszypułkowy	x	x	x	x	.	cortex [1, 2, 3, 4]	.	patrz: <i>Quercus robur</i>	
288.	<i>Quercus pubescens</i> Willd dąb omszony	x	x	x	x	.	cortex [1, 2, 3, 4]	.	patrz: <i>Quercus robur</i>	
289.	<i>Quercus robur</i> L. dąb szypułkowy	x	x	x	x	.	cortex [1, 2, 3, 4]	<i>Quercus cotrex</i>	<p>status EMA traditional use: do objawowego leczenia łagodnej biegunki, do objawowego leczenia drobnych stanów zapalnych błony śluzowej jamy ustnej lub skóry, do objawowego łagodzenia swędzenia i pieczenia związanych z hemoroidami, po wykluczeniu poważnych schorzeń przez lekarza</p> <p><i>SPECIES AD GARGARISIMA</i> ziona do płukania gardła</p> <p><i>SPECIES ADVULATES</i> ziona przyspieszające gojenie</p> <p>DENTOSEPT <i>antisepticum adstringens antiphlogisticum</i></p> <p>DENTOSEPT A <i>antisepticum adstringens antiphlogisticum anaestheticum</i></p> <p>KORA DĘBU <i>antiphlogisticum adstringens</i></p>	

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
									ENTEROSOL	<i>antiphlogisticum adstringens</i>
									IMUPRET	<i>immunostimulans virostaticum bacteriostaticum antiphlogisticum</i>
									IMUPRET N	<i>immunostimulans virostaticum bacteriostaticum antiphlogisticum</i>
									MUCOSIT	<i>antiphlogisticum analgeticum (stomatologicum)</i>
									QUECOR	<i>antidiarrhoicum</i>
									VAGOSAN	<i>antiphlogisticum</i>
290.	<i>Quillaja saponaria</i> Molina mydłodrzew właściwy	x	x	.	.	.	cortex [1, 2]	<i>Quillajae cortex</i>	NEO-AESCULAN	<i>antiheamorrhoidales antiphlogisticum vasoprotectivum</i>
									TUSSIPECT	<i>expectorans</i>
291.	<i>Raphanus raphanistrum</i> L. subsp. <i>sativus</i> (L.) Domin [<i>Raphanus sativus</i> L.] czarna rzodkiew	.	x	.	.	.	radix [2]	.	RAPHACHOLIN C	<i>cholagogum cholericum</i>
292.	<i>Rehmannia glutinosa</i> (Gaertn.) DC. rehmannia lepka	x	radix [1]	<i>Rehmanniae radix</i>	.	.
293.	<i>Reynoutria japonica</i> Houtt. <i>Polygonum cuspidatum</i> Siebold & Zucc. rdestowiec ostrokończysty, rdest japoński	x	rhizoma et radix [1]	<i>Polygoni cuspidati rhizoma et radix</i>	.	.
294.	<i>Rhamnus purshiana</i> DC. [<i>Frangula purshiana</i> (DC.) A.Gray ex J.G.Cooper] szakłak amerykański	x	.	x	.	x	cortex [1, 3, 5]	<i>Rhamni purshianae cortex</i> <i>Rhamni purshianae extractum siccum normatum</i>	status EMA well-established use: do krótkotrwałego stosowania w przypadkach sporadycznych zaparć	
295.	<i>Rheum officinale</i> Baill. rabarbar lekarski	x	x	x	.	x	radix [1, 2, 3, 5]	<i>Rhei radix</i>	status EMA well-established use: do krótkotrwałego stosowania w przypadkach sporadycznych zaparć <i>SPECIES METABOLICAE I</i> ziola metaboliczne I	

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
									SPECIES STOMACHICAE ziola wzmagające trawienie	
									RHELAX	<i>laxans</i>
									DIGESTONIC	<i>stomachicum</i>
									RADIREX	<i>laxans</i>
296.	<i>Rheum palmatum</i> L. rabarbar dłoniasty	x	x	x	.	x	<i>radix</i> [1, 2, 3, 5]	.	patrz: <i>Rheum officinale</i>	
297.	<i>Rhodiola rosea</i> L. różeniec górski	.	.	x	.	.	<i>rhizoma et radix</i> [3]	.	status EMA traditional use: do tymczasowego łagodzenia objawów stresu, takich jak zmęczenie i uczucie osłabienia	
298.	<i>Ribes nigrum</i> L. porzeczka czarna	x	.	x	.	x	<i>folium</i> [1, 3, 5]	<i>Ribes nigri folium</i>	status EMA traditional use: do łagodzenia drobnego bólu stawów, zwiększenia ilości moczu w celu przepłukania dróg moczowych, jako środek wspomagający w drobnych dolegliwościach ze strony układu moczowego	
							<i>fructus</i> [2]		LISC PORZECZKI CZARNEJ	.
299.	<i>Ricinus communis</i> L. rącznik pospolity	x	x	.	x	.	<i>semen</i> [1, 2, 3]	<i>Ricini oleum hydrogenatum</i>	status EMA well-established use: środek przeczyszczający do krótkotrwałego stosowania w przypadku sporadycznych zaparć	
								<i>Ricini oleum raffinatum</i>	APTECZKA BABUNI OLEJ RYCYNOWY	<i>laxans</i>
								<i>Ricini oleum virginale</i>	OLEJ RYCYNOWY	<i>laxans</i>
								SALICYLOL	<i>Keratolyticum antipsoriaticum</i>	
300.	<i>Rosa canina</i> L. róża dzika	x	x	x	.	.	<i>pseudo-fructus</i> (bez nasion) [1]	<i>Rosae pseudo-fructus</i>	DIABETOFORT	<i>diureticum</i>
									DIGESTONIC	<i>stomachicum</i>
									ECHINASAL	<i>expectorans immunostimulans</i>
									status EMA traditional use: w łagodnych stanach zapalnych błony śluzowej jamy ustnej i gardła, do łagodzenia drobnych stanów zapalnych skóry	
							<i>flos</i> [3]	NERVINEX FIX	<i>sedativum</i>	
								SEDOMIX	<i>sedativum</i>	

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE		
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU	
301.	<i>Rosa × centifolia</i> L. róża stulistna	x	x	x	.	.	<i>pseudo-fructus</i> (bez nasion) [1, 2]	.	patrz: <i>Rosa canina</i>		
302.	<i>Rosa gallica</i> L. róża francuska	x	x	x	.	.	<i>pseudo-fructus</i> (bez nasion) [1]	.	patrz: <i>Rosa canina</i>		
303.	<i>Rosa pendulina</i> L. róża alpejska	x	x	x	.	.	<i>pseudo-fructus</i> (bez nasion) [1]	.	patrz: <i>Rosa canina</i>		
304.	<i>Rosmarinus officinalis</i> L. rozmaryn lekarski	x	x	x	x	.	<i>folium</i> [1, 2, 3]	<i>Rosmarini folium</i>	status EMA traditional use: dorośli doustnie w celu objawowego łagodzenia niestrawności i łagodnych spastycznych zaburzeń przewodów pokarmowych, jako dodatek do kąpiei, jako adiuwant w łagodzeniu niewielkich bólów mięśni i stawów oraz w drobnych zaburzeniach krążenia obwodowego		
									CANEPHRON	<i>diureticum urodesinficiens</i>	
									DOPPELHERTZ ENERGOVITAL TONIC K	<i>cardiacum</i>	
								<i>herba cum flore</i> [1]	<i>Rosmarini aetheroleum</i>	.	
										status EMA traditional use: doustnie w celu objawowego łagodzenia niestrawności i łagodnych spastycznych zaburzeń przewodów pokarmowych, na skórę i jako dodatek do kąpiei wspomagająco w łagodzeniu niewielkich bólów mięśni i stawów oraz w łagodnych zaburzeniach krążenia obwodowego	
										<i>SPIRITUS SAPONATO-CAMPHORATUS</i> spirytus mydlano-kamforowy	
<i>aetheroleum</i> [1, 2, 3]	<i>Rosmarini aetheroleum</i>	AROMATOL HOT ŻEL		<i>antisepticum rubefaciens</i>							
		DEPULOL		<i>rubefaciens expectorans</i>							
305.	<i>Rubus fruticosus</i> L. jeżyna krzewiasta	PL	x	.	.	.	<i>folium</i> [1]	<i>Rubi fruticosi folium</i>	<i>SPECIES ANTIDIARRHOICAE</i> zioła przeciwbiegunkowe		
									DIABETOFORT		<i>diureticum</i>
306.	<i>Rubus idaeus</i> L. malina właściwa	x		x	.		<i>folium</i> [1, 3]	<i>Rubi idaei folium</i>	status EMA traditional use: do objawowego łagodzenia niewielkich skurczów towarzyszących miesiączkom, do objawowego leczenia łagodnego zapalenia ja-		

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
									my ustnej lub gardła, do objawowego leczenia łagodnej biegunki	
307.	<i>Rumex crispus</i> L. szczaw kędzierzawy		x	.	.		herba [2]	.	SINUPRET	<i>mucolyticum antiphlogisticum virostaticum</i>
									SINUPRET EXTRACT	<i>mucolyticum antiphlogisticum virostaticum</i>
308.	<i>Ruscus aculeatus</i> L. ruszczyk kolczysty	x	x	x	.	x	rhizoma [1, 2, 3, 5]	<i>Rusci rhizoma</i>	status EMA traditional use: do łagodzenia objawów dyskomfortu i ciężkości nóg związanych z drobnymi zaburzeniami krążenia żylnego, do objawowego łagodzenia swędzenia i pieczenia związanego z hemoroidami, po wykluczeniu poważnych schorzeń przez lekarza	
									CYCLO 3 FORT	<i>vasoprotectivum</i>
309.	<i>Salix daphnoides</i> Vill. wierzba wawrzynkowa	x	x	x	x	x	cortex [1, 2, 3, 5, 4]	.	patrz: <i>Salix purpurea</i>	
310.	<i>Salix × fragilis</i> L. wierzba krucha	x	x	x	x	x	cortex [1, 2, 3, 5, 4]	.	patrz: <i>Salix purpurea</i>	
311.	<i>Salix purpurea</i> L. wierzba purpurowa						cortex [1, 2, 3, 5, 4]	<i>Salicis cortex</i>	status EMA well-established use: do krótkotrwałego leczenia bólu pleców; traditional use: do łagodzenia drobnego bólu stawów, w łagodzeniu gorączki związanej z przeziębieniem, na ból głowy	
		<i>SPECIES ANTIPYRETICAE</i> ziola przeciwgorączkowe								
		<i>SPECIES ANTIRHEUMATICAE</i> ziola przeciwreumatyczne								
		ENTEROSOL	<i>antiphlogisticum adstringens</i>							
		GRIPBLOCKER NATURAL	<i>diaphoreticum</i>							
		PYROSAL	<i>antiphlogisticum antipyreticum</i>							
		RUTINOSAL C	<i>analgeticum antipyreticum antiphlogisticum</i>							
	<i>Salicis corticis extractum siccum</i>	SALICORTEX	<i>analgeticum antipyreticum antiphlogisticum</i>							

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
									TERMASIL	<i>antiphlogisticum</i> <i>antipyreticum</i>
312.	<i>Salvia fruticosa</i> Mill. [<i>Salvia triloba</i> L.f.] szałwia grecka	x	.	.	.	x	<i>folium</i> [1, 5]	<i>Salviae trilobae folium</i>	.	
313.	<i>Salvia lavandulifolia</i> Vahl szałwia hiszpańska	x	<i>herba</i> [1] <i>aetheroleum</i> [1]	<i>Salviae lavandulifoliae</i> <i>aetheroleum</i>	.	.
314.	<i>Salvia miltiorrhiza</i> Bunge szałwia czerwonokorzeniowa	x	.	x	.	.	<i>radix et rhizoma</i> [1, 3]	<i>Salviae miltiorrhizae</i> <i>radix et rhizoma</i>	.	
315.	<i>Salvia officinalis</i> L. szałwia lekarska	x	x	x	x	x	<i>folium</i> [1, 2, 3, 5]	<i>Salviae officinalis folium</i>	<p>status EMA traditional use: do łagodzenia łagodnych dolegliwości dyspeptycznych, takich jak zgaga i wzdęcia, do łagodzenia nadmiernej potliwości, do łagodzenia stanów zapalnych jamy ustnej lub gardła, do łagodzenia drobnych stanów zapalnych skóry</p> <p><i>SPECIES AD GARGARISIMA</i> zioła do płukania gardła</p> <p><i>SPECIES ANTIDIARRHOICAE</i> zioła przeciwbiegunkowe</p> <p>APERISAN GEL <i>antiphlogisticum</i></p> <p>SALVIA FIX <i>antiphlogisticum</i></p> <p>DENTOSEPT <i>antisepticum</i> <i>adstringens</i> <i>antiphlogisticum</i></p> <p>LIŚC SZAŁWI MAŚC SZAŁWIOWA <i>antiphlogisticum</i></p> <p>MUCOSIT <i>antiphlogisticum</i> <i>analgeticum</i> <i>(stomatologicum)</i></p> <p>PARADENTOSOL <i>antisepticum</i> <i>antiphlogisticum</i></p> <p>SALVIA SEPT <i>antisepticum</i> <i>antiphlogisticum</i></p>	<p>TINCTURA SALVIA HERBAPOL W KRAKOWIE SA <i>antiphlogisticum</i></p> <p>VAGOSAN <i>antiphlogisticum</i></p>
								<i>Salviae tinctura</i>		

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
									TYMSAL SPRAY	<i>expectorans antiphlogisticum</i>
							<i>herba</i> [2]	.	ENTEROSOL	<i>antiphlogisticum adstringens</i>
							<i>aetheroleum</i> [2]	.	SALVIASEPT	<i>antisepticum antiphlogisticum</i>
316.	<i>Salvia sclarea</i> L. [<i>Salvia vulgaris</i> Mill.] szałwia muszkatołowa	x	x	.	.	.	<i>caulis cum florae</i> [1]	<i>Salviae sclareae aetheroleum</i>	.	.
							<i>aetheroleum</i> [1]		FITOLIZYNA	<i>diureticum urolyticum</i>
									SALVIASEPT	<i>antisepticum antiphlogisticum</i>
317.	<i>Sambucus nigra</i> L. dziki bez czarny	x	x	x	x	x	<i>flos</i> [1, 3, 2, 4, 5]	<i>Sambuci flos</i>	status EMA traditional use: w łagodzeniu wczesnych objawów przeziębienia	
									<i>SPECIES ANTIPYRETICAE</i> zioła przeciwgorączkowe	
									GRIPBLOCKER NATURAL	<i>diaphoreticum</i>
									PYROSAL	<i>antiphlogisticum antipyreticum</i>
									SINUPRET	<i>mucolyticum antiphogisticum virostaticum</i>
									SINUPRET EXTRACT	<i>mucolyticum antiphogisticum virostaticum</i>
									TERMASIL	<i>antiphlogisticum antipyreticum</i>
							<i>fructus</i> [2]	.	CHOLESOL	<i>cholagogum cholareticum</i>
								NORMOSAN	<i>laxans</i>	
318.	<i>Sanguisorba officinalis</i> L. krwiściąg lekarski	x	<i>radix</i> [1]	<i>Sanguisorbae radix</i>	.	.
319.	<i>Saponaria officinalis</i> L. mydlnica lekarska	.	x	.	x	.	<i>radix</i> [2]	.	PECTONAREX	<i>expectorans</i>
									PECTOSOL	<i>expectorans</i>
320.	<i>Schisandra chinensis</i> (Turez.) Baill. cytryniec chiński	x	<i>fructus</i> [1]	<i>Schisandrae chinensis fructus</i>	.	.

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
321.	<i>Scutellaria baicalensis</i> Georgi tarczycza bajkalska	x	<i>radix</i> [1]	<i>Scutellariae baicalensis radix</i>	BAICADENT	<i>antiphlogisticum</i>
322.	<i>Semecarpus anacardium</i> L.f. [<i>Anacardium orientale</i> Steud.] nanercz wschodni	HP	<i>fructus siccus</i> [1]	<i>Semecarpus anacardium ad praeparationes homoeopathicas</i>	.	.
323.	<i>Senegalia senegal</i> (L.) Britton [<i>Acacia senegal</i> (L.) Willd.] akacja senegalska	x	<i>gummi</i> [1]	<i>Acaciae gummi</i>	.	.
324.	<i>Senna alexandrina</i> Mill. [<i>Cassia angustifolia</i> Vahl] [<i>Cassia acutifolia</i> Delile] senes ostroliasty, stączyniec ostroliasty, kasja ostroliastna	x	x	x	.	.	<i>folium</i> [1, 2, 3]	<i>Sennae folium</i>	status EMA well-established use: do krótkotrwałego stosowania w przypadkach sporadycznych zaparć	
									NORMOSAN FIX	<i>laxans</i>
								SENES FIX	<i>laxans</i>	
								REGULAX	<i>laxans</i>	
	SENEFOL	<i>laxans</i>								
	XENNA	<i>laxans</i>								
	<i>Sennae folium extractum siccum</i>	.	.							
	<i>fructus</i> [1, 2, 3]						<i>Sennae fructus</i>	status EMA well-established use: do krótkotrwałego stosowania w przypadkach sporadycznych zaparć, do oczyszczania jelit przed zabiegami klinicznymi wymagającymi przygotowania jelit		
								AGIOLAX	<i>laxans</i>	
								REGULAX	<i>laxans</i>	
325.	<i>Serenoa repens</i> (W.Bartram) Small (<i>Sabal serrulata</i> (Michx.) Schult.f.) palma sabalowa	x	x	x	.	.	<i>fructus</i> [1, 2, 3, 6]	<i>Sabalis serrulatae fructus</i>	status EMA traditional use: do łagodzenia objawów dolnych dróg moczowych związanych z łagodnym przerostem gruczołu krokowego, po wykluczeniu poważnych schorzeń przez lekarza	
									FITOPROST	<i>prostatostaticum</i>
									PROSTALONG MAX	<i>prostatostaticum</i>
									PROSTAMOL UNO	<i>prostatostaticum</i>
	<i>Sabalis serrulatae extractum</i>							STERKO	<i>prostatostaticum</i>	
326.	<i>Serratula coronata</i> L. sierpik koronowaty	x	<i>herba</i> [1]	<i>Serratulae coronatae herba</i>	.	.
327.	<i>Sesamum indicum</i> L. sezam indyjski	x	<i>semen</i> [1]	<i>Sesami oleum raffinatum</i>	.	.
328.	<i>Sideritis clandestina</i> (Bory & Chaub.) Hayek gojnik omszony	.	.	x	.	.	<i>herba</i> [3]	.	patrz: <i>Sideritis scardica</i>	

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
329.	<i>Sideritis raeseri</i> Boiss. & Heldr. gojnik górski	.	.	x	.	.	herba [3]	.	patrz: <i>Sideritis scardica</i>	
330.	<i>Sideritis scardica</i> Griseb. gojnik tatarczaj	.	.	x	.	.	herba [3]	.	status EMA traditional use: w łagodzeniu kaszlu związanego z przeziębieniem, do łagodzenia łagodnych dolegliwości żołądkowo-jelitowych	
331.	<i>Silybum marianum</i> (L.) Gaertn. ostropest plamisty	x	x	x	.	.	fructus [1, 2, 3]	.	status EMA traditional use: do objawowego łagodzenia zaburzeń trawienia, uczucia pełności i niestrawności oraz do wspomagania czynności wątroby, po wykluczeniu poważnych schorzeń przez lekarza	
									ARTECHOLIN N	<i>cholericum cholagogum</i>
									GASTROBONISOL	<i>stomachicum</i>
									IBEROGAST	<i>stomachicum</i>
									LAGOSA	<i>hepatoprotectivum antiphlogisticum</i>
									LEGALON 140	<i>hepatoprotectivum antiphlogisticum</i>
									MAXIMAROLL	<i>hepatoprotectivum antiphlogisticum</i>
									SYLICAPS 100	<i>hepatoprotectivum antidotum antiphlogisticum</i>
									SYLICYNAR	<i>hepatoprotectivum antiatheromaticum cholagogum cholericum</i>
									SYLIMAROL	<i>hepatoprotectivum antidotum antiphlogisticum</i>
									SYLIMARYNAL	<i>hepatoprotectivum antidotum antiphlogisticum</i>
									SYLIMAROL VITA	<i>hepatoprotectivum</i>
									SYLIVIT	<i>hepatoprotectivum</i>
	<i>Silybi mariani extractum siccum raffinatum</i>	TABLETKI NA NIESTRAWNOŚĆ LABOFARM	<i>stomachicum</i>							
332.	<i>Sinomenium acutum</i> (Thunb.) Rehder & E.H.Wilson skromień zaostrozony	x	caulis [1]	<i>Sinomenii caulis</i>	.	

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
333.	<i>Sisymbrium officinale</i> (L.) Scop. stulisz lekarski	.	.	x	.	.	herba [3]	.	status EMA traditional use: do łagodzenia objawów podrażnienia gardła, takich jak chrypka i suchy kaszel	
334.	<i>Solanum dulcamara</i> L. psianka słodkogórz	.	.	x	.	.	stipes [3]	.	status EMA traditional use: do objawowego łagodzenia łagodnych nawracających wyprysków	
335.	<i>Solanum nigrum</i> L. psianka czarna	.	x	.	x	.	herba [2, 4]	LIV 52	hepatoprotectivum	
336.	<i>Solanum tuberosum</i> L. psianka ziemniak	x	tuber [1]	.	.	
							amylum [1]	Solani amylum	TABLETKI TONIZUJĄCE LABOFARM	cardiacum
								Amylum pregelificatum		
								Amylum hydroksypropylum		
								Amylum hydroksypropylum pregelificatum		
Dextrinum	.	.								
337.	<i>Solidago canadensis</i> L. nawłóć kanadyjska	x	herba [1]	.	patrz: <i>Solidago gigantea</i>	
338.	<i>Solidago gigantea</i> Aiton nawłóć późna	x	herba [1]	<i>Solidaginis herba</i>	.	
339.	<i>Solidago virgaurea</i> L. nawłóć pospolita	x	x	x	x	x	herba [1, 2, 3, 4, 5]	<i>Solidaginis virgaureae herba</i>	status EMA traditional use: zwiększa ilość moczu, jako środek wspomagający leczenie drobnych dolegliwości ze strony układu moczowego	
									SPECIES DIURETICAE zioła moczopędne	
									FITOLIZYNA	urolyticum diureticum
									FITOVEN	antiphlogisticum vasoprotectivum
									NEFROBONISOL	urosepticum
									NEFROL	urodesinficiens diureticum spasmolyticum
NEFROSEPT	urosepticum									
PROSTAPOL	prostatostaticum									

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
									UROFORT	<i>diureticum urosepticum</i>
									URONAT	<i>diureticum urosepticum</i>
									UROGRAN	<i>diureticum urosepticum spasmolyticum</i>
340.	<i>Sophora flavescens</i> Aiton szupin żółty	x	<i>radix</i> [1]	<i>Sophorae flavescents radix</i>	.	.
341.	<i>Stephania tetrandra</i> S.Moore stefania czteropęcikowa	x	<i>radix</i> [1]	<i>Stephaniae tetrandrae radix</i>	.	.
342.	<i>Strychnos ignatii</i> P.J. Bergius kulczyba świętego Ignacego	HP	<i>semen siccus</i> [1]	<i>Strychnos ignatia ad praeparationes homoeopathicas</i>	.	.
343.	<i>Strychnos nux-vomica</i> L. kulczyba wronie oko	HP	<i>semen siccus</i> [1]	<i>Strychnos nux-vonica ad praeparationes homoeopathicas</i>	.	.
344.	<i>Styphnolobium japonicum</i> (L.) Schott [<i>Sophora japonica</i> L.] perełkowiec japoński	x	<i>flos</i> [1]	<i>Sophorae japonicae flos Sophorae japonicae flos immaturus</i>	.	.
345.	<i>Styrax benzoin</i> Dryand. styrak benzoesowy	x	<i>resina</i> [1]	<i>Benzoe sumatranus Benzoe sumatranus tinctura</i>	.	.
346.	<i>Styrax tonkinensis</i> (Pierre) Craib ex Hartwich styrak tonkijski	x	<i>resina</i> [1]	<i>Benzoe tonkiensis Benzoe tonkiensis tinctura</i>	.	.
347.	<i>Symphytum officinale</i> L. żywokost lekarski	.	.	x	.	x	<i>radix</i> [3, 5]	.	status EMA traditional use: w objawowym łagodzeniu drobnych zwichnięć i stłuczeń	
348.	<i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L.M.Perry [<i>Eugenia caryophyllus</i> (Spreng) Bullock & S.G.Harrison] czapetka pachnąca, goździkowiec korzenny	x	x	x	x	x	<i>flos</i> [1]	<i>Caryophylli flos</i>	.	.
							<i>aetheroleum</i> [2, 4]		MELISANA KLOSTERFRAU	<i>sedativum</i>
							<i>aetheroleum</i> [1, 2, 3, 5]	<i>Caryophylli floris aetheroleum</i>	status EMA traditional use: do objawowego leczenia drobnych stanów zapalnych jamy ustnej lub gardła, do tymczasowego złagodzenia bólu zęba	
								AMOL	<i>sedativum analgeticum stomachicum</i>	

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
									ARGOL ESSENZA BALSAMICA	<i>antiphlogisticum analgeticum antisepticum</i>
									AROMATOL	<i>rubefaciens stomachicum analgeticum</i>
									OLBAS OIL	<i>antisepticum</i>
									SALVIASEPT	<i>antisepticum antiphlogisticum</i>
349.	<i>Tamarix gallica</i> L. tamaryszek francuski	.	x	.	x	.	<i>herba</i> [2, 4]	.	LIV 52	<i>hepatoprotectivum</i>
350.	<i>Tanacetum parthenium</i> (L.) Sch.Bip. wrotycz maruna	x	.	x	.	x	<i>herba</i> [1, 3, 5]	<i>Tanacetii parthenii herba</i>	status EMA traditional use: do profilaktyki migrenowych bólów głowy po wykluczeniu poważnych schorzeń przez lekarza	
351.	<i>Tanacetum vulgare</i> L. wrotycz pospolity	.	x	.	.	.	<i>herba</i> [2]	.	ARTEMISOL	<i>antipediculosum</i>
352.	<i>Taraxacum officinale</i> F.H.Wigg. mniszek pospolity	x	x	x	x	.	<i>herba cum radice</i> [1, 2, 3, 4]	<i>Taraxaci officinalis herba cum radice</i>	status EMA traditional use: do łagodzenia objawów związanych z łagodnymi zaburzeniami trawienia (takich jak uczucie pełności w jamie brzusznej, wzdęcia i spowolnienie trawienia) oraz chwilowej utraty apetytu, do zwiększania ilości moczu w celu przepłukania dróg moczowych, jako adiuwant w drobnych doległościach układu moczowego	
									<i>SPECIES ANTIRHEUMATICAE</i> zioła przeciwreumatyczne	
									<i>SPECIES DIURETICAE</i> zioła moczopędne	
									NEFROL	<i>urodesinficiens diureticum spasmolyticum</i>
							<i>radix</i> [1, 3]	<i>Taraxaci officinalis herba cum radice</i>	status EMA traditional use: w łagodzeniu objawów związanych z łagodnymi zaburzeniami trawienia (takich jak uczucie pełności w jamie brzusznej, wzdęcia i spowolnienie trawienia, w przypadku czasowej utraty apetytu, do zwiększania ilości moczu w celu przepłukania dróg moczowych, jako adiuwant w drobnych doległościach układu moczowego	

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
									<i>SPECIES CHOLAGOGAE</i> ziola żółciopędne <hr/> <i>SPECIES METABOLICAE II</i> ziola metaboliczne II	
								ARTECHOLIN N	<i>cholagogum cholereticum</i>	
								CHOLESOL	<i>cholagogum cholereticum</i>	
								CHOLITOL	<i>cholagogum cholereticum</i>	
								GASTROBONISOL KORZEN MNISZKA	<i>stomachicum</i>	
								IMUPRET	<i>bacteriostaticum antiphlogisticum immunostimulans virostaticum</i>	
							<i>Taraxaci officinalis radix</i>	IMUPRET N	<i>immunostimulans virostaticum bacteriostaticum antiphlogisticum</i>	
								NEFROBONISOL	<i>urosepticum</i>	
								SUCCUS TARAXACI PHYTOPHARM	<i>cholagogum cholereticum stomachicum</i>	
								TABLETKI NA NIESTRAWNOŚĆ LABOFARM	<i>stomachicum</i>	
							<i>folium</i> [3]		status EMA traditional use: do zwiększania ilości moczku, w celu przepłukania dróg moczowych, jako adiuwant w drobnych dolegliwościach układu moczowego	
353.	<i>Terminalia arjuna</i> (Roxb. ex DC.) Wight & Arn. migdałecznik arjuna	.	x	.	x	.	<i>cortex</i> [2, 4]		LIV 52	<i>hepatoprotectivum</i>
354.	<i>Tetradium ruticarpum</i> (A.Juss.) T.G.Hartley [<i>Euodia ruticarpa</i> (A.Juss.) Benth.] ewodia czerwonoowocowa	x	<i>fructus</i> [1]	<i>Evodiae fructus</i>	.	
355.	<i>Theobroma cacao</i> L. kakaowiec właściwy	x	<i>semen</i> [1]	<i>Theobromatis oleum</i>	.	

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
356.	<i>Thuja occidentalis</i> L. żywotnik zachodni	.	x	.	.	.	herba [2]		ESBERITOX N	immunostimulans
357.	<i>Thymus serpyllum</i> L. macierzanka piaskowa	x	.	.	.	x	herba [1, 5]	Serpylli herba	ZIELE MIACIERZANKI	.
358.	<i>Thymus vulgaris</i> L. macierzanka tymianek	x	x	x	x	.	herba [1, 2, 3, 4]	Thymi herba	status EMA traditional use: jako środek wykrztuśny w kaszlu związanym z przeziębieniem	
									SPECIES AD GARGARISISMA ziola do płukania gardła	
									SPECIES ANTIBECHICAE ziola przeciwkaszlowe	
									SPECIES EXPECTORANTES ziola wykrztuśne	
									SPIRITUS SAPONATO-CAMPHORATUS spirytus mydlano-kamforowy	
									THYMI SIRUPUS COMPOSITUS syrop tymiankowy złożony	
									BRONCHITABS	expectorans antisepticum
									DENTOSEPT	antisepticum adstringens antiphlogisticum
									ECHINASAL	expectorans immunostimulans
									ENTEROSOL	antiphlogisticum adstringens
									HERBAPECT	expectorans antiphlogisticum
									MUCOSIT	analgeticum (stomatologicum)
									NEOAZARINA	antitussicum expectorans
									PECTOSOL	expectorans
									PINI HELIX	expectorans
SALVIASEPT	antisepticum antiphlogisticum									
Thymi extractum fluidum [PL]	BRONCHICUM T	expectorans								
	BRONCHICUM N	expectorans								
	BRONCHPRET TE	expectorans								

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
								ORIGINAL TYMIANEK I PODBIAŁ	<i>expectorans</i>	
								PECTOBONISOL	<i>expectorans</i>	
								PECTONAREX	<i>expectorans</i>	
								PINI HELIX	<i>expectorans</i>	
								SALVIASEPT	<i>antisepticum</i> <i>antiphlogisticum</i>	
								SYROP TYMIANKOWY ZŁOŻONY	<i>expectorans</i>	
								TUSSIPECT (SYROP)	<i>expectorans</i>	
								TYMSAL SPRAY	<i>expectorans</i> <i>antiphlogisticum</i>	
							<i>aetheroleum</i> [1, 2, 3]	status EMA traditional use: jako środek wykrztuśny w kaszlu związanym z przeziębieniem, do łagodzenia objawów kaszlu i przeziębienia		
							<i>Thymi aetheroleum</i>	ARGOL ESSENZA BALSAMICA	<i>antiphlogisticum</i> <i>analgeticum</i> <i>antisepticum</i>	
								SALVIASEPT	<i>antisepticum</i> <i>antiphlogisticum</i>	
								INHALOL	<i>antiphlogisticum</i> <i>expectorans</i>	
359.	<i>Thymus zygis</i> L. macierzanka zygis	x	x	x	x	.	<i>herba</i> [1, 2, 3, 4]	.	patrz: <i>Thymus vulgaris</i>	
						<i>aetheroleum</i> [1, 2, 3]	.			
360.	<i>Tilia cordata</i> Mill. lipa drobnolistna	x	x	x	x	.	<i>flos</i> [1, 3, 4] <i>inflorescentia</i> [2]	<i>Tiliae flos</i>	status EMA traditional use: do łagodzenia objawów przeziębienia, do łagodzenia łagodnych objawów stresu psychicznego	
								<i>SPECIES ANTIPYRETICAE</i> ziona przeciwgorączkowe		
								BRONCHISAN FIX	<i>diaphoreticum</i> <i>expectorans</i>	
								DEXA CAPS	<i>antitussicum</i>	
								DEXAPICO	<i>antitussicum</i>	
								FITOVEN	<i>antiphlogisticum</i> <i>vasoprotectivum</i>	
								KWIATOSTAN LIPY		

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
								GRIPBLOCKER NATURAL	<i>diaphoreticum</i>	
								LIPOMAL	<i>antipyreticum</i>	
								MELISSED	<i>sedativum</i>	
								PECTOBONISOL	<i>expectorans</i>	
								PYROSAL	<i>antiphlogisticum</i> <i>antipyreticum</i>	
								TERMASIL	<i>antiphlogisticum</i> <i>antipyreticum</i>	
361.	<i>Tilia × europaea</i> L. [<i>Tilia x vulgaris</i> Hayne] lipa holenderska	x	x	x	x	.	<i>flos</i> [1, 3, 4] <i>inflorescentia</i> [2]	.	patrz: <i>Tilia cordata</i>	
362.	<i>Tilia platyphyllos</i> Scop. lipa szerokolistna	x	x	x	x	.	<i>flos</i> [1, 3, 4] <i>inflorescentia</i> [2]	.	patrz: <i>Tilia cordata</i>	
363.	<i>Trigonella foenum-graecum</i> L. kozieradka pospolita	x	x	x	.	.	<i>semen</i> [1, 2, 3]	<i>Trigonella foenumgraeci</i> <i>semen</i>	status EMA traditional use: w przypadku czasowej utraty apetytu, do objawowego leczenia drobnych stanów zapalnych skóry	
								FITOLIZYNA	<i>diureticum</i> <i>urolyticum</i>	
364.	<i>Triticum aestivum</i> L. pszenica zwyczajna	x	<i>caryopsis</i> (<i>embryo</i>) [1]	<i>Tritici aestivi amylum</i>	<i>ZINCI OXIDI ET ICHTHAMMOLI PASTA</i> pasta cynkowa z ichtamolem	
									<i>ZINCI OXIDI UNGUENTUM</i> maść z tlenkiem cynku	
									<i>ZINCI SALICYLATIS PASTA</i> pasta cynkowa z kwasem salicylowym	
								FITOLIZYNA	<i>diureticum</i> <i>urolyticum</i>	
								<i>Tritici aestivi oleum raffinatum</i>	.	
								<i>Tritici aestivi oleum virginale</i>	.	
365.	<i>Tussilago farfara</i> L. podbiał pospolity	.	x	.	x	.	<i>folium</i> [2, 4]	.	FARFARON	
									MUCOSIT	
									<i>expectorans</i> <i>antiphlogisticum</i> <i>analgeticum</i> (<i>stomachicum</i>)	

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
									ORIGINAL TYMIANEK I PODBIAŁ	<i>expectorans</i>
									PYROSAL	<i>antiphlogisticum</i> <i>antipyreticum</i>
									SUCCUS FARFARAE PHYTOPHARM	<i>expectorans</i>
366.	<i>Typha angustifolia</i> L. pałka wąskolistna	x	<i>pollis</i> [1]	<i>Typhae pollis</i>	.	.
367.	<i>Typha orientalis</i> C.Presl. pałka wschodnia	x	<i>pollis</i> [1]	.	patrz: <i>Typha angustifolia</i>	
368.	<i>Uncaria rhynchophylla</i> (Miq.) Miq. czepota wschodnia	x	<i>ramulus cum uncis</i> [1]	<i>Uncariae ramulus cum uncis</i>	.	.
369.	<i>Uncaria tomentosa</i> (Willd. ex Schult.) DC. czepota puszysta, wilcacora, koci pazur	x	<i>cortex</i> [5]	.	.	.
370.	<i>Urtica dioica</i> L. pokrzywa zwyczajna	x	x	x	x	x	<i>folium</i> [1, 2, 3, 4, 5]	<i>Urticae folium</i>	status EMA traditional use: do łagodzenia niewielkiego bólu stawów, do zwiększenia ilości moczu w celu przepłukania dróg moczowych, jako adiuwant w drobnych dolegliwościach układu moczowego	
									<i>SPECIES ANTIRHEUMATICAE</i> ziola przeciwreumatyczne	
									<i>SPECIES METABOLICAE I</i> ziola metaboliczne I	
									ALLIOFIL	<i>immunostimulans</i>
									IMMUNOFORT	<i>immunostimulans</i>
									LISĆ POKRZYWY	
									POKRZYWA FIX	
									NEFROBONISOL	<i>urosepticum</i>
									PROSTHERB N	
									PROSTAPOL	<i>prostatostaticum</i>
									SUCCUS URICACEAE PHYTOPHARM	<i>diureticum</i> <i>haemostaticum</i>
							UROFORT	<i>urosepticum</i> <i>diureticum</i>		
VAGOSAN	<i>antiphlogisticum</i>									
						<i>radix</i> [1, 3, 5]	<i>Urticae radix</i>	status EMA traditional use: do łagodzenia objawów dolnych dróg moczowych związanych z łagodnym przerostem gruczołu krokowego, po wykluczeniu przez		

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
									lekarza poważnych schorzeń	
									URTIX <i>prostatostaticum</i>	
									KORZEŃ POKRZYWY ZWYCZAJNEJ <i>diureticum</i>	
							<i>herba</i> [5]	.		
		HP					<i>herba recens</i> [1]	<i>Urtica dioica ad praeparationes homoeopathicas</i>		
371.	<i>Urtica urens</i> L. pokrzywa żegawka	x	x	x	x	x	<i>folium</i> [1, 2, 3, 5]	.	patrz: <i>Urtica dioica</i>	
							<i>radix</i> [1, 3, 5]	.		
							<i>Herba</i> [5]	.		
372.	<i>Vaccinium macrocarpon</i> Aiton żurawina wielkoowocowa	.	.	x	.	x	<i>fructus</i> [3, 5]	.	status EMA traditional use: w celu łagodzenia objawów łagodnych, nawracających infekcji dolnych dróg moczowych, takich jak uczucie pieczenia podczas oddawania moczu i/lub częste oddawanie moczu u kobiet, w profilaktyce nawracających infekcji dróg moczowych u kobiet, po wykluczeniu poważnych schorzeń przez lekarza	
373.	<i>Vaccinium oxycoccos</i> L. [<i>Oxycoccus palustris</i> Pers.] żurawina błotna	x	<i>fructus</i> [5]	.		
374.	<i>Vaccinium myrtillus</i> L. borówka czarna	x	.	x	.	x	<i>fructus</i> [1, 3, 5]	<i>Myrtilli fructus recens</i>	status EMA: traditional use: fructus recens: do łagodzenia objawów dyskomfortu i ciężkości nóg związanych z drobnymi zaburzeniami krążenia żylnego, do łagodzenia objawów kruchości naczyń włosowatych skóry; fructus siccus: do objawowego leczenia łagodnej biegunki, do objawowego leczenia drobnych stanów zapalnych błony śluzowej jamy ustnej	
							<i>Myrtilli fructus recentis extractum siccum raffinatum et normatum</i>	BILBERIN	wspomagająco w leczeniu zaburzeń krążenia siatkówkowego i naczyniówkowego	
							<i>Myrtilli fructus siccus</i>	OWOC BORÓWKI CZERNICY	.	

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
375.	<i>Vaccinium vitis-idaea</i> L. borówka brusznica	PL	<i>folium</i> [1]	<i>Vitis idaeae folium</i> [PL]	UROSAN FIX UROSEPT	<i>diureticum</i> <i>urolyticum</i> <i>diureticum</i>
376.	<i>Vachellia seyal</i> (Delile) P.J.H.Hurter [<i>Acacia seyal</i> Delile] akacja czerwona	x	<i>gummi</i> [1]	<i>Acaciae gummi</i>	.	.
377.	<i>Valeriana officinalis</i> L. kozłek lekarski	x	x	x	x	x	<i>radix</i> [1, 2, 3, 4, 5]	<i>Valerianae radix</i> <i>Valerianae radix</i> <i>minutata</i> <i>Valerianae radix</i> <i>minutata</i>	status EMA traditional use: łagodzący łagodne objawy stresu psychicznego i wspomagający zasypianie <i>SPECIES SEDATIVAE</i> ziola uspokajające CARDIACOL C <i>cardiacum</i> CARDIOL C <i>cardiacum</i> CHOLITOL <i>cholagogum</i> <i>cholereticum</i> GUTTAE STOMACHICAE <i>stomachicum</i> KROPLE NASERCOWE <i>cardiacum</i> KROPLE NASERCOWE CARDIACOL <i>cardiacum</i> KROPLE WALERIANOWE <i>sedativum</i> KROPLE ŻOŁĄDKOWE <i>stomachicum</i> KORZEŃ KOZŁKA <i>sedativum</i> NEOCARDINA <i>cardiacum</i> NEOSPASMINA <i>sedativum</i> <i>spasmolyticum</i> NEOSPASMINA NOC <i>sedativum</i> <i>spasmolyticum</i> NERVOMIX FORTE <i>sedativum</i> NERVOSAN FIX <i>sedativum</i> NERVOSOL <i>sedativum</i> NERVOSOL K <i>sedativum</i> SENOASPASMINA <i>sedativum</i> STRESOLEK <i>sedativum</i> TABLETKI USPOKAJAJĄCE LABOFRM <i>sedativum</i> VALDIX <i>sedativum</i> VALERIN FORTE <i>sedativum</i>	

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
								VALERIN MAX	<i>sedativum</i>	
								ZIOŁA USPOKAJAJĄCE LABOFARM	<i>sedativum</i>	
							<i>Valerianae tinctura</i>	ANTINERVINUM	<i>sedativum</i>	
								LUMEWAL	<i>sedativum</i>	
								NERVOBONISOL	<i>sedativum</i>	
							<i>Valerianae extractum hydroalcoholicum siccum</i>	BALDIVIAN NOC	<i>sedativum</i>	
								DOPPELHERTZ ENERGOVITAL TONIC K	<i>cardiacum</i>	
							<i>Valerianae extractum aquosum siccum</i>	EXTRASPASMINA	<i>sedativum</i>	
								HOVA	<i>sedativum</i>	
								KALMS	<i>sedativum</i>	
								KROPLE USPOKAJAJĄCE	<i>sedativum</i>	
								KROPLE USPOKAJAJĄCE SPOKOJNIE	<i>sedativum</i>	
								LUNAPRET	<i>sedativum</i>	
								NERVOLEK	<i>sedativum</i>	
								PERSEN NOC	<i>sedativum</i>	
								PERSEN FORTE	<i>sedativum</i>	
								PROSTAPOL	<i>prostatostaticum</i>	
								SEDOMIX	<i>sedativum</i>	
								VALDIXEXTRACT	<i>sedativum</i>	
								VALUSED	<i>sedativum</i>	
								VALUSED NOC	<i>sedativum</i>	
								VALBEN	<i>sedativum</i>	
							VALUHERB	<i>sedativum</i>		
						<i>aetheroleum</i> [3]	<i>Valerianae aetheroleum</i>	status EMA traditional use: łagodzący łagodne objawy stresu psychicznego i wspomagający sen		
378.	<i>Verbascum densiflorum</i> Bertol. dziewanna wielkokwiatowa	x	x	x	.	x	<i>flos</i> [1, 2, 3, 5]	.	<i>patrz: Verbascum thapsus</i>	
379.	<i>Verbascum phlomoides</i> L. dziewanna kutnerowata	x	x	x	.	x	<i>flos</i> [1, 2, 3, 5]	.	<i>patrz: Verbascum thapsus</i>	

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
380.	<i>Verbascum thapsus</i> L. dziewanna drobnokwiatowa	x	x	x	·	x	flos [1, 2, 3, 5]	<i>Verbasci flos</i>	status EMA traditional use: w łagodzeniu objawów bólu gardła związanego z suchym kaszlem i przeziębieniem	
									FLEGATUSSIN	<i>expectorans mucolyticum</i>
									GRIPBLOCKER NATURAL	<i>diaphoreticum</i>
									NOVERBAN	<i>expectorans</i>
SIRUPUS VERBASCI	<i>expectorans</i>									
								TERMASIL	<i>antiphlogisticum antipyreticum</i>	
381.	<i>Verbena officinalis</i> L. werbena pospolita	x	·	·	·	·	herba [1]	<i>Verbenae herba</i>	SINUPRET	<i>mucolyticum antiphogisticum virostaticum</i>
									SINUPRET EXTRACT	<i>mucolyticum antiphogisticum virostaticum</i>
382.	<i>Viola arvensis</i> Murray fiołek polny	x	x	·	x	x	herba cum flore [1, 2, 4, 5]	<i>Violae herba cum flore</i>	status EMA traditional use: do objawowego leczenia łagodnych stanów łojotokowych skóry	
									SPECIES METABOLICAE I ziola metaboliczne I	
									ZIELE FIOŁKA TRÓJBARWNEGO	<i>antiacneticum</i>
								BRATEK FIX	<i>antiacneticum</i>	
383.	<i>Viola tricolor</i> L. fiołek trójbarwny	x	x	·	x	x	herba cum flore [1, 2, 3, 5]	·	patrz: <i>Viola arvensis</i>	
384.	<i>Viscum album</i> L. jemiola pospolita	·	x	·	·	·	herba [2]	·	CRAVISOL	<i>cardiotonicum</i>
									INTRACTUM VISCI PHYTOPHARM	<i>antihypertensivum</i>
									VENOFORTON	<i>vasoprotectivum</i>
385.	<i>Visnaga daucooides</i> Gaertn. [<i>Ammi visnaga</i> (L.) Lam.] aminek egipski	·	x	·	·	·	fructus [2]	·	NEFROL	<i>urodesinficiens diureticum spasmolyticum</i>
386.	<i>Vitex agnus-castus</i> L. niepokalanek zwyczajny	x	x	x	x	·	fructus [1, 2, 3, 4]	<i>Agni casti fructus Agni casti fructus extractum siccum</i>	status EMA well-established use: w leczeniu zespołu napięcia przedmiesiączkowego; traditional use: do łagodzenia drobnych objawów w dniach poprzedzających miesiączkę (zespół napię-	

LP.	GATUNEK	ŹRÓDŁO INFORMACJI O GATUNKU					SUROWIEC/ SUBSTANCJA	NAZWA SUROWCA/ SUBSTANCJI WEDŁUG FPXII	ZASTOSOWANIE	
		[1]	[2]	[3]	[4]	[5]			PREPARAT	DZIAŁANIE PREPARATU
								<i>hydroksypropylum pregelificatum</i> <i>Dextrinum</i>		
							<i>stigma</i> [2]	.	ZNAMIĘ KUKURYDZY	<i>diureticum</i>
394.	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe imbir lekarski	x	x	x	x	.	<i>rhizoma</i> [1, 2, 3, 4]	<i>Zingiberis rhizoma</i>	status EMA traditional use: do łagodzenia objawów choroby lokomocyjnej, objawowe leczenie łagodnych, spastycznych dolegliwości żołądkowo-jelitowych, w tym wzdęć	
							<i>aetheroleum</i> [2, 4]		AVIOPANT LOCOMOTIV	<i>antiemeticum</i> <i>antiemeticum</i>
									MELISANA KLOSTERFRAU	<i>sedativum</i>

III. STAN ZAGROŻENIA I OCHRONA GATUNKÓW DOSTARCZAJĄCYCH SUROWCÓW LECZNICZYCH

W Polsce około 25% wykorzystywanych krajowych surowców roślinnych (około 120 gatunków) pochodzi ze stanu naturalnego (KOZŁOWSKI i in. 2019). W przypadku ponad 80 gatunków zbior ze stanu naturalnego jest jedynym sposobem pozyskania surowców zielarskich, co stwarza zagrożenie dla występowania niektórych z nich, przede wszystkim w skali lokalnej. Pierwsze informacje dotyczące niebezpieczeństwa, jakie niesie nadmierne i niefachowe pozyskiwanie roślin leczniczych, pochodzą z lat 20. XX w. i dotyczą widłaka goździstego *Lycopodium clavatum*. W tym czasie istniało duże zapotrzebowanie na jego zarodniki (*Sporae Lycopodii*). Aby zwiększyć ilość pozyskiwanego surowca, zbieracze wyrywali całą część nadziemną, zamiast ścinać tylko pędy zarodnikowe, pakowali do worków i dopiero w domu obcinali kłosa z zarodnikami, resztę roślin wyrzucając. Biorąc pod uwagę fakt, że widłaki rosną bardzo wolno, takie działania w szybkim tempie spowodowały zanik tej rośliny na dużych obszarach (ANONIM, 1925). W bardzo ostrym tonie utrzymana jest praca pioniera ochrony przyrody w Polsce, profesora Władysława Szafera, pod wymownym tytułem „Niszczenie przyrody pod hasłem użytkowania roślin leczniczych” (SZAFER 1930). Autor podaje w niej przykłady rabunkowej eksploatacji cennych, a jednocześnie rzadkich gatunków roślin zielarskich, a także krytycznie ocenia kompetencje zbieraczy ziół, firm zajmujących się obrotem surowcami zielarskimi oraz istniejące wówczas prawodawstwo. O zbieraczach pisze m.in. „Oto po lasach, łąkach, resztkach stepów, na jeziorach i torfowiskach, na niżu i w górach, uwija się w Polsce od kilku lat tłum ludzi ciemnych lub «oświeconych» przez jakichś botaników, nieznanych nikomu, którzy korzystając z bezkarności spowodowanej ubolewania godnym faktem nieistnienia w Polsce ustawy o ochronie przyrody (wtedy, gdy wszystkie inne państwa w Europie takie ustawy posiadają!) niszczy w sposób niebywały naszą roślinność¹”. Jak drastyczna była wówczas eksploatacja rzadkich gatunków, świadczy podany przez autora przykład: „Po co – pytam – czynić wysiłki, aby ochronić przed zniszczeniem cudowną ozdobę stepowej flory naszej, miłka wiosennego (*Adonis vernalis*) wtedy, gdy dowiadujemy się, że na Żulickiej Górze pod Złoczowem [obecnie na Ukrainie, przyp. aut.], tam, gdzie z inicjatywy muzeum archidiecezjalnego we Lwowie ma powstać rezerwat stepowy (...), zostały wykopane wszystkie okazy tej rośliny i wywiezione do Węgier przez jakieś towarzystwo handlu ziołami lekarskimi?²”

Przytaczana przez Szafera ilość oficjalnie pozyskanych rzadkich już wówczas roślin robi wrażenie, biorąc pod uwagę, że odnoszą się do suchego surowca. Na przykład w 1927 r. zebrano 12 780 kg suszu ziela rosiczki okrągłolistnej *Drosera rotundifolia* (dane z 5 ówczesnych województw) czy też 10 540 kg zarodników widłaków *Lycopodium* spp. (dane z 7 województw). Szafer przedstawił także wytyczne dotyczące osób zajmujących się zbiorem ziół, które powinny uzyskać: (1) odpowiednie kwalifikacje merytoryczne w tym zakresie i (2) zezwolenia na zbiór, dotyczące zarówno konkret-

¹ W. Szafer 1930. Niszczenie przyrody pod hasłem użytkowania roślin leczniczych. – Ochrona Przyrody 10: s. 29–30.

² W. Szafer, op. cit., s. 31.

nych gatunków, jak i miejsc zbioru. Uważał, że konieczne jest powołanie kontrolerów pracy zbieraczy, a zarówno dla zbieraczy, jak i kontrolerów powinno zorganizować się kursy dokształcające. Należy dodać, że w okresie międzywojennym dla ludności z uboższych regionów zbieranie roślin leczniczych było często jedynym sposobem zarobkowania. Szczegółowy opis relacji zielarstwa z ochroną przyrody w tamtym czasie przedstawiła MAGOWSKA (1999). Postulaty dotyczące ochrony roślin zostały wkrótce częściowo spełnione, gdy 10 marca 1934 r. ukazała się ustawa o ochronie przyrody. Wprowadzono również rejestrację zbieraczy i obowiązkowe szkolenia, a Polski Komitet Zielarski popularyzował program uprawy roślin leczniczych w małych gospodarstwach rolnych (MAGOWSKA 1999), aby punkt ciężkości pozyskiwania roślin leczniczych zaczął powoli przesunąć się w kierunku upraw. Niestety, z różnych przyczyn nie udało się przed wybuchem II wojny światowej wprowadzić ochrony gatunkowej roślin. Listę taką opublikowano dopiero w 1946 r. (ROZPORZĄDZENIE ... 1946) na mocy wciąż obowiązującej wówczas ustawy o ochronie przyrody z 1934 r. Wkrótce jednak została sporządzona nowa lista, na podstawie ustawy o ochronie przyrody z 1949 r., która uwzględniała nowe realia, związane zwłaszcza z wytyczeniem nowych granic Polski (ROZPORZĄDZENIE ... 1957). Oprócz gatunków uznanych za „chronione na całym obszarze Polski” (czyli ściśle chronionych w obecnym rozumieniu), na szczególną uwagę zasługuje paragraf 5 rozporządzenia, który zawiera po raz pierwszy wyróżnioną kategorię gatunków podlegających ochronie częściowej. Obejmowała ona grupę dziko rosnących roślin leczniczych i przemysłowych, których egzystencji mogłaby zagrozić nadmierna eksploatacja. Zasady ich pozyskania (ilość, wymagane kwalifikacje zbieraczy i zgody na zbiór) regulował paragraf 6. Ochroną częściową objęto głównie rośliny lecznicze, takie jak np. mącznica lekarska *Arctostaphylos uva-ursi*, pokrzyk wilcza jagoda *Atropa bella-donna*, konwalia majowa *Convallaria majalis* i zimowit jesienny *Colchicum autumnale*. Niektóre gatunki roślin leczniczych, np. miłek wiosenny *Adonis vernalis*, arnika górską *Arnica montana* i widłaki *Lycopodium* spp. (wolno było ścinać tylko ich kłosa zarodnikowe), uznano już wtedy za chronione na całym obszarze Polski, co wykluczyło możliwość ich pozyskiwania ze stanu naturalnego. W tym czasie rozpoczęły się także badania specjalnie poświęcone biologii, zasobom i ochronie roślin leczniczych, które trwają do tej pory (np. GAWŁOWSKA 1952, 1956, 1964, 1965, 1982; RAMS 1979; SZMEJA, TOKARZ 1982; BRUNARSKA i in. 1984, KAŹMIERCZAKOWA, RAMS 1984; JĘDRZEJKO 1985a, b, 1990; JĘDRZEJKO i in. 1988a, b, 1989a, b; KUŹNIEWSKI 1993; JEZIERSKA 1996, 1997; ŹARNOWIEC i in. 1997; STEBEL, BACLER-ŻBIKOWSKA 2019, 2020). Następną listą roślin chronionych ukazała się w 1983 r. (ROZPORZĄDZENIE ... 1983) i została poszerzona o kolejne gatunki, zwłaszcza z grupy objętych ochroną całkowitą (czyli ścisłą w obecnym rozumieniu). Z roślin leczniczych znalazły się tu m.in. arcydzięgiel litwor *Archangelica officinalis* i barwinek pospolity *Vinca minor*. Grupę gatunków objętych ochroną częściową powiększono o kilka roślin leczniczych, m.in. kruszynę pospolitą *Frangula alnus* i kocanki piaskowe *Helichrysum arenarium*. Kolejne listy ukazywały się w mniejszych odstępach czasowych. Lista z 1995 r. (ROZPORZĄDZENIE ... 1995) jest obszerniejsza niż poprzednie, a niektóre gatunki wcześniej objęte ochroną częściową, np. naparstnica purpurowa *Digitalis purpurea* i grzybień biały *Nymphaea alba*, przeniesione zostały do grupy gatunków ściśle chronionych. Postęp w badaniach flory Polski spowodował, że konieczna stała się nowelizacja listy roślin chronionych i w 2001 r. ukazała się następna (ROZPORZĄDZENIE ... 2001), w której po raz pierwszy ochroną objęto przedstawicieli z grupy mszaków *Bryophyta*. Na uwagę zasługuje fakt umieszczenia w grupie gatunków chronionych częściowo takich roślin, jak np. aster gawędka *Aster amellus*, goździk kropkowany *Dianthus deltoides* i miódownik melisowaty *Melittis melissophyllum*, które nie są roślinami leczniczymi czy też przemysłowymi. Z tego względu pierwotny charakter tego typu ochrony zaczął tracić sens. Po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej zaszła konieczność dalszych modyfikacji listy roślin chronionych, uwzględniającej prawodawstwo europejskie (ROZPORZĄDZENIE ... 2004), co doprowadziło do znacznego jej poszerzenia. Po raz pierwszy objęto ochroną glony z gromady ramienic *Charophyta*, brunatnic *Phaeophyta* i krasnorostów *Rhodophyta*. Wprowadzono także dwie nowe kategorie: (1) gatunki

objęte ochroną częściową, które mogą być zbierane ze wskazaniem sposobów ich pozyskiwania, oraz (2) wymagające ustalenia stref ochrony ich ostoi lub stanowisk z podaniem wielkości tych stref. W pierwszej grupie znalazły się takie rośliny lecznicze, jak np. konwalia majowa *Convallaria majalis*, przytulia wonna *Galium odoratum*, kruszyna pospolita *Frangula alnus* i bobrek trójlistkowy *Menyanthes trifoliata*, druga natomiast zawiera bardzo rzadkie, zagrożone rośliny objęte ochroną ścisłą. Kolejna lista (ROZPORZĄDZENIE ... 2012) jest praktycznie powtórzeniem listy z 2004 r. Liczne zmiany zawiera natomiast obowiązująca obecnie lista z 2014 r. (ROZPORZĄDZENIE ... 2014). W przypadku roślin leczniczych część gatunków objęta wcześniej ochroną ścisłą, np. arcydzięgiel litwor *Archangelica officinalis*, zimowit jesienny *Colchicum autumnale* i śnieżyczka przebiśnieg *Galanthus nivalis*, przeniesiona została do kategorii gatunków objętych ochroną częściową. Niektóre gatunki, objęte wcześniej ochroną częściową, np. kruszyna pospolita *Frangula alnus*, przytulia wonna *Galium odoratum* i kalina koralowa *Viburnum opulus*, zostały usunięte z listy. Zgodnie z tym rozporządzeniem, spośród uwzględnionych w prezentowanym opracowaniu roślin, 4 podlegają w Polsce ochronie ścisłej, a 9 częściowej (tab. II). Jest rzeczą interesującą, że zestawiając listę roślin objętych ochroną częściową, jej autorzy w niewielkim zakresie odnieśli się do spraw związanych z pozyskiwaniem roślin do celów leczniczych (KEPEL i in. 2013), co w pierwszej liście roślin chronionych (ROZPORZĄDZENIE ... 1957) miało kluczowe znaczenie.

Stan zagrożenia flory w Polsce i na świecie jest poważny i ciągle rośnie. Z różnych przyczyn nie wszystkie gatunki można objąć ochroną prawną, stąd też rozpoczęto analizę flor poszczególnych regionów, państw, kontynentów i świata pod kątem zagrożenia jej poszczególnych składników, tworząc tzw. czerwone listy. Założona w 1948 r. Międzynarodowa Unia Ochrony Przyrody (International Union for Conservation of Nature, IUCN) wypracowała odpowiedni system klasyfikacji zagrożeń, którego kategorie przedstawiono poniżej. W Polsce za pierwsze opracowanie tego typu można uznać pracę JASIEWICZA „Wykaz gatunków rzadkich i zagrożonych flory polskiej” (1981). W 1986 r. ukazała się „Lista wymierających i zagrożonych roślin naczyniowych Polski” (ZARZYCKI 1986), a kolejne „czerwone listy” opublikowane zostały w następnych latach (ZARZYCKI, SZELAĞ 1992, 2006; KAŻMIERCZAKOWA i in. 2016). Ostatnia lista zawiera 765 gatunków, w tym niektóre gatunki lecznicze, takie jak np. mącznica lekarska *Arctostaphylos uva-ursi*, arnika górską *Arnica montana* i pokrzyk wilcza jagoda *Atropa belladonna*.

W tabeli II zestawiono rośliny lecznicze, uwzględniając:

1. Nazwę łacińską roślin (zgodnie z tab. I).
2. Pozyskiwane surowce.
3. Pochodzenie surowca, głównie za opracowaniem SENDERSKIEGO (2017) i KOŁODZIEJ (2018):
 - N – pozyskiwany ze stanu naturalnego,
 - U – pozyskiwany z upraw,
 - I – pochodzi z importu (dotyczy gatunków egzotycznych lub objętych w Polsce ścisłą ochroną gatunkową).
4. Kategorie zagrożenia, odpowiednio na świecie, w Europie i w Polsce, zgodnie z klasyfikacją IUCN (<https://www.iucnredlist.org>; ALLEN i in. 2014; KAŻMIERCZAKOWA i in. 2016):
 - CR – krytycznie zagrożone (*critically endangered*) – najbardziej zagrożone gatunki,
 - EN – zagrożone (*endangered*) – gatunki o wysokim ryzyku wymarcia w niedalekiej przyszłości,
 - VU – narażone (*vulnerable*) – gatunki narażone na wymarcie,
 - NT – bliskie zagrożenia (*near threatened*) – gatunki bliskie zaliczenia do poprzedniej kategorii, ale jeszcze się do niej nie kwalifikujące,
 - LC – najmniejszej troski (*least concern*) – gatunki niespełniające kryteriów kwalifikujących je do którejś z powyższych kategorii; zalicza się tu gatunki pospolite, szeroko rozprzestrzenione,

- DD – niedostatecznie rozpoznane (*data deficient*) – gatunki o nieokreślonym stopniu zagrożenia, wymagające zebrania dokładniejszych danych.
5. Kategorie ochrony w Polsce (ROZPORZĄDZENIE ... 2014) – ścisła i częściowa.

Tabela II. Gatunki dostarczające surowców leczniczych – stan zagrożenia i ochrona gatunkowa

LP.	GATUNEK	SUROWIEC	POCHODZENIE SUROWCA			KATEGORIE ZAGROŻENIA			OCHRONA W POLSCE	
			N	U	I	ŚWIAT	EUROPA	POLSKA	ŚCISŁA	CZĘŚCIOWA
1.	<i>Abelmoschus manihot</i>	<i>corolla</i>	.	.	x
2.	<i>Achillea millefolium</i>	<i>herba flos</i>	x	.	.	LC	LC	.	.	.
3.	<i>Achyranthes bidentata</i>	<i>radix</i>	.	.	x
4.	<i>Actaea racemosa</i>	<i>rhizoma</i>	.	x
5.	<i>Acorus calamus</i>	<i>rhizoma</i>	x	.	.	LC
6.	<i>Adonis vernalis</i>	<i>herba</i>	+!	.	x	.	LC	VU	x	.
7.	<i>Aesculus hippocastanum</i>	<i>semen fructus cortex</i>	x	.	.	.	VU	.	.	.
8.	<i>Agrimonia eupatoria</i>	<i>herba</i>	x	.	.	.	LC	.	.	.
9.	<i>Akebia quinata</i>	<i>caulis</i>	.	.	x
10.	<i>Akebia trifoliata</i>	<i>caulis</i>	.	.	x
11.	<i>Alchemilla vulgaris</i>	<i>herba</i>	x
12.	<i>Allium cepa</i>	<i>bulbus</i>	.	x
13.	<i>Allium sativum</i>	<i>bulbus</i>	.	x
14.	<i>Aloe arborescens</i>	<i>folium</i>	.	x	x	LC
15.	<i>Aloe ferox</i>	<i>succus</i>	.	.	x
16.	<i>Aloe vera</i>	<i>succus</i>	.	.	x
17.	<i>Aloysia citrodora</i>	<i>folium</i>	.	.	x
18.	<i>Alpinia officinarum</i>	<i>radix</i>	.	.	x
19.	<i>Althaea officinalis</i>	<i>folium radix</i>	.	x	.	.	LC	.	.	.
20.	<i>Anamirta cocculus</i>	<i>fructus</i>	.	.	x
21.	<i>Andrographis paniculata</i>	<i>herba</i>	.	.	x
22.	<i>Anemarrhena asphodeloides</i>	<i>rhizoma</i>	.	.	x

LP.	GATUNEK	SUROWIEC	POCHODZENIE SUROWCA			KATEGORIE ZAGROŻENIA			OCHRONA W POLSCE	
			N	U	I	ŚWIAT	EUROPA	POLSKA	ŚCISŁA	CZEŚCIOWA
23.	<i>Angelica archangelica</i>	<i>radix folium herba fructus</i>	+!	x	.	.	LC	.	.	x
24.	<i>Angelica biserrata</i>	<i>radix</i>	.	.	x
25.	<i>Angelica dahurica</i>	<i>radix</i>	.	.	x
26.	<i>Angelica sinensis</i>	<i>radix</i>	.	.	x
27.	<i>Arachis hypogaea</i>	<i>semen</i>	.	.	x
28.	<i>Arctium lappa</i>	<i>radix</i>	x	x	.		LC	.	.	.
29.	<i>Arctium minus</i>	<i>radix</i>	x
30.	<i>Arctium tomentosum</i>	<i>radix</i>	x
31.	<i>Arctostaphylos uva-ursi</i>	<i>folium</i>	+!	.	x		LC	NT	x	.
32.	<i>Arnica chamissonis</i>	<i>anthodium</i>	.	x	x			.	.	.
33.	<i>Arnica montana</i>	<i>flos anthodium rhizoma et radix folium herba</i>	+!	x	.	.	LC	VU	x	.
34.	<i>Aronia melanocarpa</i>	<i>fructus</i>	.	x
35.	<i>Artemisia abrotanum</i>	<i>herba</i>	.	x
36.	<i>Artemisia absinthium</i>	<i>herba</i>	x
37.	<i>Astragalus gummifer</i>	<i>gummi</i>	.	.	x
38.	<i>Astragalus mongholicus</i>	<i>radix</i>	.	.	x	LC
39.	<i>Atractylodes lancea</i>	<i>rhizoma</i>	.	.	x
40.	<i>Atractylodes macrocephala</i>	<i>rhizoma</i>	.	.	x
41.	<i>Atropa bella-donna</i>	<i>folium radix</i>	+!	x	.	.	.	NT	.	x
42.	<i>Avena sativa</i>	<i>herba fructus</i>	.	x
43.	<i>Ballota nigra</i>	<i>herba</i>	x	x
44.	<i>Baptisia tinctoria</i>	<i>radix</i>	.	.	x

LP.	GATUNEK	SUROWIEC	POCHODZENIE SUROWCA			KATEGORIE ZAGROŻENIA			OCHRONA W POLSCE	
			N	U	I	ŚWIAT	EUROPA	POLSKA	ŚCISŁA	CZĘŚCIOWA
45.	<i>Beta vulgaris</i>	<i>radix</i>	.	x
46.	<i>Betonica officinalis</i>	<i>herba</i>	x
47.	<i>Betula pendula</i>	<i>folium</i>	x	.	.	LC
48.	<i>Betula pubescens</i>	<i>folium</i>	x	.	.	LC
49.	<i>Borago officinalis</i>	<i>oleum</i>	.	x	.	.	LC	.	.	.
50.	<i>Boswellia serrata</i>	<i>gummiresina</i>	.	.	x
51.	<i>Brassica napus</i>	<i>semen</i>	.	x
52.	<i>Brassica nigra</i>	<i>semen</i>	.	x	.	LC	LC	.	.	.
53.	<i>Brassica rapa</i>	<i>semen</i>	.	x	.	.	DD	.	.	.
54.	<i>Bupleurum chinense</i>	<i>radix</i>	.	.	x
55.	<i>Bupleurum scorzonerifolium</i>	<i>radix</i>	.	.	x
56.	<i>Calendula officinalis</i>	<i>flos anthodium</i>	.	x
57.	<i>Camellia sinensis</i>	<i>folium</i>	.	.	x	DD
58.	<i>Cannabis sativa</i>	<i>folium cum florae</i>	.	x
59.	<i>Capparis spinosa</i>	<i>cortex</i>	.	.	x	LC
60.	<i>Capsella bursa-pastoris</i>	<i>herba</i>	x
61.	<i>Capsicum annuum</i> var. <i>minimum</i>	<i>oleoresina</i>	.	x
62.	<i>Capsicum frutescens</i>	<i>fructus</i>	.	x	.	LC
63.	<i>Carapichea ipecacuanha</i>	<i>radix</i>	.	.	x
64.	<i>Carthamus tinctorius</i>	<i>flos</i>	.	x
65.	<i>Carum carvi</i>	<i>fructus</i>	.	x	.	.	LC	.	.	.
66.	<i>Cassia occidentalis</i>	<i>semen</i>	.	.	x
67.	<i>Cedrus</i> spp.	<i>lignum</i>	.	.	x
68.	<i>Centaurea benedicta</i>	<i>herba</i>	.	.	x
69.	<i>Centaurium erythraea</i>	<i>herba</i>	x	x	.	LC	LC	.	.	x
70.	<i>Centaurium erythraea</i> subsp. <i>suffruticosum</i>	<i>herba</i>	.	.	x	.	DD	.	.	.

LP.	GATUNEK	SUROWIEC	POCHODZENIE SUROWCA			KATEGORIE ZAGROŻENIA			OCHRONA W POLSCE	
			N	U	I	ŚWIAT	EUROPA	POLSKA	ŚCISŁA	CZEŚCIOWA
71.	<i>Centaurium erythraea</i> subsp. <i>grandiflorum</i>	herba	.	.	x
72.	<i>Centella asiatica</i>	herba	.	.	x	LC
73.	<i>Chamaemelum nobile</i>	flos	.	x	.	LC	LC	.	.	.
74.	<i>Chelidonium majus</i>	herba	x	x	.	.	LC	.	.	.
75.	<i>Cichorium intybus</i>	radix semen	x	x	.	.	LC	.	.	.
76.	<i>Cinchona calisaya</i>	cortex	.	.	x	LC
77.	<i>Cinchona pubescens</i>	cortex	.	.	x	LC
78.	<i>Cinnamomum camphora</i>	cortex	.	.	x	LC
79.	<i>Cinnamomum cassia</i>	folium caulis cortex	.	.	x
80.	<i>Cinnamomum verum</i>	flos folium cortex	.	.	x
81.	<i>Citrus x aurantium</i>	fructus flos	.	.	x
82.	<i>Citrus x limon</i>	fructus	.	.	x
83.	<i>Citrus x reticulata</i>	epicarpium	.	.	x
84.	<i>Citrus x sinensis</i>	epicarpium mesocarpium	.	.	x
85.	<i>Clematis armandi</i>	caulis	.	.	x
86.	<i>Cocos nucifera</i>	semen	.	.	x
87.	<i>Codonopsis pilosula</i>	radix	.	.	x
88.	<i>Coix lacryma-jobi</i> subsp. <i>ma-yuen</i>	semen	.	.	x
89.	<i>Cola acuminata</i>	semen	.	.	x	LC
90.	<i>Cola nitida</i>	semen	.	.	x	LC
91.	<i>Colchicum autumnale</i>	semen	+	x	.	LC	LC	.	.	x
92.	<i>Commiphora kua</i>	gummi-resina	.	.	x
93.	<i>Commiphora myrrha</i>	gummi-resina	.	.	x

LP.	GATUNEK	SUROWIEC	POCHODZENIE SUROWCA			KATEGORIE ZAGROŻENIA			OCHRONA W POLSCE	
			N	U	I	ŚWIAT	EUROPA	POLSKA	ŚCISŁA	CZĘŚCIOWA
94.	<i>Commiphora schimperi</i>	<i>gummiresina</i>	.	.	x	LC
95.	<i>Conioselinum anthriscoides</i>	<i>radix et rhizoma</i>	.	.	x
96.	<i>Convallaria majalis</i>	<i>herba folium</i>	x	x	.	.	LC	.	.	.
97.	<i>Coptis chinensis</i>	<i>rhizoma</i>	.	.	x
98.	<i>Coptis deltoidea</i>	<i>rhizoma</i>	.	.	x
99.	<i>Coptis teeta</i>	<i>rhizoma</i>	.	.	x	EN
100.	<i>Coriandrum sativum</i>	<i>fructus</i>	.	x
101.	<i>Corydalis yanhusuo</i>	<i>rhizoma</i>	.	.	x
102.	<i>Crataegus azarolus</i>	<i>fructus folium cum florum inflorescentia</i>	.	.	x	LC	LC	.	.	.
103.	<i>Crataegus laevigata</i>	<i>fructus folium cum florum inflorescentia</i>	x	.	.	LC	LC	.	.	.
104.	<i>Crataegus monogyna</i>	<i>fructus folium cum florum inflorescentia</i>	x	.	.	LC	LC	.	.	.
105.	<i>Crataegus nigra</i>	<i>fructus folium cum florum inflorescentia</i>	.	.	x	EN	EN	.	.	.
106.	<i>Crataegus pentagyna</i>	<i>fructus folium cum florum inflorescentia</i>	.	.	x	LC	DD	.	.	.
107.	<i>Crocus sativus</i>	<i>stigma</i>	.	.	x
108.	<i>Cucurbita pepo</i>	<i>semen</i>	.	x	.	LC
109.	<i>Curcuma longa</i>	<i>rhizoma</i>	.	.	x	DD

LP.	GATUNEK	SUROWIEC	POCHODZENIE SUROWCA			KATEGORIE ZAGROŻENIA			OCHRONA W POLSCE	
			N	U	I	ŚWIAT	EUROPA	POLSKA	ŚCISŁA	CZEŚCIOWA
110.	<i>Curcuma zanthorrhiza</i>	rhizoma	.	.	x	DD
111.	<i>Cyamopsis tetragonoloba</i>	semen	.	.	x
112.	<i>Cymbopogon winterianus</i>	herba	.	.	x
113.	<i>Cynara cardunculus</i>	folium herba	.	x	.	.	LC	.	.	.
114.	<i>Cytisus scoparius</i>	herba	x
115.	<i>Datura stramonium</i>	folium	.	x
116.	<i>Delphinium consolida</i>	herba	x
117.	<i>Delphinium staphisagria</i>	semen	.	.	x	.	LC	.	.	.
118.	<i>Digitalis purpurea</i>	folium	.	x	.	.	LC	.	.	.
119.	<i>Dioscorea nipponica</i>	rhizoma	.	.	x
120.	<i>Dioscorea oppositifolia</i>	rhizoma	.	.	x
121.	<i>Dolomiaea costus</i>	radix	.	.	x	CR
122.	<i>Drynaria roosii</i>	rhizoma	.	.	x
123.	<i>Echinacea angustifolia</i>	radix	.	x
124.	<i>Echinacea pallida</i>	radix	.	x
125.	<i>Echinacea purpurea</i>	herba radix	.	x
126.	<i>Eclipta prostrata</i>	herba	.	.	x	LC
127.	<i>Elettaria cardamomum</i>	fructus	.	.	x
128.	<i>Eleutherococcus nodiflorus</i>	cortex	.	.	x
129.	<i>Eleutherococcus senticosus</i>	radix	.	.	x
130.	<i>Elymus repens</i>	rhizoma	x
131.	<i>Ephedra equisetina</i>	herba	.	.	x
132.	<i>Ephedra intermedia</i>	herba	.	.	x	LC
133.	<i>Ephedra sinica</i>	herba	.	.	x	LC
134.	<i>Epilobium angustifolium</i>	herba	x	x	.	LC
135.	<i>Epilobium parviflorum</i>	herba	x	.	.	LC
136.	<i>Equisetum arvense</i>	herba	x	.	.	LC	LC	.	.	.

LP.	GATUNEK	SUROWIEC	POCHODZENIE SUROWCA			KATEGORIE ZAGROŻENIA			OCHRONA W POLSCE	
			N	U	I	ŚWIAT	EUROPA	POLSKA	ŚCISŁA	CZĘŚCIOWA
137.	<i>Erigeron canadensis</i>	herba	x
138.	<i>Eschscholzia californica</i>	herba	.	.	x
139.	<i>Eucalyptus globulus</i>	folium	.	.	x	LC
140.	<i>Eucalyptus polybractea</i>	folium summitas	.	.	x	LC
141.	<i>Eucalyptus smithii</i>	folium summitas	.	.	x	LC
142.	<i>Eucommia ulmoides</i>	cortex	.	.	x	VU
143.	<i>Euphrasia rostkoviana</i>	herba	x	.	.	.	LC	.	.	.
144.	<i>Fagopyrum esculentum</i>	herba semen	.	x
145.	<i>Fallopia multiflora</i>	radix	.	.	x
146.	<i>Filipendula ulmaria</i>	herba flos	x	.	.	LC	LC	.	.	.
147.	<i>Foeniculum vulgare</i> subsp. <i>vulgare</i> var. <i>vulgare</i>	fructus herba	.	x
148.	<i>Foeniculum vulgare</i> subsp. <i>vulgare</i> var. <i>dulce</i>	fructus	.	x
149.	<i>Fragaria moschata</i>	folium	x	.	.	.	LC	.	.	.
150.	<i>Fragaria vesca</i>	folium	x	.	.	.	LC	.	.	.
151.	<i>Fragaria viridis</i>	folium	x	.	.	.	LC	.	.	.
152.	<i>Fragaria x ananasa</i>	folium	.	x
153.	<i>Frangula alnus</i>	cortex	x	.	.	LC	LC	.	.	.
154.	<i>Fraxinus angustifolia</i>	folium	.	.	x	LC	LC	.	.	.
155.	<i>Fraxinus chinensis</i> subsp. <i>rhynchophylla</i>	cortex	.	.	x
156.	<i>Fraxinus excelsior</i>	folium	x	.	.	NT	NT	.	.	.
157.	<i>Fumaria officinalis</i>	herba	x
158.	<i>Gardenia jasminoides</i>	fructus	.	.	x
159.	<i>Gastrodia elata</i>	rhizoma	.	.	x
160.	<i>Gentiana lutea</i>	radix	.	x	.	.	LC	.	.	.

LP.	GATUNEK	SUROWIEC	POCHODZENIE SUROWCA			KATEGORIE ZAGROŻENIA			OCHRONA W POLSCE	
			N	U	I	ŚWIAT	EUROPA	POLSKA	ŚCISŁA	CZĘŚCIOWA
161.	<i>Ginkgo biloba</i>	<i>folium</i>	.	x	x	EN
162.	<i>Glycine max</i>	<i>semen</i>	.	.	x
163.	<i>Glycyrrhiza glabra</i>	<i>radix</i>	.	.	x	LC	LC	.	.	.
164.	<i>Glycyrrhiza inflata</i>	<i>radix</i>	.	.	x
165.	<i>Glycyrrhiza uralensis</i>	<i>radix</i>	.	.	x
166.	<i>Gossypium hirsutum</i>	<i>semen fructus / lanugo</i>	.	.	x	VU
167.	<i>Grindelia hirsutula</i>	<i>herba</i>	.	.	x
168.	<i>Grindelia squarrosa</i>	<i>herba</i>	.	x	x
169.	<i>Hamamelis virginiana</i>	<i>cortex folium ramus</i>	.	x	x	LC
170.	<i>Harpagophytum procumbens</i>	<i>radix</i>	.	.	x
171.	<i>Harpagophytum zeyheri</i>	<i>radix</i>	.	.	x
172.	<i>Hedera helix</i>	<i>folium</i>	.	x	.	.	LC	.	.	.
173.	<i>Helianthus annuus</i>	<i>semen</i>	.	x
174.	<i>Helichrysum arenarium</i>	<i>flos</i>	x	.	.	.	NT	.	.	x
175.	<i>Herniaria glabra</i>	<i>herba</i>	x	.	.	.	LC	.	.	.
176.	<i>Herniaria hirsuta</i>	<i>herba</i>	x
177.	<i>Herniaria incana</i>	<i>herba</i>	.	.	x
178.	<i>Hibiscus sabdariffa</i>	<i>calyx epicalyx</i>	.	.	x
179.	<i>Houttuynia cordata</i>	<i>herba</i>	.	.	x
180.	<i>Humulus lupulus</i>	<i>flos strobuli</i>	x	x	x	.	LC	.	.	.
181.	<i>Hydrastis canadensis</i>	<i>rhizoma</i>	.	x	.	.	VU	.	.	.
182.	<i>Hyoscyamus niger</i>	<i>herba</i>	x	x
183.	<i>Hypericum perforatum</i>	<i>herba</i>	x	x	.	.	LC	.	.	.
184.	<i>Hyssopus officinalis</i>	<i>herba</i>	.	x	x	.	DD	.	.	.

LP.	GATUNEK	SUROWIEC	POCHODZENIE SUROWCA			KATEGORIE ZAGROŻENIA			OCHRONA W POLSCE	
			N	U	I	ŚWIAT	EUROPA	POLSKA	ŚCISŁA	CZEŚCIOWA
185.	<i>Iberis amara</i>	<i>herba</i>	.	.	x
186.	<i>Ilex paraguariensis</i>	<i>folium</i>	.	.	x	NT
187.	<i>Illicium verum</i>	<i>fructus</i>	.	.	x
188.	<i>Inula helenium</i>	<i>rhizoma</i>	.	x	.	.	LC	.	.	.
189.	<i>Iris domestica</i>	<i>rhizoma</i>	.	.	x
190.	<i>Isatis tinctoria</i>	<i>radix</i>	.	.	x	.	LC	.	.	.
191.	<i>Juglans regia</i>	<i>folium</i>	.	x	.	LC	LC	.	.	.
192.	<i>Juniperus communis</i>	<i>galbulus</i>	x	.	.	LC	LC	.	.	.
193.	<i>Krameria lappacea</i>	<i>radix caulis cum flore</i>	.	.	x
194.	<i>Lavandula angustifolia</i>	<i>flos</i>	.	x	x	LC	LC	.	.	.
195.	<i>Lavandula latifolia</i>	<i>summitas cum flore</i>	.	.	x	LC	LC	.	.	.
196.	<i>Leonurus cardiaca</i>	<i>herba</i>	x	x	.	.	LC	.	.	.
197.	<i>Levisticum officinale</i>	<i>radix</i>	.	x
198.	<i>Ligusticum chuanxiong</i>	<i>rhizoma</i>	.	.	x
199.	<i>Ligusticum jeholense</i>	<i>radix et rhizoma</i>	.	.	x
200.	<i>Linum usitatissimum</i>	<i>semen</i>	.	x
201.	<i>Lycium barbatum</i>	<i>fructus</i>	.	.	x
202.	<i>Lycopus lucidus</i>	<i>herba</i>	.	.	x
203.	<i>Lythrum salicaria</i>	<i>herba</i>	x	.	.	LC	LC	.	.	.
204.	<i>Macrotyloma biflorum</i> var. <i>biflorum</i>	<i>semen</i>	.	.	x
205.	<i>Magnolia biondii</i>	<i>flos immaturus</i>	.	.	x	LC
206.	<i>Magnolia officinalis</i>	<i>cortex flos</i>	.	.	x	EN
207.	<i>Majorana hortensis</i>	<i>herba</i>	.	x	x
208.	<i>Malva neglecta</i>	<i>folium flos</i>	x	.	.	.	LC	.	.	.

LP.	GATUNEK	SUROWIEC	POCHODZENIE SUROWCA			KATEGORIE ZAGROŻENIA			OCHRONA W POLSCE	
			N	U	I	ŚWIAT	EUROPA	POLSKA	ŚCISŁA	CZEŚCIOWA
209.	<i>Malva sylvestris</i>	<i>folium flos</i>	x	x	.	.	LC	.	.	.
210.	<i>Manihot esculenta</i>	<i>tuber/radix</i>	.	.	x
211.	<i>Marrubium vulgare</i>	<i>herba</i>	.	x	.	.	NT	.	.	.
212.	<i>Matricaria chamomilla</i>	<i>flos anthodium</i>	x	x	.	.	LC	.	.	.
213.	<i>Melaleuca alternifolia</i>	<i>folium</i>	.	.	x
214.	<i>Melaleuca dissitiflora</i>	<i>summitas</i>	.	.	x
215.	<i>Melaleuca leucadendra</i>	<i>caulis cum folium</i>	.	.	x	DD
216.	<i>Melaleuca linariifolia</i>	<i>caulis cum folium</i>	.	.	x	LC
217.	<i>Melaleuca quinquenervia</i>	<i>caulis cum folium</i>	.	.	x	LC
218.	<i>Melilotus officinalis</i>	<i>herba</i>	x	x	.	LC	LC	.	.	.
219.	<i>Melissa officinalis</i>	<i>folium herba</i>	.	x	.	.	LC	.	.	.
220.	<i>Mentha arvensis</i>	<i>herba</i>	x	x	.	LC
221.	<i>Mentha canadensis</i>	<i>herba</i>	.	.	x
222.	<i>Mentha x piperita</i>	<i>herba folium</i>	.	x
223.	<i>Menyanthes trifoliata</i>	<i>folium</i>	x	.	.	LC	LC	.	.	x
224.	<i>Myristica fragrans</i>	<i>macis semen</i>	.	.	x	DD
225.	<i>Myroxylon balsamum</i> var. <i>balsamum</i>	<i>resina</i>	.	.	x	LC
226.	<i>Myroxylon balsamum</i> var. <i>pereirae</i>	<i>resina</i>	.	.	x
227.	<i>Oenothera biennis</i>	<i>semen</i>	x	x
228.	<i>Oenothera glazioviana</i>	<i>semen</i>	x	x
229.	<i>Olea europaea</i>	<i>folium fructus</i>	.	.	x	.	DD	.	.	.

LP.	GATUNEK	SUROWIEC	POCHODZENIE SUROWCA			KATEGORIE ZAGROŻENIA			OCHRONA W POLSCE	
			N	U	I	ŚWIAT	EUROPA	POLSKA	ŚCISŁA	CZĘŚCIOWA
230.	<i>Ononis spinosa</i>	<i>radix</i>	x	.	.	.	LC	.	.	x
231.	<i>Ophiopogon japonicus</i>	<i>radix</i>	.	.	x
232.	<i>Origanum dictamnus</i>	<i>herba</i>	.	.	x	NT	NT	.	.	.
233.	<i>Origanum onites</i>	<i>herba</i>	.	.	x	.	LC	.	.	.
234.	<i>Origanum vulgare</i>	<i>herba</i>	.	.	x	.	LC	.	.	.
235.	<i>Orthosiphon aristatus</i> var. <i>aristatus</i>	<i>folium</i>	.	.	x
236.	<i>Oryza sativa</i>	<i>fructus</i>	.	.	x
237.	<i>Paeonia lactiflora</i>	<i>radix</i>	.	.	x
238.	<i>Paeonia x suffruticosa</i>	<i>cortex</i>	.	.	x
239.	<i>Paeonia veitchchii</i>	<i>radix</i>	.	.	x
240.	<i>Panax ginseng</i>	<i>radix</i>	.	.	x
241.	<i>Panax pseudoginseng</i> var. <i>notoginseng</i>	<i>radix</i>	.	.	x
242.	<i>Papaver rhoeas</i>	<i>flos</i>	x	.	.	.	LC	.	.	.
243.	<i>Papaver somniferum</i>	<i>fructus</i>	.	x	.	.	LC	.	.	.
244.	<i>Passiflora incarnata</i>	<i>herba</i>	.	.	x
245.	<i>Paullinia cupana</i>	<i>semen</i>	.	.	x
246.	<i>Pelargonium reniforme</i>	<i>radix</i>	.	.	x
247.	<i>Pelargonium sidoides</i>	<i>radix</i>	.	.	x
248.	<i>Persea americana</i>	<i>frucus</i>	.	.	x	LC
249.	<i>Persicaria orientalis</i>	<i>fructus</i>	.	.	x
250.	<i>Persicaria tinctoria</i>	<i>folium</i>	.	.	x
251.	<i>Petroselinum crispum</i>	<i>radix</i>	.	x
252.	<i>Peumus boldus</i>	<i>folium</i>	.	.	x	LC
253.	<i>Phaseolus vulgaris</i>	<i>pericarpium</i>	.	x	.	LC
254.	<i>Picrorhiza kurroa</i>	<i>rhizoma et radix</i>	.	.	x	EN
255.	<i>Pilosella officinarum</i>	<i>herba cum radice</i>	x

LP.	GATUNEK	SUROWIEC	POCHODZENIE SUROWCA			KATEGORIE ZAGROŻENIA			OCHRONA W POLSCE	
			N	U	I	ŚWIAT	EUROPA	POLSKA	ŚCISŁA	CZĘŚCIOWA
256.	<i>Pimpinella anisum</i>	<i>fructus</i>	x
257.	<i>Pinus massoniana</i>	<i>oleoresina</i>	.	.	x	LC		.	.	.
258.	<i>Pinus mugo</i>	<i>folium</i>	+!	.	x	LC	LC	.	.	x
259.	<i>Pinus pinaster</i>	<i>oleoresina</i>	.	.	x	LC	LC	.	.	.
260.	<i>Pinus sylvestris</i>	<i>turio resina</i>	x	.	.	LC	LC	.	.	.
261.	<i>Piper longum</i>	<i>fructus</i>	.	.	x
262.	<i>Piper nigrum</i>	<i>fructus</i>	.	.	x
263.	<i>Piper retrofractum</i>	<i>fructus</i>	.	.	x
264.	<i>Pisium sativum</i>	<i>fructus</i>	.	x
265.	<i>Pistacia lentiscus</i>	<i>mastix</i>	.	.	x	LC	LC	.	.	.
266.	<i>Plantago afra</i>	<i>semen</i>	.	x	.		LC	.	.	.
267.	<i>Plantago indica</i>	<i>semen</i>	x	.	.	.	LC	.	.	.
268.	<i>Plantago lanceolata</i>	<i>folium</i>	x	x	.	.	LC	.	.	.
269.	<i>Plantago ovata</i>	<i>semen</i>	.	x	.	.	LC	.	.	.
270.	<i>Platycodon grandiflorus</i>	<i>radix</i>	.	.	x
271.	<i>Polygala senega</i>	<i>radix</i>	.	.	x
272.	<i>Polygala tenuifolia</i>	<i>radix</i>	.	.	x
273.	<i>Polygonum aviculare</i>	<i>herba</i>	x	.	.	.	LC	.	.	.
274.	<i>Polygonum bistorta</i>	<i>rhizoma</i>	x	.	.	.	LC	.	.	.
275.	<i>Polypodium vulgare</i>	<i>rhizoma</i>	x	.	.		LC	.	.	.
276.	<i>Populus nigra</i>	<i>folium</i>	x	.	.	DD	DD	.	.	.
277.	<i>Potentilla anserina</i>	<i>herba</i>	x	.	.	LC		.	.	.
278.	<i>Potentilla erecta</i>	<i>rhizoma</i>	x	.	.	.	LC	.	.	.
279.	<i>Primula elatior</i>	<i>radix inflorescentia flos cum calycibus</i>	x	.	.	.	LC	.	.	x

LP.	GATUNEK	SUROWIEC	POCHODZENIE SUROWCA			KATEGORIE ZAGROŻENIA			OCHRONA W POLSCE	
			N	U	I	ŚWIAT	EUROPA	POLSKA	ŚCISŁA	CZĘŚCIOWA
280.	<i>Primula veris</i>	<i>radix inflorescentia flos cum calycibus</i>	x	x	.	.	LC	.	.	.
281.	<i>Prunella vulgaris</i>	<i>inflorescentia</i>	x	.	.	LC	LC	.	.	.
282.	<i>Prunus africana</i>	<i>cortex</i>	.	.	x	VU
283.	<i>Prunus dulcis</i>	<i>semen</i>	.	.	x
284.	<i>Pueraria montana</i> var. <i>lobata</i>	<i>radix</i>	.	.	x
285.	<i>Pueraria montana</i>	<i>radix</i>	.	.	x
286.	<i>Quercus infectoria</i>	<i>galla</i>	.	.	x	LC	LC	.	.	.
287.	<i>Quercus petraea</i>	<i>cortex</i>	x	.	.	LC	LC	.	.	.
288.	<i>Quercus pubescens</i>	<i>cortex</i>	.	.	x	LC	LC	.	.	.
289.	<i>Quercus robur</i>	<i>cortex</i>	x	.	.	LC
290.	<i>Quillaja saponaria</i>	<i>cortex</i>	.	.	x	LC
291.	<i>Raphanus raphanistrum</i> subsp. <i>sativus</i>	<i>radix</i>	.	x
292.	<i>Rehmannia glutinosa</i>	<i>radix</i>	.	.	x
293.	<i>Reynoutria japonica</i>	<i>rhizoma et radix</i>	x
294.	<i>Rhamnus purshiana</i>	<i>cortex</i>	.	.	x	LC
295.	<i>Rheum officinale</i>	<i>radix</i>	.	x
296.	<i>Rheum palmatum</i>	<i>radix</i>	.	x
297.	<i>Rhodiola rosea</i>	<i>rhizoma et radix</i>	.	.	x	.	LC	.	.	.
298.	<i>Ribes nigrum</i>	<i>folium</i>	.	x	.	.	LC	.	.	.
299.	<i>Ricinus communis</i>	<i>semen</i>	.	.	x
300.	<i>Rosa canina</i>	<i>pseudo-fructus</i>	x	x
301.	<i>Rosa centifolia</i>	<i>pseudo-fructus</i>	?	?	?
302.	<i>Rosa gallica</i>	<i>pseudo-fructus</i>	+!	?	?	.	DD	VU	x	.
303.	<i>Rosa pendulina</i>	<i>pseudo-fructus</i>	?	?	?	LC	LC	.	.	.

LP.	GATUNEK	SUROWIEC	POCHODZENIE SUROWCA			KATEGORIE ZAGROŻENIA			OCHRONA W POLSCE	
			N	U	I	ŚWIAT	EUROPA	POLSKA	ŚCISŁA	CZEŚCIOWA
304.	<i>Rosmarinus officinalis</i>	<i>folium herba cum flore</i>	.	x	.	.	LC	.	.	.
305.	<i>Rubus fruticosus</i>	<i>folium</i>	x	.	.	.	LC	.	.	.
306.	<i>Rubus idaeus</i>	<i>folium</i>	x	x	.	.	LC	.	.	.
307.	<i>Rumex crispus</i>	<i>herba</i>	x	.	.	LC	LC	.	.	.
308.	<i>Ruscus aculeatus</i>	<i>rhizoma</i>	.	.	X	.	LC	.	.	.
309.	<i>Salix daphnoides</i>	<i>cortex</i>	?	?	?	.	LC	.	.	.
310.	<i>Salix x fragilis</i>	<i>cortex</i>	x	.	.	.	LC	.	.	.
311.	<i>Salix purpurea</i>	<i>cortex</i>	x	.	.	LC	LC	.	.	.
312.	<i>Salvia fruticosa</i>	<i>folium</i>	.	.	x	.	LC	.	.	.
313.	<i>Salvia lavandulifolia</i>	<i>herba</i>	.	.	x	LC	LC	.	.	.
314.	<i>Salvia miltiorrhiza</i>	<i>radix et rhizoma</i>	.	.	x
315.	<i>Salvia officinalis</i>	<i>folium</i>	.	x	x	LC	LC	.	.	.
316.	<i>Salvia sclarea</i>	<i>caulis cum florum</i>	.	x	x	.	LC	.	.	.
317.	<i>Sambucus nigra</i>	<i>flos fructus</i>	x	x	.	LC	LC	.	.	.
318.	<i>Sanguisorba officinalis</i>	<i>radix</i>	x	.	.	LC	LC	.	.	.
319.	<i>Saponaria officinalis</i>	<i>radix</i>	x	x	.	.	LC	.	.	.
320.	<i>Schisandra chinensis</i>	<i>fructus</i>	.	.	x
321.	<i>Scutellaria baicalensis</i>	<i>radix</i>	.	.	x
322.	<i>Semecarpus anacardium</i>	<i>fructus</i>	.	.	x	LC
323.	<i>Senegalia senegal</i>	<i>gummi</i>	.	.	x
324.	<i>Senna alexandrina</i>	<i>folium fructus</i>	.	.	x	LC
325.	<i>Serenoa repens</i>	<i>fructus</i>	.	.	x
326.	<i>Serratula coronata</i>	<i>herba</i>	.	.	x
327.	<i>Sesamum indicum</i>	<i>semen</i>	.	.	x

LP.	GATUNEK	SUROWIEC	POCHODZENIE SUROWCA			KATEGORIE ZAGROŻENIA			OCHRONA W POLSCE	
			N	U	I	ŚWIAT	EUROPA	POLSKA	ŚCISŁA	CZEŚCIOWA
328.	<i>Sideritis clandestine</i>	herba	.	.	x
329.	<i>Sideritis raeseri</i>	herba	.	.	x
330.	<i>Sideritis scardica</i>	herba	.	.	x	NT	NT	.	.	.
331.	<i>Silybum marianum</i>	fructus	.	x	.	LC	LC	.	.	.
332.	<i>Sinomenium acutum</i>	caulis	.	.	x
333.	<i>Sisymbrium officinale</i>	herba	x	.	.	.	LC	.	.	.
334.	<i>Solanum dulcamara</i>	stipes	x	.	.	.	LC	.	.	.
335.	<i>Solanum nigrum</i>	herba	x	x
336.	<i>Solanum tuberosum</i>	tuber	.	x
337.	<i>Solidago canadensis</i>	herba	x
338.	<i>Solidago gigantea</i>	herba	x
339.	<i>Solidago virgaurea</i>	herba	x	.	.	.	LC	.	.	.
340.	<i>Sophora flavescens</i>	radix	.	.	x	LC
341.	<i>Stephania tetrandra</i>	radix	.	.	x
342.	<i>Strychnos ignatii</i>	semen	.	.	x
343.	<i>Strychnos nux-vomica</i>	semen	.	.	x
344.	<i>Styphnolobium japonicum</i>	flos	.	.	x
345.	<i>Styrax benzoin</i>	resina	.	.	x
346.	<i>Styrax tonkinensis</i>	resina	.	.	x
347.	<i>Symphytum officinale</i>	radix	x	.	.	.	LC	.	.	.
348.	<i>Syzygium aromaticum</i>	flos	.	.	x
349.	<i>Tamarix gallica</i>	herba	.	.	x	LC
350.	<i>Tanacetum parthenium</i>	herba	.	x	.	.	LC	.	.	.
351.	<i>Tanacetum vulgare</i>	herba	x
352.	<i>Taraxacum officinale</i>	herba cum radice radix folium	x	x	.	.	LC	.	.	.

LP.	GATUNEK	SUROWIEC	POCHODZENIE SUROWCA			KATEGORIE ZAGROŻENIA			OCHRONA W POLSCE	
			N	U	I	ŚWIAT	EUROPA	POLSKA	ŚCISŁA	CZĘŚCIOWA
353.	<i>Terminalia arjuna</i>	<i>cortex</i>	.	.	x
354.	<i>Tetradium ruticarpum</i>	<i>fructus</i>	.	.	x	LC
355.	<i>Theobroma cacao</i>	<i>oleum</i>	.	.	x
356.	<i>Thuja occidentalis</i>	<i>herba</i>	.	x	.	LC
357.	<i>Thymus serpyllum</i>	<i>herba</i>	x	.	.	.	LC	.	.	.
358.	<i>Thymus vulgaris</i>	<i>herba</i>	.	x	.	LC	LC	.	.	.
359.	<i>Thymus zygis</i>	<i>herba</i>	.	.	x	.	LC	.	.	.
360.	<i>Tilia cordata</i>	<i>flos inflorescentia</i>	x	.	.	LC	LC	.	.	.
361.	<i>Tilia x europaea</i>	<i>flos inflorescentia</i>	.	x
362.	<i>Tilia platyphyllos</i>	<i>flos inflorescentia</i>	x	.	.	LC	LC	.	.	.
363.	<i>Trigonella foenum-graecum</i>	<i>semen</i>	.	x	x
364.	<i>Triticum aestivum</i>	<i>caryopsis</i>	.	x
365.	<i>Tussilago farfara</i>	<i>folium</i>	x	.	.	.	LC	.	.	.
366.	<i>Typha angustifolia</i>	<i>pollis</i>	x	.	.	LC	LC	.	.	.
367.	<i>Typha orientalis</i>	<i>pollis</i>	.	.	x	LC
368.	<i>Uncaria rhynchophylla</i>	<i>ramulus cum uncis</i>	.	.	x
369.	<i>Uncaria tomentosa</i>	<i>cortex</i>	.	.	x
370.	<i>Urtica dioica</i>	<i>folium herba</i>	x	x	.	LC	LC	.	.	.
371.	<i>Urtica urens</i>	<i>radix herba</i>	x	x	.	.	LC	.	.	.
372.	<i>Vaccinium macrocarpon</i>	<i>fructus</i>	.	x	.	LC
373.	<i>Vaccinium myrtillus</i>	<i>fructus</i>	x
374.	<i>Vaccinium oxycoccos</i>	<i>fructus</i>	x
375.	<i>Vaccinium vitis-idaea</i>	<i>folium</i>	x	.	.	LC

LP.	GATUNEK	SUROWIEC	POCHODZENIE SUROWCA			KATEGORIE ZAGROŻENIA			OCHRONA W POLSCE	
			N	U	I	ŚWIAT	EUROPA	POLSKA	ŚCISŁA	CZĘŚCIOWA
376.	<i>Vachellia seyal</i>	<i>gummi</i>	.	.	x	LC
377.	<i>Valeriana officinalis</i>	<i>radix</i>	x	x	.	.	LC	.	.	.
378.	<i>Verbascum densiflorum</i>	<i>flos</i>	x	.	.	.	LC	.	.	.
379.	<i>Verbascum phlomoides</i>	<i>flos</i>	x	.	.	.	LC	.	.	.
380.	<i>Verbascum thapsus</i>	<i>flos</i>	x	.	.	.	LC	.	.	.
381.	<i>Verbena officinalis</i>	<i>herba</i>	x	.	.	.	LC	.	.	.
382.	<i>Viola arvensis</i>	<i>herba cum flore</i>	x	x	.	.	LC	.	.	.
383.	<i>Viola tricolor</i>	<i>herba cum flore</i>	x	x	.	.	LC	.	.	.
384.	<i>Viscum album</i>	<i>herba</i>	x	.	.	.	LC	.	.	.
385.	<i>Visnaga daucoides</i>	<i>fructus</i>	.	.	x	.	LC	.	.	.
386.	<i>Vitex agnus-castus</i>	<i>fructus</i>	.	.	x	DD	DD	.	.	.
387.	<i>Vitis vinifera</i>	<i>folium</i>	.	x	.	LC	LC	.	.	.
388.	<i>Wurfbainia compacta</i>	<i>fructus</i>	.	.	x	LC
389.	<i>Wurfbainia longiligularis</i>	<i>fructus</i>	.	.	x	LC
390.	<i>Wurfbainia vera</i>	<i>fructus</i>	.	.	x	DD
391.	<i>Wurfbainia villosa</i>	<i>fructus</i>	.	.	x	LC
392.	<i>Zanthoxylum bungeanum</i>	<i>pericarpium</i>	.	.	x
393.	<i>Zea mays</i>	<i>semen</i>	.	x	.	LC
394.	<i>Zingiber officinale</i>	<i>rhizoma</i>	.	.	x	DD

Objaśnienia: +! – gatunek występuje w Polsce, ale jego pozyskiwanie jest niemożliwe ze względu na ścisłą ochroną gatunkową; ? – pochodzenie surowca nieustalone

IV. PROBLEMY ZRÓWNOWAŻONEGO POZYSKIWANIA

Zakres pozyskiwania gatunków jest bardzo zróżnicowany i zależy od zasobów danego obszaru, tradycji, a także rozwoju przemysłu farmaceutycznego na danym obszarze (KOZŁOWSKI i in. 2019). Współczesna medycyna ma tendencje do wykorzystywania nie całych roślin lub ich części, ale jedynie aktywnych składników z poszczególnych surowców. Część z tych substancji, ze względów ekonomicznych, uzyskuje się poprzez syntezy chemiczne. Flora Polski liczy 2600 gatunków rodzimych i 534 trwale zadomowione (MIREK i in. 2020), z czego około 200 można określić jako rośliny lecznicze (także w medycynie ludowej), natomiast 120 z nich wykorzystywanych jest w przemyśle farmaceutycznym i fitoterapii. Wiele surowców leczniczych stosowanych w Polsce trzeba importować, dlatego podejmowane są próby aklimatyzacji i wprowadzenia niektórych gatunków leczniczych do upraw. Wyłącznie ze stanowisk naturalnych pozyskiwanych jest 80 gatunków.

Zapotrzebowanie na poszczególne substancje lecznicze pochodzenia roślinnego stale rośnie, co obserwuje się w wielu rejonach świata (HOWES i in. 2020). Obecnie w Polsce rocznie do celów leczniczych wykorzystuje się około 25 000 ton suszu roślinnego. Większość surowca pochodzi z upraw, ale 20%, czyli około 5000 ton suchej masy, pozyskiwane jest ze stanowisk naturalnych (KOZŁOWSKI i in. 2019). Gatunki dostarczające surowców ze stanowisk naturalnych, uwzględniając częstość występowania na obszarze kraju i możliwość pozyskania surowca, podzielono na siedem grup (KOZŁOWSKI 1996):

- GRUPA I – rośliny występujące w Polsce masowo w stanie naturalnym i mogące zaspokoić potrzeby surowcowe nawet przy znacznym popycie.
- GRUPA II – rośliny występujące w Polsce pospolicie w stanie naturalnym, lecz stwarzające problemy przy zbiorze, z uwagi na rozproszenie stanowisk lub sposób ich zbioru.
- GRUPA III – rośliny rosnące pospolicie w skali Polski, a także w uprawach.
- GRUPA IV – rośliny o ograniczonym występowaniu i w rozproszeniu w skali Polski.
- GRUPA V – rośliny o bardzo ograniczonym występowaniu i dostępności dla zielarstwa.
- GRUPA VI – rośliny będące pod ochroną częściową, których surowiec można pozyskać w ściśle ustalonych ilościach po uzyskaniu zgody odpowiednich władz.
- GRUPA VII – rośliny będące pod ochroną ścisłą.

Najważniejszą kwestią dotyczącą zrównoważonego zbioru surowców ze stanu naturalnego jest świadomość konsekwencji, jakie ten za sobą niesie. Do najistotniejszych czynników mających wpływ na zachowanie populacji należą (MAJEWSKA 2014; SENDERSKI 2017, STANISZEWSKI i in. 2019; BILEK 2020):

- ilość i częstość zbioru (nie powinna przekraczać możliwości regeneracyjnych populacji, umożliwiając tym samym jej odtworzenie),
- forma życiowa oraz rodzaj pozyskiwanego surowca (wykorzystanie różnych części roślin powoduje różne szkody i ich różną tolerancję na zbiór),

- technika zbioru (pozyskiwanie jednej części rośliny nie powinno nieść za sobą uszkodzeń pozostałych jej elementów czy siedliska, w którym występuje),
- czas zbioru i dopasowanie go do cyklu wegetacyjnego,
- w przypadku surowców pozyskiwanych ze stanowisk naturalnych ważne jest przestrzeganie zasad ochrony przyrody.

Od 1957 r. najcenniejsze rośliny lecznicze pochodzące ze stanowisk naturalnych objęte zostały ochroną częściową, co umożliwiło kontrolowanie pozyskiwania surowca i zabezpieczenie stanowisk. Od 9 października 2014 r. ochroną gatunkową częściową objętych jest 7 gatunków paprotników i 119 gatunków roślin nasiennych, niekoniecznie leczniczych (ROZPORZĄDZENIE... 2014). Załącznik nr 3 do ustawy wskazuje 3 gatunki objęte ochroną częściową, które mogą być pozyskiwane, oraz podaje sposoby ich pozyskiwania. Zgodnie z ustawą surowce z tych gatunków mogą uzyskiwać podmioty, które posiadają odpowiednie zezwolenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska lub Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska.

Bardzo niebezpieczne dla populacji dziko rosnących roślin leczniczych jest:

- niekontrolowane pozyskiwanie surowca,
- niezgłaszanie zbioru w przypadku roślin chronionych,
- popularność gatunków, która wiąże się z ich zbyt masowym pozyskiwaniem,
- niszczenie lub uszkodzanie całych roślin poprzez nieumiejętne zbieranie surowca.

Uzyskiwanie określonych surowców z terenów leśnych, w tym leśnych roślin przemysłowych, leczniczych, owoców, mchów, porostów oraz grzybów leśnych, reguluje przede wszystkim ustawa o lasach (USTAWA... 1991). Pozyskiwanie możliwe jest po rozpoznaniu bazy surowcowej zasobów, będących przedmiotem zainteresowania oraz podpisaniu umowy z właściwym nadleśnictwem. Umowa powinna zawierać uzgodnienia, co do rodzaju płodów i maksymalnej ich masy pozyskanej w określonym czasie oraz co do obszaru leśnego, na którym może być prowadzony zbiór.

W przypadku zarówno zbioru komercyjnego, jak i niekomercyjnego (na użytek własny) należy pamiętać, że:

- nie wolno zbierać surowca corocznie z tego samego miejsca, co pozwoli na regenerację bazy surowcowej,
- miejsce i natężenie zbioru należy dostosować do zasobności bazy surowcowej,
- jeśli roślina w danym rejonie jest rzadka, zbiór surowca zagraża jej zasobom,
- nie można dopuszczać do doszczętnego wyzbierania rośliny na danym stanowisku, pewna część roślin (około 1/3 populacji) powinna pozostać, aby zapewnić odnowienie,
- należy zbierać tylko te części roślin, które mają stanowić surowiec zielarski lub przemysłowy,
- przy pozyskiwaniu części podziemnych, nieprzydatne na surowiec korzenie i kłącza należy ponownie zakopywać,
- należy zbierać przede wszystkim tam, gdzie szata roślinna ma ulec zmianie, na przykład w drzewostanie przeznaczonym do wyrębu,
- zbiór ziół nie może narażać na szkodę otaczającej przyrody,
- zbieracz zobowiązany jest przestrzegać obowiązujących przepisów, dotyczących zwłaszcza ochrony gatunkowej i powierzchniowej,
- zbierać należy wyłącznie rośliny dobrze znane i właściwie oznaczone.

Aby bezpiecznie pozyskiwać surowce, zbieracz powinien:

- znać technikę zbioru, aby przy zbiorze nie zniszczyć rośliny macierzystej,
- mieć wiedzę na temat czasu zbioru pozyskiwanego surowca,
- kontrolować ilość pozyskiwanego surowca, aby nie przekroczyć granicy zagrażającej eksploatowanej populacji,
- znać przepisy dotyczące ochrony gatunkowej i powierzchniowej.

Według obecnie obowiązującego prawa o ochronie gatunkowej w Polsce istnieje całkowity zakaz zbierania roślin objętych ścisłą ochroną gatunkową, natomiast gatunki objęte ochroną częściową mogą być pozyskiwane jedynie na wyznaczonych terenach, w ustalonych ilościach i wyłącznie na podstawie odpowiednich zezwoleń. W przypadku pozostałych roślin przed pozyskaniem surowca do celów handlowych należy uzyskać zezwolenia na zbiór od właściciela terenu.

Nie powinno się zbierać surowców w rejonach skażonych przemysłowo. Intensywny rozwój przemysłu i urbanizacja powodują, że stale ubywa terenów, z których w bezpieczny sposób można pozyskiwać surowce lecznicze. Spada bioróżnorodność, ubożeją siedliska, a wiele populacji cennych gatunków zanika m.in. na skutek nadmiernej eksploatacji.

Dodatkowo Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin w § 8 wprowadza odstępstwa od zakazów „w stosunku do dziko występujących roślin należących do gatunków objętych ochroną ścisłą oraz częściową (...) zakazy umyślnego niszczenia i uszkodzania oraz niszczenia ich siedlisk, o których mowa w § 6 ust. 1 pkt 1–3, nie dotyczą wykonywania czynności związanych z prowadzeniem racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej, jeżeli technologia prac uniemożliwia przestrzeganie tych zakazów³”. Niestety, ze względów ekonomicznych istnieje duże prawdopodobieństwo nadużywania tego zapisu.

Sporą część roślin leczniczych stanowią gatunki chronione lub zagrożone, dlatego pozyskiwanie ich ze stanowisk naturalnych może zagrażać zachowaniu ich populacji. W związku z tym od wielu lat podejmowane są próby wprowadzania do upraw gatunków zarówno rodzimych, jak i egzotycznych, które zostały poddane procesowi aklimatyzacji. Dzięki zabiegom hodowlanym uzyskuje się kultywary o określonym składzie chemicznym, odporności na choroby i na szkodniki. W Polsce stale rozszerza się lista gatunków roślin leczniczych wprowadzanych do uprawy poprzez aklimatyzację gatunków obcych. Jednak uprawy nie zawsze przynoszą pożądane efekty, jeśli chodzi o skład surowca. Wtórne metabolity mogą być reakcją na bodźce ze środowiska naturalnego i w uprawie nie wszystkie geny ulegają ekspresji. W takich przypadkach jedynym źródłem surowca pozostają stanowiska naturalne, które mogą być wspomagane np. podsiewami.

Innowacyjnym modelem produkcji ziół jest agroleśnictwo. Polega na naśladowaniu w uprawie naturalnego układu pięter lasu poprzez równoczesną uprawę kilku gatunków na tym samym terenie. Tego typu uprawy przynoszą korzyści dla środowiska, przede wszystkim wspierając bioróżnorodność i chroniąc glebę przed erozją. Przy tym wymagają mniej intensywnego nawożenia, a jakość i wysokość plonów jest wyższa niż przy uprawach monokulturowych (AGRONOMIST 2020).

Ze względu na wymagania siedliskowe uprawa niektórych gatunków, np. mącznicy lekarskiej *Arctostaphylos uva-ursi*, jest zbyt kosztowna. Opracowano możliwość rozmnażania mącznicy z nasion. Niestety, metoda ta pochłania bardzo dużo czasu, co wynika z ich niskiej zdolności do kiełkowania, która w warunkach naturalnych wynosi 43%, a w warunkach laboratoryjnych 58% (GAWŁOWSKA 1965; FORYCKA, BUCHWAŁD 2008). Również metody rozmnażania wegetatywnego mącznicy są zbyt kosztowne oraz zbyt czaso- oraz pracochłonne, aby można było stosować je na szeroką skalę. Niepowodzeniem skończyły się badania nad hodowlami *in vitro*. Po pięcioletniej hodowli zaobserwowano znaczny wzrost tkanki, jednak po przeprowadzeniu badań okazało się, że wyprodukowana biomasa nie zawierała najcenniejszych substancji leczniczych pozyskiwanych z liścia mącznicy, czyli arbutyny i metyloarbutyny (JAHODÁŘ i in. 1982).

Najbardziej obiecującym kierunkiem badań nad pozyskaniem arbutyny są procesy biotransformacji. Wiele gatunków, niemających w warunkach naturalnych zdolności do produkcji arbutyny, w warunkach *in vitro* potrafi dokonać transformacji egzogenego hydrochinonu do arbutyny. Jako prekursor arbutyny wykorzystywane mogą być również inne związki, np. tyrozyna i kwas 4-hy-

³ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października w sprawie ochrony gatunkowej roślin. Dz.U. 2014 poz. 1409 § 8 pkt 1.

droksybenzoesowy (EKIERT i in. 2012). Metodą biotransformacji udało się uzyskać arbutynę z cytryńca chińskiego *Schisandra chinensis* oraz aronii czarnej *Aronia melanocarpa* (KWIECIEŃ i in. 2013; SZOPA i in. 2017).

W Polsce trwają również badania nad możliwościami biotechnologicznego pozyskiwania hupercyny A z wronca widlastego *Huperzia selago* (SZYPUŁA i in. 2006; SINGHA i in. 2013; SZYPUŁA i in. 2013; BENCA 2014), która może znaleźć zastosowanie w leczeniu choroby Alzheimerera (YANG i in. 2013). Coraz większą rolę w produkcji cennych substancji leczniczych pochodzenia roślinnego odgrywa biotechnologia roślin. Współcześnie jest ona ukierunkowana głównie na endogenną produkcję biologicznie aktywnych metabolitów wtórnych wykorzystywanych w przemyśle farmaceutycznym (m.in. cytostatyków), takich jak pozyskiwana z kultur *Camptotheca acuminata* kamptotecyna, ze stopkowca tarczowatego *Podophyllum peltatum* podofilina czy z barwinka różowego *Catharanthus roseus* winkrystyna bądź winblastyna, a także m.in. ginsenozydy czy paklitaksel (EKIERT 2009). Badania tego typu są kosztowne i często kończą się niepowodzeniami spowodowanymi na przykład zaburzeniami szlaków metabolicznych niektórych związków w kulturach *in vitro*. Profil UPLC ekstraktu mięty pieprzowej *Mentha x piperita* z uprawy polowej, zawiesiny komórkowej i hodowli kalusowej wykazał znaczne różnice w składzie olejku eterycznego. Ekstrakt z upraw polowych miał w swoim składzie flawonoidy jako składnik dominujący ze znacznym udziałem izoflawonów, kwasu rozmarynowego i kwasów fenolowych, natomiast w zawieszynie komórkowej olejek składał się głównie z kwasu rozmarynowego z niewielkim udziałem kwasów fenolowych. Z kolei ten z hodowli kalusowej zawierał tylko kwas rozmarynowy. Aby techniki takie były opłacalne, niezbędne jest precyzyjne dopracowanie warunków hodowli *in vitro* (tj. składniki pokarmowe, regulatory wzrostu, czynniki stresowe czy rodzaj hodowli), zapewniających zarówno odpowiedni wzrost, jak i wysoką wydajność pożądaných metabolitów. W dobrze dobranych warunkach wzrostu kultury *in vitro* mogą produkować znacznie wydajniej pożądanę metabolity wtórne aniżeli rośliny z uprawy polowej. Metabolity wtórne, dla których uzyskano dotychczas największe wydajności, nie są najbardziej pożądanę przez przemysł farmaceutyczny (MALEPSZY 2009).

Hodowle *in vitro* i związane z nimi badania gatunków leczniczych, rzadkich w naturze, mogą dostarczyć interesujących informacji o ich metabolitach wtórnych. Tego typu pracami objęto już niektóre gatunki, takie jak mikołajek nadmorski *Eryngium maritimum*, zimoziół północny *Linnaea borealis* i malina moroszka *Rubus chamaemorus* (KIKOWSKA i in. 2019).

Bez względu na nowoczesne technologie pozyskiwania substancji leczniczych pochodzenia roślinnego, naturalne zasoby roślin leczniczych wymagają szczególnej troski również jako naturalne „banki genów” (GÓRAL 1998). Zachodzące w ostatnich latach zmiany klimatyczne, zmiany sposobu użytkowania gruntów (zwłaszcza łąk, pastwisk i pól, które ze względu na nieopłacalność produkcji zostały porzucone), a także docierająca często do odludnych zakątków urbanizacja spowodowały, że w wielu regionach stanowiska roślin leczniczych, nawet uważanych do niedawna za częste, szybko zanikają. Niektóre z nich znalazły schronienie na obszarach utworzonych w ramach ochrony *in situ*, tj. ochrony gatunków roślin, zwierząt i grzybów w miejscach ich naturalnego występowania. Są to tak zwane powierzchniowe formy ochrony przyrody. Zgodnie z obowiązującą w Polsce ustawą o ochronie przyrody (USTAWA... 2004) wyróżnia się następujące formy ochrony:

- parki narodowe
- rezerваты przyrody
- parki krajobrazowe
- obszary chronionego krajobrazu
- obszary Natura 2000
- pomniki przyrody
- stanowiska dokumentacyjne

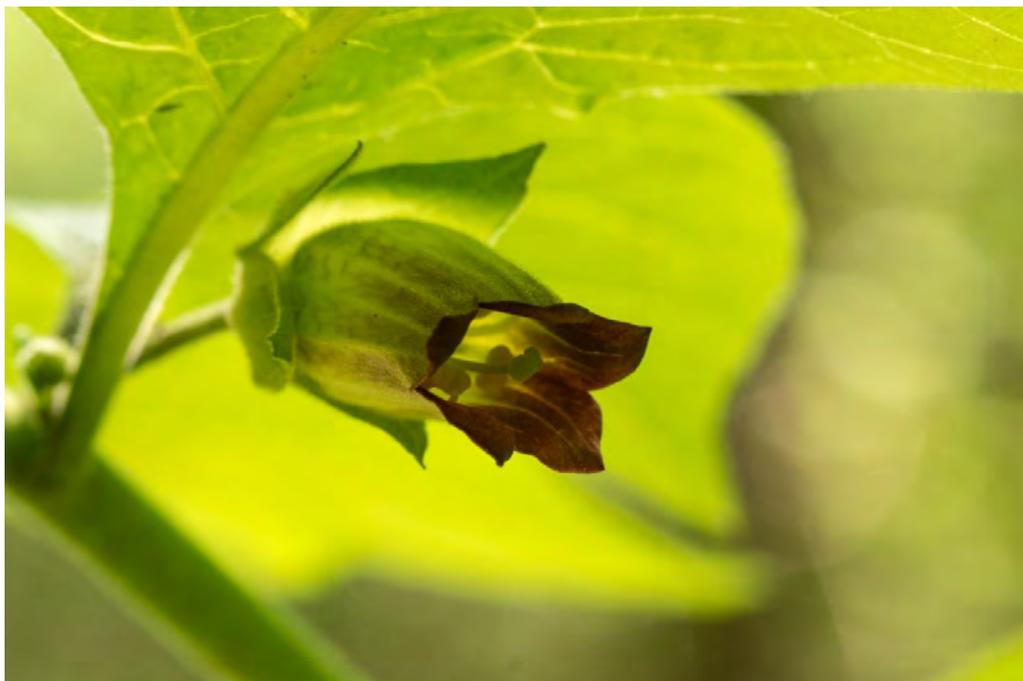
- użytki ekologiczne
- zespoły przyrodniczo-krajobrazowe
- ochrona gatunkowa roślin (opisana wcześniej)

Powierzchniowe formy ochrony przyrody (od parków narodowych do zespołów przyrodniczo-krajobrazowych) tworzone są w zależności od celów ochrony przyrody i potrzeb z nimi związanych. Najbardziej skuteczne w ochronie są parki narodowe, a poza nimi wysoki stopień zabezpieczenia środowiska naturalnego zapewniają też rezerваты przyrody. Ogromną rolę w ochronie ginących gatunków roślin, szczególnie w ostatnim czasie, zaczyna odgrywać ochrona *ex situ*, tj. ochrona gatunków roślin, zwierząt i grzybów poza miejscem ich naturalnego występowania. Prym wiodą tu ogrody botaniczne, w których urządzono i zagospodarowano tereny wraz z infrastrukturą techniczną, będące miejscem ochrony i uprawy roślin rodzimych oraz pochodzących z różnych stref klimatycznych, a także prowadzenia nad nimi badań naukowych. Duże znaczenie dla społeczeństwa ma także prowadzona w nich działalność edukacyjna. Należy podkreślić, że tak zdefiniowane ogrody botaniczne są placówkami edukacyjno-naukowymi i nie należy ich mylić z coraz liczniej powstającymi, szczególnie w miastach, obiektami mającymi w nazwie określenie „ogród botaniczny”, a które w rzeczywistości pełnią funkcje rekreacyjno-edukacyjne. Do ochrony *ex situ* zalicza się także tworzenie tzw. banków genów, które gromadzą nasiona oraz inne diaspory cennych gatunków i odmian, w tym zagrożonych wyginięciem (m.in. również roślin leczniczych).

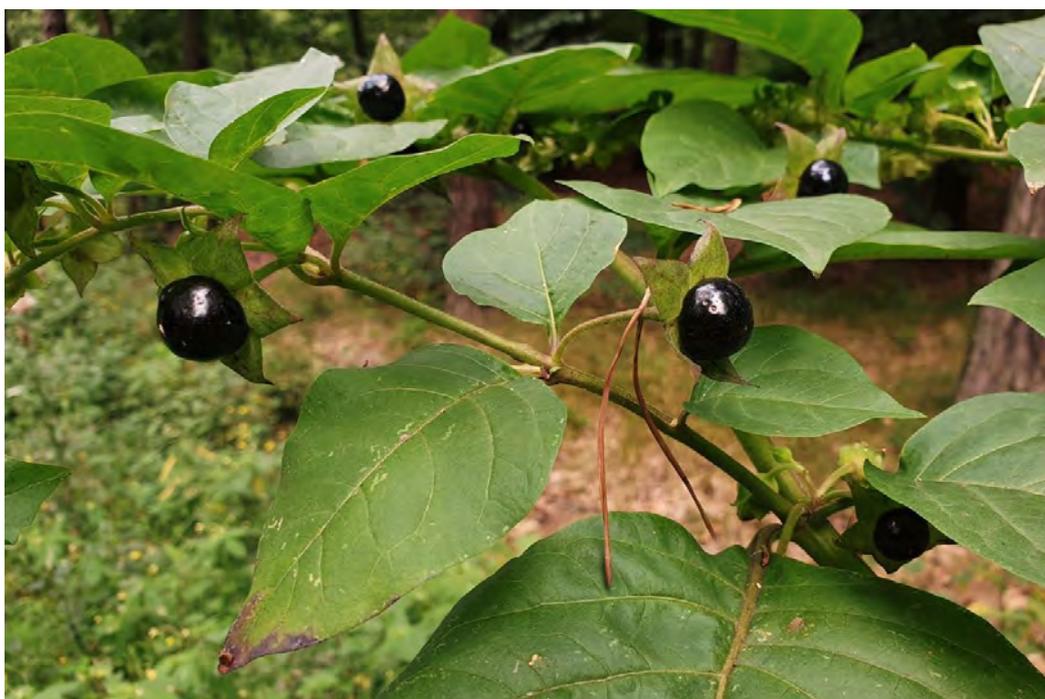
Podstawą ochrony roślin leczniczych na poziomie lokalnym, regionalnym oraz międzynarodowym jest przede wszystkim ich inwentaryzacja i monitoring na stanowiskach naturalnych (DROBNIK i in. 2004). Inwentaryzacja naturalnych zasobów zawsze powinna poprzedzać pozyskiwanie i użytkowanie surowców zielarskich, zwłaszcza w przypadku roślin, na które jest największe zapotrzebowanie, oraz roślin rzadkich i zagrożonych. Z większości regionów Polski nie ma jednak danych na ten temat i nie wiadomo, jak ta zasada jest realizowana w praktyce.

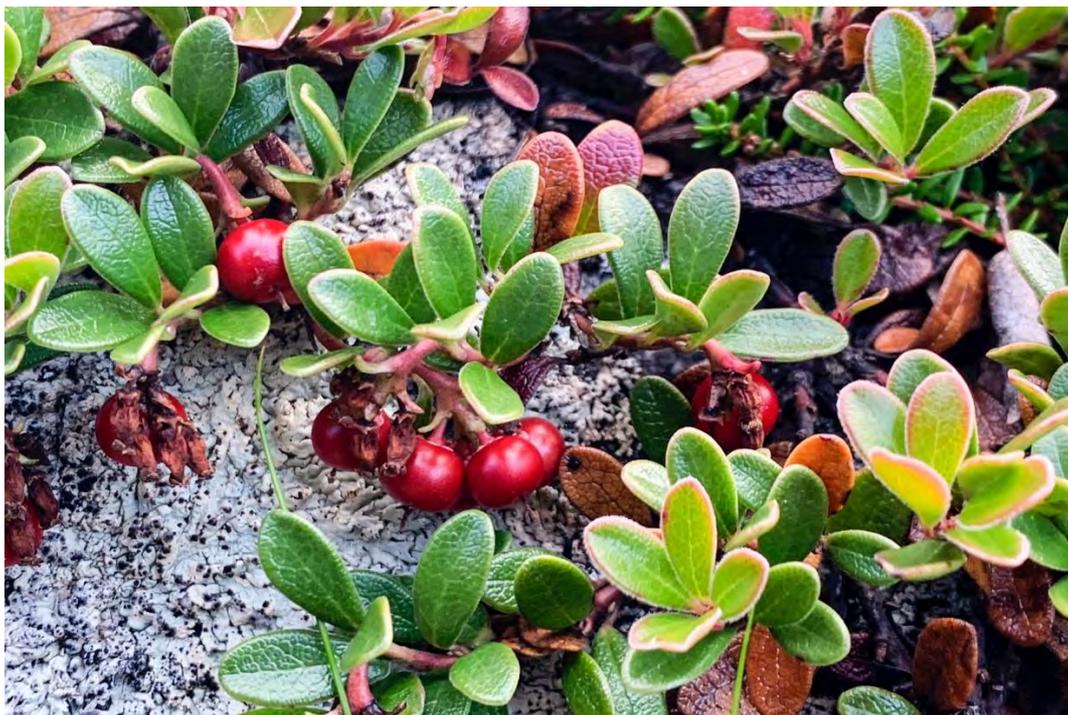
Arnika górka *Arnica montana* w Polsce jest gatunkiem zagrożonym, umieszczonym w Polskiej Czerwonej Księdze i objętym ścisłą ochroną gatunkową. Jest gatunkiem górskim, a najcenniejszy pod względem składu surowiec pozyskuje się z roślin rosnących powyżej 800 m n.p.m.(fot. B. Bacler-Żbikowska).

Pokrzyk wilcza jagoda *Atropa bella-donna* objęta jest w Polsce ochroną częściową. Głównym zagrożeniem dla gatunku jest niszczenie stanowisk ze względu na toksyczność dla ludzi i zwierząt hodowlanych (fot. B. Bacler-Żbikowska).

Wszystkie jej organy są trujące. Owoce pokrzyki wilczej jagody zawierają głównie atropinę, która zmniejsza napięcie mięśni gładkich, działa hamująco na układ nerwowy przywspółczulny, rozszerza źrenicę oka, zmniejsza wydzielanie wszystkich gruczołów (fot. A. Stebel).

Mącznica lekarska *Arctostaphylos uva-ursi* jest w objęta w Polsce ścisłą ochroną prawną. Stanowiska zostały mocno przetrzebione lub zniszczone przez intensywne pozyskiwanie do celów leczniczych. Do zanikania mącznicy lekarskiej, która jest rośliną strefy arktycznej i umiarkowanej w Polsce przyczynia się prawdopodobnie również ocieplenie klimatu (fot. B. Bacler-Żbikowska).

Surowcem pozyskiwanym z mącznicy jest liść *folium* zawierający m.in. dezynfekującą drogi moczowe arbutynę oraz działający na przebarwienia skóry hydrochinon (fot. B. Bacler-Żbikowska).

Milek wiosenny *Adonis vernalis* w Polsce występuje jedynie na Wyżynie Lubelskiej i w Małopolsce oraz lokalnie na Pojezierzu Krajeńskim. Obecnie gatunek objęty ochroną gatunkową ścisłą. Ziele zawiera glikozydy nasercowe (fot. B. Bacler-Żbikowska).

Zimowit jesienny *Colchicum autumnale* jest gatunkiem zagrożonym w Polsce (fot. B. Bacler-Żbikowska).

Bobrek trójlistkowy *Menyanthes trifoliata* rośnie na mokrych łąkach, bagnach, w rowach i na torfowiskach. Z powodu wymogów siedliskowych uprawa jest bardzo trudna, dlatego pozyskiwany jest ze stanowisk naturalnych, gdzie w celu wzmocnienia populacji stosuje się posiewy (fot. B. Bacler-Żbikowska)

Zakonnicy opactwa Abbaye Notre-Dame de Sénanque specjalizują się w uprawie lawendy, hodowli pszczół i produkcji miodu lawendowego (fot. B. Bacler-Żbikowska).

Dziko rosnąca lawenda lekarska *Lavandula officinalis* jest znacznie mniej okazała niż osobniki w uprawie (fot. B. Bacler-Żbikowska).

IV. PIŚMIENNICTWO

- ALLEN D., BILZ M., LEAMAN D. J., MILLER R. M., TIMOSHYN A., WINDOW J. 2014. European red list of medicinal plants. Publications Office of the European Union, Luxembourg, s. 73.
- ANONIM. 1925. O potrzebie ochrony widłaka (*Lycopodium clavatum* L.) w Polsce. Kronika Farmaceutyczna **24**(4): 4.
- BENCA J. 2014. Cultivation techniques for terrestrial clubmosses (*Lycopodiaceae*): conservation, research, and horticultural opportunities for an early-diverging plant lineage. American Fern Journal **104**(2): 25–48.
- BILEK M. 2020. Pozyskiwanie roślin leczniczych ze stanu naturalnego w świetle wymogów przemysłu farmaceutycznego i zasad gospodarki leśnej. Podkarpackie Wiadomości Rolnicze **1**: 30–33.
- BRUNARSKA Z., WĘGIEL J., WIATR E., EKIERT H., KOHLMÜNZER S. 1984. Możliwości ochrony zasobów dziurawca zwyczajnego *Hypericum perforatum* L. jako wartościowego surowca farmaceutycznego. W: J. GAWŁOWSKA (red.), Stan zagrożenia oraz warunki zabezpieczenia naturalnych zasobów roślin leczniczych. Studia Naturae, Seria A, **25**: 51–66.
- DROBNIK J., BACLER B., KOWALCZYK B. 2004. Rola podstawowych badań florystycznych w ocenie naturalnych zasobów roślin leczniczych. Annales Academiae Medicae Silesiensis **58**(2): 145–152.
- EKIERT H. 2009. Farmaceutyczne aspekty biotechnologii roślin. Część I. Wprowadzenie – metodyka i główne kierunki badawcze. Biotechnologia **65**(1): 69–77.
- EKIERT H., KWIECIEŃ I., SZOPA A., MUSZYŃSKA B. 2012. Possibilities of arbutin production using plant biotechnology methods. Polish Journal of Cosmetology **15**(3): 151–162.
- FARMAKOPEA POLSKA XII 2020 (Ph. Eur. 10.0 – 10.2) + Suplementy oznakowane jako: 2021 (Ph. Eur. 10.3 – 10.5) oraz 2022 (Ph. Eur. 10.6 – 10.8), wraz z dalszymi monografiami i wymaganiami narodowymi.
- FARMINDEX KOMPENDIUM LEKÓW 2020. UBM Medica, s. 1–1600
- FORYCKA A., BUCHWAŁD W. 2008. Badania zasobów naturalnych roślin leczniczych objętych w Polsce ochroną prawną. Herba Polonica **54**(3): 81–112.
- GAWŁOWSKA J. 1952. O niektórych dziko rosnących roślinach leczniczych. Chrońmy Przyrodę Ojczyzną **8**(4): 6–15.
- GAWŁOWSKA J. 1956. Miłek wiosenny (*Adonis vernalis*). Chrońmy Przyrodę Ojczyzną **12**(3): 11–21.
- GAWŁOWSKA J. 1964. Mącznica lekarska – *Arctostaphylos uva-ursi* L. w Polsce, jej zasoby i ochrona. Ochrona Przyrody **30**: 23–50.
- GAWŁOWSKA J. 1965. Badania nad morfologią i biologią mącznicy lekarskiej *Arctostaphylos uva-ursi* L. oraz sposobami jej ochrony. Ochrona Przyrody **31**: 7–51.
- GAWŁOWSKA J. 1982. Ochrona zasobów roślin leczniczych i przemysłowych. Badania prowadzone w Zakładzie Ochrony Przyrody i zasobów naturalnych PAN w Krakowie. Chrońmy Przyrodę Ojczyzną **38**(6): 20–27.
- GÓRAL S. 1998. Znaczenie zasobów genowych roślin użytkowych dla ochrony różnorodności biologicznej. Zeszyty Problemowe Postępów Nauk Rolniczych **463**: 21–30.
- HOWES M. J. R., QUAVE C. L., COLLEMARE J., TATSIS E. C., TWILLEY D., LULEKAL E., FARLOW A., LI L., CAZAR M.-E., LEAMAN D. J., PRESCOTT T. A. K., MILLIKEN W., MARTIN C., DE CANHA M. N., LALL N., QIN H., WALKER B. E., VÁSQUEZ-LONDOÑO C., ALLKIN B., RIVERS M., SIMMONDS M. S. J., BELL E., BATTISON A., FELIX J., FOREST F., LEON C., WILLIAMS C., LUGHADHA E. N. 2020. Molecules from Nature: Reconciling biodiversity conservation and global healthcare imperatives for sustainable use of medicinal plants and fungi. Plants, People, Planet **2**: 463–481.
- JAHOĐAŘ L., VONĐROVÁ I., LEIFERTOVÁ I., KOLB I. 1982. Tissue culture of *Arctostaphylos uva-ursi*, examination of phenolic glycosides and isolation of oleanolic acid. Pharmazie **37**: 509–511.
- JASIEWICZ A. 1981. Wykaz gatunków rzadkich i zagrożonych flory polskiej. Fragmenta Floristica et Geobotanica **27**(3): 401–414.
- JEZIERSKA A. 1996. Geobotaniczna ocena surowcowych zasobów roślin leczniczych w zbiorowiskach leśnych Wału Trzebnickiego i terenów przyległych. Część I. Zasoby surowców pochodzących z gatunków zielnych i krzewinek. Opolskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Zeszyty Przyrodnicze **31**: 21–52.

- JEZIERSKA A. 1997. Geobotaniczna ocena surowcowych zasobów roślin leczniczych w zbiorowiskach leśnych Wału Trzebnickiego i terenów przyległych. Część II. Zasoby surowców pochodzących z drzew i krzewów. Opolskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Zeszyty Przyrodnicze **32**: 53–81.
- JĘDRZEJKO K. 1985a. (red.). Ocena naturalnych zasobów roślin leczniczych metodami geobotanicznymi. Śląska Akademia Medyczna w Katowicach, Katowice, s. 233.
- JĘDRZEJKO K. 1985b. Ocena zasobów flory leczniczej w szacie roślinnej kompleksu urbanistyczno-przemysłowego Łazisk w Górnośląskim Okręgu Przemysłowym. *Annales Academiae Medicae Silesiensis* **10–11**: 189–208.
- JĘDRZEJKO K. 1990. Zagadnienia eksploatacji roślinnych surowców leczniczych. Cz.1 i 2. Problematyka badawcza naturalnych zasobów roślin. *Annales Academiae Medicae Silesiensis* **21**: 117–126 i 127–135.
- JĘDRZEJKO K. 2001. Medicinal plants and herbal materials in use in Poland: a check list. Wykaz roślin i surowców leczniczych stosowanych w Polsce. Śląska Akademia Medyczna w Katowicach, Katowice, s. 393.
- JĘDRZEJKO K., ŻARNOWIEC J., KLAMA H. 1988a. Zasoby flory leczniczej roślinności naturalnej i półnaturalnej województwa bielskiego Cz. I. *Wiadomości Zielarskie* **7**: 13–16.
- JĘDRZEJKO K., ŻARNOWIEC J., KLAMA H. 1988b. Zasoby flory leczniczej roślinności naturalnej i półnaturalnej województwa bielskiego Cz. II. *Wiadomości Zielarskie* **8–9**: 12–21.
- JĘDRZEJKO K., ŻARNOWIEC J., KLAMA H. 1989a. Zasoby flory leczniczej roślinności naturalnej i półnaturalnej województwa katowickiego Cz. I. *Wiadomości Zielarskie* **11**: 17–18.
- JĘDRZEJKO K., ŻARNOWIEC J., KLAMA H. 1989b. Zasoby flory leczniczej roślinności naturalnej i półnaturalnej województwa katowickiego Cz. II. *Wiadomości Zielarskie* **12**: 5–8.
- KAŹMIERCZAKOWA R., BLOCH-ORŁOWSKA J., CELKA Z., CWENER A., DAJDOK Z., MICHALSKA-HEJDUK D., PAWLKOWSKI P., SZCZĘŚNIAK E., ZIARNEK K. 2016. Polska czerwona lista paprotników i roślin kwiatowych. Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk, Kraków, s. 44.
- KAŹMIERCZAKOWA R., RAMS B. 1984. Ekologiczna analiza procesu odnawiania się kopytnika pospolitego *Asarum europaeum* L. po zbiorze. W: J. GAWŁOWSKA (red.), Stan zagrożenia oraz warunki zabezpieczenia naturalnych zasobów roślin leczniczych. *Studia Naturae, Seria A*, **25**: 67–104.
- KEPEL A., HEISE W., PAWLACZYK P., URBAŃSKI P., GÓRSKI P. 2013. Aktualizacja listy gatunków roślin objętych ochroną gatunkową oraz wskazanie dla ich ochrony. Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody Salamandra, Poznań, s. 73.
- KIKOWSKA M., TUROWSKA N., THIEM B. 2019. Czy kultury in vitro gatunków roślin chronionych mogą być źródłem surowców do badań fitochemicznych i biologicznych? *Farmacja Współczesna* **12**: 210–217.
- KISS A. (red.) 2022. Lek pochodzenia naturalnego. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa, s. 485.
- KOŁODZIEJ B. 2018. Uprawa ziół. Poradnik dla plantatorów. Powszechnie Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa, s. 456.
- KOZŁOWSKI J. 1996. Aktualne problemy związane ze zbiorem surowców zielarskich ze stanu naturalnego. *Wiadomości Zielarskie* **12**: 5–9.
- KOZŁOWSKI J. A., WIELGOSZ T., NAWROT J., NOWAK G., DAWID-PAĆ R., KUCZYŃSKI S. 2019. Zielarnia. Jak czerpać ze skarbów natury. Wydawnictwo Publicat, Poznań, s. 336.
- KUŹNIEWSKI E. 1993. Zasoby surowcowe roślin leczniczych i metody ich określania. Opolskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Zeszyty Przyrodnicze **29**: 73–87.
- KWIECIEŃ I., SZOPA A., MADEJ K., EKIERT H. 2013. Arbutin production via biotransformation of hydroquinone in in vitro cultures of *Aronia melanocarpa* (Michx.) Elliott. *Acta Biochimica Polonica* **60**(4): 865–870.
- LAMER-ZARAWSKA E., KOWAL-GIERCZAK B., NIEDWOROK J. (red.) 2007. Fitoterapia i leki roślinne. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa, s. 500.
- MAGOWSKA A. 1999. Z historii zielarstwa w okresie międzywojennym. Relacje z ochroną przyrody. *Kwartalnik Historii Nauki i Techniki* **44**(2): 95–106.
- MAJEWSKA E. 2014. „O Marnotrawstwie i Śkapstwie, Lasom szkodliwych...” – a współczesne dylematy dotyczące zagadnień racjonalnego użytkowania leśnych surowców niedrzewnych. *Studia i Materiały CEPL w Rogowie* **38**(1): 31–39.
- MALEPSZY S. (red.) 2009. Biotechnologia roślin. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, s. 735.
- MIREK Z., PIĘKOŚ-MIRKOWA H., ZAJĄC A., ZAJĄC M. 2020. Vascular plants of Poland. An annotated checklist. Instytut Botaniki im. W. Szafera, Polska Akademia Nauk, Kraków, s. 526.

- OŻAROWSKI A. (red.) 1980. Ziołolecznictwo. Poradnik dla lekarzy. Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich, Warszawa, s. 782.
- OŻAROWSKI A., JARONIEWSKI W. 1987. Rośliny lecznicze i ich praktyczne zastosowanie. Instytut Wydawnictw Związków Zawodowych, Warszawa, s. 435.
- RAMS B. 1979. Kopytnik pospolity *Asarum europaeum*. Chrońmy Przyrodę Ojczystą **25**(5): 18–27.
- ROZPORZĄDZENIE Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 28 lutego 1957 r. w sprawie wprowadzenia gatunkowej ochrony roślin (Dz.U. z 1957 r. Nr 15, poz. 78).
- ROZPORZĄDZENIE Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 30 kwietnia 1983 r. w sprawie wprowadzenia gatunkowej ochrony roślin (Dz.U. 1983 nr 27 poz. 134).
- ROZPORZĄDZENIE Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 6 kwietnia 1995 r. w sprawie wprowadzenia ochrony gatunkowej roślin (Dz.U. 1995 nr 41 poz. 214).
- ROZPORZĄDZENIE Ministra Oświaty z dnia 29 sierpnia 1946 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Reform Rolnych i z Ministrem Leśnictwa w sprawie wprowadzenia gatunkowej ochrony roślin (Dz.U. 1946 nr 70 poz. 384).
- ROZPORZĄDZENIE Ministra Środowiska z dnia 11 września 2001 r. w sprawie listy gatunków roślin rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową ścisłą i częściową oraz zakazów właściwych dla tych gatunków i odstępstw od tych zakazów (Dz.U. z 2001 r. Nr 106, poz. 1167).
- ROZPORZĄDZENIE Ministra Środowiska z dnia 5 stycznia 2012 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz.U. 2012 poz. 81).
- ROZPORZĄDZENIE Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących roślin objętych ochroną (Dz.U. 2004 nr 168 poz. 1764).
- ROZPORZĄDZENIE Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz.U. 2014 poz. 1409).
- RUMIŃSKA A., OŻAROWSKI A. (red.) 1990. Leksykon roślin leczniczych. Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa, s. 565.
- SENDERSKI M. E. 2017. Prawie wszystko o ziołach i ziołolecznictwie. Wydawca Mateusz E. Senderski, Podkowa Leśna, s. 656.
- SINGHA K. B., DUTTACHOUHDURY M., MAZUMDER P. B. 2013. In vitro propagation in pteridophytes: A review. International Journal of Research in Ayurveda and Pharmacy **4**(2): 297–303.
- STANISZEWSKI P., BILEK M., EKIERT R. 2019. Zbiór roślin leczniczych w środowisku leśnym i jego ograniczenia. Las Polski **24**: 34–35.
- STEBEL A., BACLER-ŻBIKOWSKA B. 2019. Występowanie *Arctostaphylos uva-ursi* (*Ericaceae*) w województwie śląskim. – Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica **26**(1): 3–13.
- STEBEL A., BACLER-ŻBIKOWSKA B. 2020. Występowanie *Atropa belladonna* (*Solanaceae*) w województwie śląskim. – Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica **27**(2): 537–546.
- SZAFER W. 1930. Niszczenie przyrody pod hasłem użytkowania roślin leczniczych. – Ochrona Przyrody **10**: 29–34.
- SZMEJA H., TOKARZ H. 1982. Udział i rozmieszczenie wybranych gatunków leczniczych w uprawach zbożowych i okopowych województwa gdańskiego w latach 1972–1975. Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią **33**: 165–177.
- SZOPA A., KWIECIEŃ I., EKIERT H. 2017. Biotransformation of hydroquinone and 4-hydroxybenzoic acid in *Schisandra chinensis* (Chinese magnolia vine) in vitro cultures. Acta Scientiarum Polonorum Hortorum Cultus **16**(6): 57–66.
- SZYPUŁA W., MISTRZAK P., OLSZOWSKA O. 2013. A new and fast method to obtain in vitro cultures of *Huperzia selago* (*Huperziaceae*) sporophytes, a club moss which is a source of huperzine A. Acta Societatis Botanicorum Poloniae **82**(4): 313–320.
- SZYPUŁA W., OLSZOWSKA O., FURMANOWA M. 2006. In vitro culture of *Lycopodiaceae* (club mosses). Botanical Guidebooks **29**: 163–175.
- USTAWA z dnia 28 września 1991r. o lasach (Dz. U. 1991 Nr 101 poz. 444).
- USTAWA z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. 2004 Nr 99 poz. 880).
- USTAWA z dnia 6 września 2001 r. Prawo Farmaceutyczne (Dz. U. 2001 Nr 126 poz. 1381).

- ZARZYCKI K. 1986. Lista wymierających i zagrożonych roślin naczyniowych Polski. W: K. ZARZYCKI, W. WOJEWODA (red.), Lista roślin wymierających i zagrożonych w Polsce. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa, ss. 11–27.
- ZARZYCKI K., SZELĄG Z. 1992. Czerwona lista roślin naczyniowych zagrożonych w Polsce. W: K. ZARZYCKI, W. WOJEWODA, Z. HEINRICH (red.), Lista roślin zagrożonych w Polsce (wyd. 2). Instytut Botaniki im. W. Szafera, Polska Akademia Nauk, Kraków, ss. 87–98.
- ZARZYCKI K., SZELĄG Z. 2006. Czerwona lista roślin naczyniowych w Polsce. W: MIREK Z., ZARZYCKI K., WOJEWODA W., SZELĄG Z. (red.), Czerwona lista roślin i grzybów Polski. Instytut Botaniki im. W. Szafera, Polska Akademia Nauk, Kraków, ss. 9–20.
- YANG G., WANG Y., TIAN J., LIU J.-P. 2013 Huperzine A for Alzheimer's disease: a systematic review and meta-analysis of randomized clinical trials. PLoS ONE 8(9): e74916. doi:10.1371/journal.pone.0074916.
- ŻARNOWIEC J., JĘDRZEJKO K., KLAMA H. 1997. Rośliny naczyniowe istniejących i projektowanych rezerwatów przyrody Makroregionu Południowego Polski ze szczególnym uwzględnieniem naturalnych zasobów roślin leczniczych. Śląska Akademia Medyczna w Katowicach, Katowice, s. 103.

STRONY INTERNETOWE

AGRONOMIST 2020:

<https://agronomist.pl/artykuly/promotorka-agrolesnictwa-dr-barbara-baj-wojtowicz> [dostęp: 25.06.2022]

EUROPEAN MEDICINES AGENCY (EMA):

<https://www.ema.europa.eu/en> [dostęp: 25.06.2022]

PLANTS OF THE WORLD ON LINE, ROYAL BOTANICAL GARDEN KEW:

<https://powo.science.kew.org> [dostęp: 25.06.2022]

RED LIST IUCN:

<https://www.iucnredlist.org> [dostęp: 25.06.2022]

EUROPEAN SCIENTIFIC COOPERATIVE ON PHYTOTHERAPY (ESCOP):

<https://escop.com> [dostęp: 25.06.2022]

FLORA OF CHINA:

http://www.efloras.org/flora_page.aspx?flora_id=2 [dostęp: 25.06.2022]

WYKAZ TRADYCYJNYCH ROŚLINNYCH PRODUKTÓW LECZNICZYCH: <http://bip.urpl.gov.pl/pl/biuletyny-i-wykazy/wykaz-tradycyjnych-produktow-leczniczych> [dostęp: 25.06.2022]

„(...) To syntetyczne opracowanie może uzupełnić i uporządkować wiedzę studentów kierunków medycznych i farmaceutycznych, a także prowadzących kształcenie na kierunkach: zielarstwo i pokrewnych. Szczególnie na kierunkach medycznych problematyka roślin leczniczych omawiana jest w ograniczonym zakresie, stąd recenzowana monografia może stać się kompendium łatwych do odnalezienia (...) informacji na temat formy i sposobu stosowania poszczególnych surowców (...)”

prof. dr hab. Barbara Kołodziej
(fragment recenzji)